

***AGENCIJA ZA ZAŠTITU
KONKURENCIJE***

***IZVJEŠTAJ O RADU SA ZAVRŠNIM
RAČUNOM ZA 2017.GODINU***

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2017.GODINU

Podgorica, maj 2018. godine

SADRŽAJ

UVOD	14
1. SPROVOĐENJE PRAVA I POLITIKE ZAŠTITE KONKURENCIJE.....	16
2. ZAKONODAVNI OKVIR.....	20
2.1. Zakon o zaštiti konkurencije	20
2.2. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG“, br. 13/18)	22
2.3. Podzakonska akta.....	23
3. AGENCIJA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE	29
3.1. Pravni status i nadležnosti Agencije.....	29
3.2. Organizaciona struktura i administrativni kapaciteti	30
4. Interna akta Agencije za zaštitu konkurencije	36
5. FINANSIRANJE AGENCIJE.....	41
5.1. Izvori finansiranja i struktura prihoda Agencije	41
6. TRI SEGMENTA POLITIKE ZAŠTITE KONKURENCIJE	43
6.1. Postupak pred Agencijom i sudska kontrola.....	43
6.2. Zabranjeni sporazumi učesnika na tržištu	46
6.3. Pojedinačna izuzeća sporazuma od zabrane	51
6.4. Zloupotreba dominantnog položaja učesnika na tržištu	53
6.5. Kontrola koncentracija.....	59
6.6. Odobrene koncentracije	64
6.7. Odobrene koncentracije u skraćenom postupku - uz nalažanje dodatnih mjera, uslova i obaveza koje učesnici u koncentraciji moraju da izvrše prije ili nakon sprovođenja koncentracije - član 56 stav 1 t.4 Zakona	72
6.8. Aktivnosti Agencije van pokrenutih postupaka	75
7. ULOGA SUDOVA U SPROVOĐENJU ZAKONA	83
8. KAZNENA POLITIKA ZA POVREDE ZAKONA.....	85
9. SEKTORSKE ANALIZE	92
10. SARADNJA SA SEKTORSKIM REGULATORIMA.....	97
11. SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA.....	99
12. MIŠLJENJA.....	99
13. COMPETITION ADVOCACY (ŠIRENJE SVIJESTI)	103
14. JAVNOST RADA AGENCIJE.....	105
14.1. Sprovođenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama	106
14.2. Objava članaka i stručnih radova	106
15. MEĐUNARODNA SARADNJA.....	107
15.1. Multilateralna saradnja	107
15.2. Bilateralna saradnja.....	111
15.3. Ostalo / Upitnici	112
15.4. Obuke.....	112

15.5. Stručno usavršavanje kroz učešće na međunarodnim skupovima.....	113
16. SARADNJA SA EVROPSKOM UNIJOM – POMOĆ I PODRŠKA AGENCIJI, PROCES PRISTUPANJA I MONITORING EU.....	114
16.1. PROJEKTI POMOĆI EVROPSKE UNIJE.....	114
16.2. EBRD – tehnička saradnja: „Projekat jačanja kapaciteta za Agenciju za zaštitu konkurencije“.....	115
ZAKLJUČAK.....	117
ZAVRŠNI RAČUN ZA 2017. GODINU.....	122
1. Prihodi Agencije	123
2. Struktura rashoda	123
3. Izvršenje Budžeta za 2017. godinu - Završni račun	126
3.1. Opšti prihodi.....	126
3.2. Prihodi od djelatnosti Agencije.....	127
3.3. Ostali prihodi.....	127
4. Izdaci.....	128
4.1. Izvršenje budžeta za 2017. godinu - Završni račun	131
4.2. Izveštaj o neizmirenim obavezama i drugi izvještaji.....	131
4.3. Pokretna imovina	131
4.4. Organizacija i kadrovska osposobljenost	131
4.5. Budžetsko poslovanje	132
4.6. Interna akta i služba za unutrašnju reviziju	132
4.7. Javne nabavke.....	132
4.8. Sudski sporovi i potencijalne obaveze.....	132
IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA NA ZAVRŠNI RAČUN AGENCIJE ZA 2017. GODINU.....	133

UVOD

Zakonom regulisana oblast slobodne konkurencije na tržištu ima neposredan značaj za opšti privredni razvoj. Cilj slobodne konkurencije usmjeren je na stvaranje jednakih uslova privređivanja za sve učesnike na tržištu, što će definitivno dovesti do povećanja konkurentnosti, pravne sigurnosti, odnosno poslovne predvidivosti privrednim subjektima. U tom pravcu su i odredbe člana 140 Ustava Crne Gore, kojim se precizira i zabranjuje svako favorizovanje dominantnog, odnosno monopolističkog položaja. S tim u vezi, Crna Gora se i obavezala da će, u skladu sa članom 73 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, obezbijediti standarde primjene pravila konkurencije koji proizilaze iz članova 101, 102 i 106 Sporazuma o funkcionisanju Evropske Unije, što prije svega podrazumijeva uvođenje transparentnog zakonodavnog okvira u potpunosti usaglašenim sa pravnim tekovinama Evropske Unije, osnivanje operativno nezavisne institucije te efikasnu implementaciju zakonodavnih rješenja na snazi kojima je uređena predmetna oblast.

U tom pravcu, posebno treba istaći da je Crna Gora dobila više nego pozitivne ocjene tokom bilateralnog sastanka sa predstavnicima Evropske Komisije, kako u dijelu zakonodavnih rješenja, tako i u dijelu implementacije istih, koji se ogledaju u pokretanju značajnog broja postupaka sa nivoa Agencije. U toku daljih aktivnosti na unaprijeđenju ove oblasti, a po preporukama Evropske Komisije, dodatno su izvršene izmjene i dopune Zakona o zaštiti konkurencije, odnosno donešen novi Zakon o kontroli državne pomoći.

Od početka svoga rada, Agencija za zaštitu konkurencije (u daljem tekstu: „**Agencija**“) je Vladi i Skupštini Crne Gore dostavila 5 godišnjih izvještaja o radu sa pregledom aktivnosti i detaljnim prikazom svih relevantnih podataka, ocjenom stanja i kratkim sadržajem najvažnijih slučajeva koji su obilježili prethodnu godinu. Izvještajima smo nastojali uputiti prije svih učesnike na tržištu na suštinu prava i politike konkurencije koja stvara uslove za ekonomski rast, koji se temelji na konkurentnosti i efikasnosti nacionalne ekonomije. Agenciji je kao nezavisnom regulatoru povjereno sprovođenje predmetne politike te zadatak da u okviru zakonskih ovlašćenja, svojim radom, kontrolom postupanja učesnika na tržištu, intervencijama i preventivnim mjerama, uz svakodnevno širenje kulture zaštite konkurencije, osigura jednake uslove i spriječi narušavanje, ograničavanje ili ukidanje konkurencije na određenom tržištu.

Postupanja Agencije u tom pravcu obilježena su nizom aktivnosti i preduzetih mjera kojima se nastojalo u najvećoj mjeri, a u skladu sa zakonskim ovlašćenjima i raspoloživim ljudskim resursima, djelovati na način da se, ili unaprijed onemogući kršenje propisa o zaštiti konkurencije, ili da Agencija svojim odlukama zabrani ona ponašanja učesnika na tržištu kojima se spriječava, ograničava ili narušava slobodna konkurencija, odnosno krše propisi na snazi kojima je uređena predmetna oblast. U tim aktivnostima, Agencija je trebala pokazati ne samo stručno znanje, već i odlučnost u pokrenutim postupcima, donošenjem adekvatnih odluka, posebno kada je bilo riječi o sprovođenju propisa čija primjena, i pored određenog napretka, ipak još uvijek nije u potpunosti zaživjela u Crnoj Gori.

Predmetne nadležnosti i postupanja Agencija potvrđuje svakom svojom odlukom, donešenim propisom, izdatim mišljenjem, doprinosom edukaciji i brojnim saopštenjima o problematici slobodne tržišne konkurencije. Politiku Agencije dugoročno određuje ideja kojoj je cilj spriječiti svako narušavanje ekonomskih sloboda od strane preduzetnika, koji svojom tržišnom snagom žele nametnuti svoja pravila na tržištu i spriječiti ulazak novih ili istisnuti sa tržišta već postojeće konkurente.

Nesporo je da ovakvo razmišljanje i politika Agencije mogu biti utemeljeni samo na potpuno pouzdanom i predvidivom zakonodavnom okviru i nezavisnosti institucije koja ga sprovodi. Efikasna i uspješna zaštita konkurencije ostvaruje se i raspoloživim ljudskim i materijalnim resursima u svakodnevnoj praksi Agencije, u postupcima koji zahtijevaju složene pravne i ekonomske analize, upućenost u propise i podzakonske akte i poznavanje specifičnosti preduzetnika i sektora, kao i njihovog ponašanja na tržištu.

Posebno upućujemo na pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj Uniji u kojima pravo i politika zaštite konkurencije zauzimaju jedno od najvažnijih poglavlja. Dosadašnjim tokom pregovora uvjerali smo se da samo pravedna tržišna konkurencija, a posebno detaljno uređen sistem zaštite konkurencije, pred ovu Agenciju i dalje postavlja kao jedan od prioriteta zadatka, širenje svijesti i znanja o pravilima kojima je uređena predmetna oblast.

Efikasnost rada Agencije i njena uloga na unaprijeđenju tržišne ekonomije, koja stvara uslove za veći ekonomski rast i širenje preduzetništva, ne može se mjeriti samo i isključivo brojem pokrenutih postupaka ili brojem predmeta, kao ni brojem odluka od strane suda i visinom izrečenih kazni. Njen rad vrednuje se i kroz ostale aktivnosti usmjerene na razvoj tržišne ekonomije i liberalizaciju tržišta i zaštitu konkurencije koja obezbjeđuje uslove za razvoj tržišnih odnosa jednakih uslova za sve preduzetnike, domaće i strane, privatne i one u vlasništvu države, bez obzira na njihovu veličinu i tržišnu snagu i vrstu djelatnosti kojom se bave. Ipak, posebna pažnja u izvještajnom periodu bila je usmjerena na otkrivanje zabranjenih sporazuma među konkurentima, tzv. kartela, budući da se takvim dogovorima, posebno o cijenama i podjeli tržišta spriječava razvoj ekonomije i nanosi direktna šteta samim potrošačima.

Izvještaj za 2017. godinu, uz prikaz rada i aktivnosti Agencije, ukazuje na napredak postignut tokom rada i djelovanja ove institucije. Pojam „prava i politike zaštite konkurencije“, koji obuhvata zaštitu ekonomskih sloboda, konačno je prepoznat i prihvaćen od strane preduzetnika, zajedno sa činjenicom da je slobodna tržišna utakmica od presudne važnosti za sve države, pa tako i Crnu Goru, koja svoju ekonomiju i gradi na načelu slobodnog tržišta. Nesporan je napredak u podizanju svijesti kod učesnika na tržištu, državnih institucija, regulatora, pravosuđa, akademske zajednice, a prije svega i najvažnije kod potrošača i javnosti o ulozi i značaju koju slobodna konkurencija ima za razvoj preduzetništva. Na te značajne rezultate u radu Agencije, kao i na promijenjenu percepciju javnosti o ovoj posebno važnoj materiji za razvoj crnogorske ekonomije, ukazuje i predmetni izvještaj.

1. SPROVOĐENJE PRAVA I POLITIKE ZAŠTITE KONKURENCIJE

Poglavlje pregovora u procesu pristupanja Evropskoj Uniji, koje se odnosi na zaštitu konkurencije, pretpostavlja kao jedno od mjerila pripremljenosti i spremnosti Crne Gore za članstvo u Evropskoj Uniji, postojanje pravnog okvira tržišne ekonomije i ekonomskih sloboda usklađenih s pravnom tekovinom Evropske Unije (*acquis communautaire*), ali i cijenjeno kroz praktičnu primjenu tog pravnog okvira u svakodnevnoj praksi tijela nadležnih za zaštitu konkurencije. S tim u vezi, zadatak Agencije je i da aktivno učestvuje u ostvarivanju svih oblika stručne saradnje sa drugim institucijama u Crnoj Gori (sektorski regulatori, Centralna banka i dr.), koji u okviru djelokruga svoga rada obavljaju odgovarajući obim poslova zaštite konkurencije po pojedinim ekonomskim sektorima, nastojeći da, pri tome, predloži i oblike zajedničkog rada kojima se doprinosi ukupnom nivou sprovođenja prava zaštite konkurencije u Crnoj Gori i ispunjavanje kriterijuma za članstvo u Evropskoj Uniji.

Sa druge strane, propisi o zaštiti konkurencije u Evropskoj Uniji, na čije se preuzimanje i primjenu obavezala i Crna Gora pri sklapanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (član 73 Sporazuma), podložni su stalnim promjenama. Iz tog razloga, na putu ostvarenja svojih ciljeva, Agencija ima obavezu stalnog praćenja promjena te predlaganja odgovarajućih rješenja koja će joj omogućiti djelovanje u skladu sa važećim kretanjima, a sve u cilju efikasne zaštite slobodne konkurencije, praćenja tržišta u okviru zakonski dopuštenih okvira i priključivanja crnogorske ekonomije globalnim promjenama.

Efikasno sprovođenje politike zaštite konkurencije zauzima jedno od centralnih mjesta u pregovorima o pristupanju sa EU, ali i u unutrašnjoj politici Crne Gore, prepoznajući da njeno efikasno sprovođenje doprinosi unaprijeđenju ekonomije, razvoju postojećih i podsticajima osnivanja novih privrednih subjekata, privlačenju novih investicija, povećanju proizvodnje i pospješivanju inovativne djelatnosti. Politika konkurencije tako u velikoj mjeri utiče na porast broja malih i srednjih preduzeća, povećanju kvaliteta ponude, smanjenju cijena, povećanju konkurentnosti, produktivnosti i efikasnosti, što svakako doprinosi i stvaranju povoljnog poslovnog ambijenta, pravne sigurnosti i poslovne predvidljivosti sa uticajem na stvaranje uslova za jačanje ekonomije Crne Gore.

Politika zaštite konkurencije je posljednjih godina u radu mnogih međunarodnih organa i organizacija prevazišla nacionalne okvire, pri čemu su određeni instituti i pravila postali sastavni dio pravnih sistema mnogih zemalja, uključujući i zemlje poput naše, gdje je planska i zatvorena privredna ekonomija bila stožer ekonomske politike u dužem periodu. Istovremeno, ista je izuzetno važan segment svakog, pa i crnogorskog tržišta. Ovo iz razloga što upravo kvalitet tržišnih sloboda, stepen konkurencije i mogućnost ulaska novih igrača na tržište opredjeljuje konkurentnost jedne privrede za kontinuirani razvoj i privlačenje stranih direktnih investicija.

Politika konkurencije i propisi koji uređuju ovu oblast su ključne teme i evropske politike zajedničkog tržišta, te kao takve za Crnu Goru predstavljaju dio najznačajnijeg poglavlja na putu pristupanja EU. Kao i u članicama Unije, konkurencija je i u Crnoj Gori ustavna kategorija, pa ona

i **njena zaštita predstavljaju osnovu tržišne ekonomije i ekonomsko-političke stabilnosti zemlje**. Naime, članom 139 Ustava Crne Gore propisano je da se ekonomsko uređenje zasniva na slobodnom i otvorenom tržištu, slobodi preduzetništva i konkurencije, samostalnosti privrednih subjekata i njihovoj odgovornosti za preuzete obaveze u pravnom prometu, zaštiti i ravnopravnosti svih oblika svojine, dok je članom 140 stavom 3 zabranjeno narušavanje i ograničavanje slobodne konkurencije i podsticanje neravnopravnog, monopolskog ili dominantnog položaja na tržištu.

Harmonizacija zakonodavnog okvira je započeta još 2005. godine u ovoj oblasti i danas možemo reći da se ***nalazi na dobrom putu potpune harmonizacije sa propisima na snazi u EU i zemljama članicama. U tom pravcu, Crna Gora je od strane EU dobila pozitivne ocjene u smislu ostvarenog napretka u postupku harmonizacije propisa, ali i organizaciono-tehničkom pristupu implementacije zakonodavnih rješenja, koji se ogleda u pokretanju i zaključenju značajnog broja postupaka imajući u vidu veličinu ekonomije i intenzitet ekonomskih aktivnosti u Crnoj Gori.***

Crna Gora je, potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), ***preuzela obavezu prioriternog usklađivanja zakonodavstva s područja unutrašnjeg tržišta s pravnom tekovinom Evropske zajednice (acquis communautaire).***

U posljednjih nekoliko godina, a nakon stalnog unaprijeđenja zakonodavnog okvira, Crna Gora je učinila i posljednji iskorak ka stvaranju uslova za napredak i razvoj slobodne tržišne konkurencije ***osnivanjem funkcionalno nezavisnog organa za praćenje politike konkurencije i obezbjeđivanja uslova slobodnog preduzetništva.*** To je svakako bio i jedan od osnovnih zahtjeva Evropske komisije u postupku stalnih pregovora o ispunjenju svih uslova iz Poglavlja 8.

U tom pravcu, nadležnost za sprovođenje politike konkurencije je isključivo na Agenciji u skladu sa ovlaštenjima i nadležnostima utvrđenim odredbama Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG“ br. 44/12 i 13/18) (u daljem tekstu: „**Zakon**“).

Agencija je institucija sa povjerenim javnim ovlaštenjima na planu regulisanja svih tržišnih devijacija koje mogu značajno uticati na postojeću tržišnu strukturu, dinamiku i razvoj tržišta. Rad Agencije je u tom smislu naročito značajan kako na planu obezbjeđivanja poštovanja osnovnih principa ekonomske slobode i otvorene tržišne ekonomije, tako i sigurnosti stranog ulaganja i podsticaja malim i srednjim društvima da u uslovima fer tržišne konkurencije i jednakog pristupa tržištu, obezbijede nesmetan privredni razvoj.

Razvoj Agencije je usmjeren u najvećem dijelu na plan prethodne analize koncentracija učesnika na tržištu sa ciljem sprječavanja narušavanja ili ograničavanja konkurencije, sprječavanja sprovođenja zabranjenih sporazuma, sprječavanja zloupotrebe dominantnog položaja na štetu tržišta i potrošača, kao i na planu analize pojedinačnih privrednih sektora gdje postoji iskazana bojazan učesnika na tržištu i drugih nadležnih organa i organizacija da mogu postojati radnje ili akti koji u bitnom dijelu utiču ili mogu uticati na strukturu tržišta i dinamiku tržišnih kretanja na štetu ekonomije Crne Gore, privrede i građana.

Osnivanjem Agencije i prethodnim stupanjem na snagu novog Zakona o zaštiti konkurencije obezbijedena su dva osnovna preduslova za uspješno izvršenje zakonskih nadležnosti Agencije te omogućavanja ostvarivanja jasnog progressa na planu ispunjenja svih uslova koje EU u okviru Poglavlja VIII postavlja pred Crnu Goru u postupku pristupanja.

S tim u vezi, predmetne aktivnosti posvećene su proaktivnom djelovanju Agencije na planu utvrđivanja potencijalne radnje zloupotrebe dominantnog položaja ili zaključenja zabranjene vrste sporazuma između učesnika na tržištu, a sa ciljem preventivnog djelovanja i utvrđivanja postojanja povrede konkurencije.

Polazeći od izuzetnog značaja koji Evropska Unija pridaje zaštiti tržišne konkurencije, kao jednom od temelja na kojima počiva sama Evropska Unija i unutrašnje tržište EU, od Crne Gore se zahtijeva u postupku pristupanja:

- konzistentan pravni okvir politike i prava zaštite konkurencije koji je u cijelosti harmonizovan sa pravilima o zaštiti konkurencije u Evropskoj Uniji;
- operativno-nezavisno visoko stručno tijelo, sa dovoljnim administrativnim kapacitetima i finansijskim sredstvima, sposobno za uspješnu i potpunu implementaciju propisa o zaštiti konkurencije, i
- uspješna primjena i implementacija propisa u skladu sa praksom Evropske Unije, što se mjeri, prije svega, brojem i kvalitetom donešenih odluka (odluka koje su potvrđene i od strane nadležnih sudskih organa vlasti), a naročito brojem i visinom izrečenih kazni.

Istovremeno, a nakon uspostavljanja zakonodavnog okvira, poseban akcenat u radu dat je ***informisanju crnogorske javnosti o sprovođenju predmetnih rješenja***, odnosno nadležnostima i postupanjima Agencije te, s tim u vezi, posljedicama, odnosno koristima koje zakonodavni okvir pruža poslovnoj zajednici i posebno potrošačima.

Politika konkurencije predstavlja jedan od osnovnih stubova unutrašnjeg funkcionisanja jedinstvenog EU tržišta, te sa druge strane jedno od garantovanih Ustavniha načela i sloboda u Crnoj Gori. Cilj politike konkurencije, u skladu sa EU vrijednostima, jeste stvaranje razvijenih i efikasnih pravila tržišne konkurencije, kojim bi se osiguralo pravilno funkcionisanje tržišta, odnosno omogućilo potrošačima korišćenje pogodnosti koje pruža strukturisano slobodno tržište.

Isto tako, cilj prava i politike zaštite konkurencije je usmjeren na stvaranje uslova za ekonomski rast koji se zasniva na konkurentnosti i efikasnosti nacionalne ekonomije, a zadatak nezavisnih institucija, kojima je povjereno sprovođenje te politike da, u okvirima njihovih zakonskih ovlašćenja, osigura jednake uslove za sve učesnike na tržištu u pravcu spriječavanja, narušavanja ili ograničavanja ekonomskih sloboda.

Politika konkurencije svakako ne funkcioniše samostalno i nezavisno od makroekonomskih prilika u državi. Pored očekivanih uticaja na blagostanje potrošača, privredni rast i produktivnost privrednih društava, razvoj politike konkurencije opredjeljuje i stepen konkurentnosti države u odnosu na druga tržišta. S tim u vezi, a razumijevajući da je otvorena tržišna privreda u Crnoj

Gori pečat novijeg doba, pristup ovoj politici mora biti srazmjeran i postepen, a represivne mjere uravnotežene i fleksibilne, kako se ne bi značajno uticalo na veoma krhku strukturu pojedinačnih tržišta. Ipak, Agencija nalazi da u pojedinačnim tržištima koja su dugoročno strukturisana, gdje je dinamika tržišta bila izražena i gdje već postoji duži niz godina izrazita konkurencija, ne mogu postojati opravdanja za kršenja propisa o zaštiti konkurencije, prije svega zaključenjem zabranjenih sporazuma ili preduzimanjem radnji zloupotrebe dominantnog položaja.

Sprovođenje prava i politike konkurencije, važnost, nezavisnost i stručnost Institucije u sprovođenju pravila fer tržišne konkurencije, a sa krajnjim ciljem zaštite potrošača i slobodnog pristupa privrednika tržištu, uslovi su bez kojih se ne može. Crna Gora je osnivanjem Agencije pokazala odlučnost u uspostavljanju institucija nužnih za funkcionisanje tržišne ekonomije, i u tom je periodu ona postala nezaobilazni subjekat koji vodi računa o ujednačenim pravilima igre za sve učesnike na tržištu.

Slobodno tržište je osnova za čitav koncept ekonomije, a upravo efikasna tržišna konkurencija čini osnov ekonomskog razvoja, obzirom da je ono glavni pokretač rasta i zapošljavanja, te da ono istovremeno podstiče inovativnu djelatnost i stvaranje boljih proizvoda, čime unaprijeđuje čitavo društvo. U uslovima ekonomske krize potrebno je da svi koji utiču na stvaranje i obezbjeđivanje ravnopravnih tržišnih uslova postanu svjesniji da samo otvoreno tržište podstiče konkurentnost, preduzetničku inovativnost, strana ulaganja, a time i generalno bolji životni standard.

Pravo i politika konkurencije su decenijama unazad u primjeni u zemljama Evropske Unije i u tom periodu je pokazano jasno da su koristi takvog pravnog i ekonomskog okvira efikasni za napredak u funkcionisanju tržišta.

U smislu navedenog, Crna Gora je primjenom Zakona i podzakonskih akata u oblasti konkurencije u prethodnom periodu pokazala jasnu opredjeljenost na poštovanju pravnih akata i prakse institucija Evropske Unije sa ciljem usklađivanja iste u granicama Crne Gore.

Svakako, primjena pravila zaštite konkurencije nije više unutrašnje pitanje, već predstavlja i međunarodnu obavezu. Ova obaveza, koja istovremeno predstavlja i opredjeljenje Crne Gore, od suštinskog je značaja za uspješan završetak procesa koji je Crna Gora odredila kao jedan od prioriteta ciljeva, a to je i konačno punopravno članstvo u EU.

2. ZAKONODAVNI OKVIR

Svi propisi na snazi u EU u oblasti prava i politike konkurencije se grupišu u propise koji se tiču ocjene povreda konkurencije te propise kojima se reguliše analiza postupka konkurencije na tržištu.

Primarni izvori prava u oblasti politike konkurencije iz EU, a koji su u potpunosti implementirani u zakonodavni sistem u Crnoj Gori, su:

- Član 2; Član 101; Član 102; Član 103 i Član 104 Sporazuma o funkcionisanju Evropske Unije;
- Procesna pravila postupanja Evropske Komisije u pojedinačnim postupcima su regulisana Regulativom 1/2003 i Regulativom 773/2004;
- Pravila o izuzecima od zabrane restriktivnog sporazuma:
 - Regulativa br. 330/2010 o grupnom izuzeću vertikalnih sporazuma od zabrane;
 - Regulativa br. 1217/2010 o primjeni člana 101 (3) na horizontalne sporazume o istraživanju i razvoju;
 - Regulativa br. 1218/2010 o primjeni člana 101 (3) na horizontalne sporazume o specijalizaciji;
 - Regulativa br. 461/2010 o primjeni člana 101 (3) na sporazume u auto industriji;
 - Regulativa br. 169/2009 o primjeni pravila konkurencije u željezničkom, drumskom i unutrašnjem vodenom saobraćaju;
 - Regulativa br. 267/2010 o primjeni člana 101 (3) na sporazume, odluke i usaglašenu praksu u sektoru osiguranja;
 - Regulativa Komisije br. 906/2009 od 28.09.2009. godine o primjeni člana 81 (3) Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usaglašene prakse između kompanija u linijskom pomorskom saobraćaju [32009R0906](#);
 - UREDBA KOMISIJE (EZ) o primjeni člana 101 (3) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na kategorije sporazuma o prenosu tehnologije [32014R0316](#);

U skladu sa navedenim, Crna Gora je izvršila predmetna usklađivanja, donošenjem i primjenom Zakona od 09.10.2012.godine.

2.1. Zakon o zaštiti konkurencije

Zaštita konkurencije predstavlja oblast koja ima neposredan i značajan uticaj na opšti privredni razvoj, stanje i mogućnosti investicione aktivnosti, podizanje stepena kvaliteta roba i usluga, stvaranja uslova za snižavanje cijena i, konačno, kreiranja moderne, otvorene tržišne ekonomije sa mogućnošću uključivanja u jedinstveno tržište Evropske Unije i druge međunarodne tržišne tokove.

Posmatrajući oblast zaštite konkurencije u evropskom kontekstu, treba istaći da je Evropska Komisija, prilikom ocjenjivanja napretka u sprovođenju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, posebnu pažnju posvetila ovoj oblasti, budući da je i u samom Sporazumu apostrofirana kao jedna od prioriteta.

Usklađivanje propisa o zaštiti konkurencije sa praksom evropskih sudova i Evropske Komisije obezbjeđuje pravnu sigurnost za sve učesnike na tržištu i sigurnost planiranja dugoročnog poslovanja u Crnoj Gori, sa znanjem da je njihov kapital zaštićen od zabranjenog uticaja dominantnih učesnika na tržištu, privrednih kartela ili nedozvoljenog spajanja privrednih društava, sa ciljem kontrolisanja ili istiskivanja drugih učesnika sa tržišta. U smislu navedenog, Crna Gora je poslala jasnu poruku svim domaćim i stranim kompanijama koje su učesnici na tržištu, da neće tolerisati bilo kakve radnje i aktivnosti koje mogu imati za cilj ili posljedicu eliminisanje postojećih učesnika na tržištu ili pak predstavljati prepreku za ulazak novih zainteresovanih kompanija i kapitala.

„Zakon“ je osnovni propis kojim se uređuju način, postupci i mjere zaštite konkurencije u Crnoj Gori. Isti se primjenjuje na sve oblike sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja konkurencije od strane učesnika na tržištu na teritoriji Crne Gore, ali i na akte i radnje donešene, odnosno učinjene van njene teritorije, a koje za cilj ili posljedicu imaju narušavanje konkurencije u Crnoj Gori. Istovremeno, Zakonom su stvoreni preduslovi za jačanje discipline među učesnicima na tržištu, a Agenciji data ovlašćenja za preventivno djelovanje u slučajevima kada se njegove odredbe ne poštuju. Unijeta su i nova rješenja u pogledu definisanja dominantnog položaja i njegove zloupotrebe, određivanja relevantnog tržišta, kontrole koncentracija, kao i posebna ovlašćenja u vezi sa neposrednim uvidom ovlašćenih lica Agencije. Definisane su i novčane kazne za prekršaje, periodične novčane kazne koje se izriču zbog povrede postupka pred Agencijom, a kao poseban stimulativni element za efikasnije otkrivanje kartela predviđena je mogućnost oslobađanja ili smanjenja kazne za učesnike koji su spremni da sarađuju sa Agencijom (*Leniency program*).

Posebno se ističe da je Agencija dobila ovlašćenja i da sprovodi sve ispitne radnje i neposredno, čime se obezbjeđuje jasno i veća obazrivost učesnika na tržištu i odvratanje, u preventivnom smislu, od preduzimanja radnji kojima se može spriječiti, ograničiti ili narušiti konkurencija.

Zakon, po prvi put, predviđa mogućnost kažnjavanja za radnje zloupotrebe dominantnog položaja, kao i mogućnost izricanja kazne u procentualnom iznosu od ostvarenog prihoda, odnosno u fiksnom iznosu. Uvode se novi instituti, među njima i mogućnost stranci, protiv koje se vodi postupak, da već tokom postupka, dakle prije donošenja odluke Agencije, sama odluči da ispravi svoje ponašanje na tržištu i predloži Agenciji preuzimanje određenih obaveza kojima bi se otklonili negativni efekti takvog tržišnog ponašanja. U tom pravcu, a zavisno od konkretnog slučaja, vrste povrede i predloženih mjera, Agencija može prihvatiti nagodbu sa subjektom protiv kojeg se postupak vodi. S druge strane, Zakon uvodi i izuzetno značajan institut „saradnika“ u postupku razotkrivanja i kažnjavanja kartelnog udruživanja. O mogućoj ulozi saradnika govorimo kada učesnik samog kartelnog, odnosno zabranjenog sporazuma među konkurentima na određenom tržištu (osim učesnika koji je inicirao ili organizovao kartel), Agenciji dostavi dokaze o postojanju kartela, omogućiti njegovo otkrivanje i na taj način pomogne u otkrivanju i

sankcionisanju učesnika kartela, kao najtežih oblika kršenja zakonitosti slobodnog tržišta. U ovim slučajevima, privredni subjekt koji je prijavio i sarađivao tokom postupka sa Agencijom može biti oslobođen kaznene mjere – nepodnošenjem zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka Sudu, ili ona može biti značajno umanjena podnošenjem zahtjeva Sudu u navedenom smislu.

Predmetna kaznena politika svakako upućuje na namjeru Crne Gore da se u potpunosti ostvare svi preduslovi za pravilno funkcionisanje i poslovanje bez netržišnih postupanja velikih subjekata ili zloupotreba, koje imaju za cilj ograničavanje tržišta i njegovu kontrolu od strane svega jednog ili nekoliko većih učesnika na tržištu. Naravno, namjera Agencije jeste da što manje direktno utiče na tržišne tokove i njena uloga je prije svega korektivnog, a ne represivnog ili kontrolnog karaktera. Agencija nema svojstvo regulatora tržišne utakmice koji sa prijetnjom gašenja nekog subjekta reguliše pravila slobodne tržišne konkurencije.

Pravila su osnov na kom se formira privreda zemlje i ona se moraju poštovati radi uspostavljanja zdravih tržišnih odnosa, na osnovama jednakih startnih uslova za sve privredne subjekte kojim će se obezbijediti efikasnija pravna zaštita u oblasti slobodnog preduzetništva.

U tom pravcu, Zakon predstavlja stožer u ukupnom privredno – pravnom ambijentu Crne Gore. Njegova institucionalna struktura i pravni instrumentarij kreiraju ekonomsko – pravne mehanizme koji će dugoročno na mikro i makro planu biti promoter zaživljavanja i uspostavljanja zdravih tržišnih odnosa, na osnovama jednakih startnih uslova za sve privredne subjekte. Zaključak je da ovaj Zakon predstavlja korak naprijed sa stanovišta poslovnog okruženja, odnosno regulatornog rizika kojem su izloženi učesnici na tržištu, kao i da će se njime obezbijediti efikasnija pravna zaštita u predmetnoj oblasti.

Iz prethodnog jasno proizilazi da je Crna Gora, preko nadležnih institucija, u potpunosti posvećena predmetnoj tematici, te da će u narednom periodu podići standarde do nivoa koji će obezbijediti što skorije otvaranje, odnosno na osnovu mjerljivih rezultata, efikasnije zatvaranje pregovaračkog Poglavlja 8.

2.2. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije

Izmjenama i dopunama Zakona pristupilo se sa ciljem formiranja jedinstvenog organa koji bi obavljao poslove vezane za zaštitu konkurencije i državnu pomoć, proširenjem obima poslova i nadležnosti koje Agencija trenutno ima. Na ovaj način se omogućilo da se poslovi kontrole državne pomoći obavljaju u okviru postojećih institucionalnih rješenja, bez proširenja mreže regulatornih tijela, odnosno da se nadležnosti i postupanja Komisije za kontrolu državne pomoći stave u nadležnost Agencije.

Istovremeno, Izmjene i dopune Zakona nijesu predmet usaglašavanja s konkretnim izvorima prava Evropske Unije i potvrđenim međunarodnim konvencijama. Ipak, predmetne izmjene su suštinski proistekle iz procesa pristupanja Evropskoj Uniji, kroz obavezu formiranja operativno

nezavisnog tijela za državnu pomoć, koje mora imati nadležnosti i resurse neophodne za potpunu primjenu pravila o državnoj pomoći.

Izmijenjen je i postojeći način rukovođenja Agencijom. Naime, u pravcu ostvarivanja veće samostalnosti pri donošenju odluka osniva se Savjet, koji čine predsjednik i dva člana te je izvršeno razgraničenje nadležnosti Savjeta i direktora Agencije i uvedena dva nova radna mjesta za pomoćnike iz oblasti zaštite konkurencije i državne pomoći.

Zbog kompleksnosti politike konkurencije, propisano je da predsjednik i članovi Savjeta svoju funkciju obavljaju profesionalno. Savjet će, prema predloženom rješenju, biti donosilac upravnih akata, tj. odluka u postupcima koji se vode pred Agencijom, kao i čitavog niza drugih važnih akata, izvještaja, smjernica o primjeni propisa, i sl.

Radi obezbjeđivanja funkcionalne nezavisnosti, propisano je da predsjednik i članovi Savjeta Agencije, direktor Agencije, zamjenik direktora, pomoćnici direktora i zaposleni u Agenciji ne mogu tražiti niti primati bilo kakva uputstva od strane Vlade ili drugog javno-pravnog organa ili privatnog subjekta prilikom obavljanja svojih dužnosti i korišćenja svojih ovlašćenja u skladu sa ovim zakonom i Zakonom o kontroli državne pomoći.

Izmjenama i dopunama Zakona izvršeno je i usklađivanje posebnih procesnih pravila postupka propisanih Zakonom o zaštiti konkurencije sa novim Zakonom o upravnom postupku.

2.3. Podzakonska akta

Područje zaštite konkurencije u Crnoj Gori detaljnije uređuje i niz uredbi, odluka i pravilnika koje su usklađene sa propisima na snazi u Evropskoj Uniji. U skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, pri obavljanju poslova iz svoje nadležnosti, Agencija je dužna, na odgovarajući način, primjenjivati kriterijume koji proizilaze iz primjene pravila o zaštiti konkurencije u Evropskoj Uniji. To konkretno znači da, pri donošenju odluka iz svoje nadležnosti, Agencija primjenjuje primarno crnogorske propise, a u slučaju pravnih praznina ili dilema pri tumačenju istih, kao pomoćno sredstvo primjenjuje kriterijume iz pravne tekovine (Acquis), što uključuje uredbe i smjernice Evropske Unije, ali i odluke Evropske Komisije, odluke Evropskih sudova i drugih institucija Evropske Unije. Iz navedenih razloga, donijeta su podzakonska akta kojim su se u potpunosti obezbijedili uslovi za potpunu harmonizaciju pravila, ali i prakse novoformirane Agencije sa radom institucija za zaštitu konkurencije zemalja Evropske Unije.

Podzakonska akta, kojima se reguliše način i postupak sprovođenja Zakona, su:

- *Uredba o grupnom izuzeću vertikalnih sporazuma od zabrane („Sl. list CG“, br. 13/14)*
- *Uredba o grupnom izuzeću od zabrane horizontalnih sporazuma o istraživanju i razvoju („Sl. list CG“, br. 13/14)*
- *Uredba o grupnom izuzeću od zabrane horizontalnih sporazuma o specijalizaciji („Sl. list CG“, br. 13/14)*

- *Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma o distribuciji rezervnih dijelova i servisiranju motornih vozila („Sl. list CG“, br. 13/14)*
- *Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma u sektoru osiguranja („Sl. list CG“, br. 52/14)*
- *Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma o prenosu tehnologije („Sl. list CG“, br. 59/14)*
- *Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma u drumskom željezničkom i saobraćaju u unutrašnjim vodama i sporazuma o konzorcijumu u linijskom pomorskom saobraćaju („Sl. list CG“, br. 59/14).*

Pored navedenih, Agencija primjenjuje i niz drugih podzakonskih akata koji obezbjeđuju potpunu primjenu pravne tekovine i prakse Evropske Unije, a prije svega:

- *Uputstvo o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije („Sl. list CG“, br. 18/13);*
- *Pravilnik o načinu i kriterijumima utvrđivanja relevantnog tržišta („Sl. list CG“, br. 18/13);*
- *Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće od sporazuma („Sl. list CG“, br. 18/13).*

Donošenje predmetnih uredbi bilo je neophodno i u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*.

U tom pravcu, donijeto je ukupno sedam (7) uredbi za čije je sprovođenje nadležna Agencija, i to:

- *Uredba o grupnom izuzeću od zabrane horizontalnih sporazuma o specijalizaciji („Sl. list CG“, br. 13/2014)*

Uredba je donijeta radi usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire* i, u tom smislu, ista obezbjeđuje potpunu usklađenost sa Uredbom Komisije EU br. 1218/2010 od 14. decembra 2010. godine o primjeni čl. 101 (3) UoEZ od 1. januara 2011. godine. Uredbom se određuju uslovi koje horizontalni sporazumi o specijalizaciji između konkurenata i potencijalnih konkurenata mogu sadržati, odnosno ograničenja i uslovi koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi se ostvarili svi zahtjevi za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i ovom Uredbom.

- *Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma o distribuciji rezervnih djelova i servisiranju motornih vozila („Sl. list CG“, br. 13/2014)*

Uredba je donijeta u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*. U tom smislu, ista obezbjeđuje potpunu usklađenost sa Regulativom Komisije EU br. 461/2010 od 27. maja 2010. godine o primjeni čl. 101 (3) UoEZ na kategorije vertikalnih sporazuma i usaglašene prakse u sektoru motornih vozila od 1. juna 2010. godine. Uredbom se određuju uslovi koje sporazumi između učesnika na tržištu motornih vozila, a prije svega proizvodnje, prometa, distribucije i prodaje rezervnih djelova i usluge servisiranja i održavanja moraju ispuniti, kako bi obezbijedili izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom, Uredbom o

grupnom izuzeću vertikalnih sporazuma od zabrane i ovom uredbom. Cilj uredbe jeste obezbjeđivanje uslova za razvoj konkurencije na tržištu prometa rezervnih djelova i pružanja usluge opravke i održavanja motornih vozila, a sa ciljem obezbjeđivanja dostupnosti rezervnih djelova nezavisnim i ovlaštenim distributerima i serviserima.

➤ *Uredba o grupnom izuzeću od zabrane horizontalnih sporazuma o istraživanju i razvoju („Sl. list CG“, br. 13/2014)*

Donošenje Uredbe je ocijenjeno u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*. Predmetna Uredba obezbjeđuje potpunu usklađenost, naročito sa Uredbom Komisije EU br. 1217/2010 od 14. decembra 2010. godine o primjeni čl. 101 (3) UoEZ od 1. januara 2011. godine. Uredbom se određuju uslovi koje horizontalni sporazumi između konkurenata i potencijalnih konkurenata mogu sadržati, odnosno ograničenja i uslovi koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi ostvarili sve zahtjeve za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i ovom Uredbom. Uredba u najvećoj mjeri omogućava i stimuliše zajedničko ulaganje u osnivanje i funkcionisanje novog učesnika na tržištu sa ciljem istraživanja i razvoja ili sinergije procesa između dva ili više nezavisnih učesnika na tržištu.

➤ *Uredba o grupnom izuzeću vertikalnih sporazuma od zabrane („Sl. list CG“, br. 13/2014)*

Obaveza donošenja ove Uredbe je ocijenjena neophodnom radi usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa pravom EU. Uredba obezbjeđuje potpunu usklađenost, naročito sa Uredbom Komisije br. 330/2010 od 20. aprila 2010. godine o primjeni čl. 101 (3) UoEZ na kategorije vertikalnih sporazuma od 1. juna 2010. godine. Uredba je takođe u potpunosti usklađena i sa Smjernicama EK za ograničenja u vertikalnim sporazumima od 19. maja 2010. godine. Uredbom se određuju uslovi koje vertikalni sporazumi između učesnika na tržištu mogu sadržati, odnosno ograničenja i uslovi koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi ostvarili sve zahtjeve za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i ovom Uredbom. Uredba predviđa naročito zabranjene klauzule koje ne mogu biti predmet vertikalnog sporazuma, odnosno koje mogu biti predmet samo pojedinačnog zahtjeva za izuzeće i ocjene Agencije u skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima i, s tim u vezi, definiše posebne vrste ograničenja koje vertikalni sporazumi mogu sadržati.

➤ *Uredba o uslovima, postupku i kriterijumima za grupno izuzeće od zabrane sporazuma u sektoru osiguranja („Sl. list CG“, broj 52/2014)*

Donošenje ove uredbe je ocijenjeno neophodnim u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*. Uredba obezbjeđuje potpunu usklađenost sa Uredbom Komisije EU br. 267/2010 od 24. marta 2010. godine o primjeni čl. 101(3) UoEZ na kategorije sporazuma, odluka i usaglašene prakse u sektoru osiguranja. Donošenje ove uredbe je ocijenjeno neophodnim radi utvrđivanja uslova za grupno izuzeće od zabrane određene vrste sporazuma u sektoru osiguranja, odnosno u cilju obezbjeđivanja valjanog funkcionisanja finansijskog tržišta osiguranja u svemu u skladu sa odredbama Zakona o osiguranju, ali i u skladu sa opštim odredbama Zakona.

➤ ***Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma o prenosu tehnologije („Sl. list CG“, br. 59/2014)***

Donošenje ove Uredbe je ocijenjeno neophodnim u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*. Uredbom se, u tom smislu, obezbjeđuje potpuna usklađenost sa Regulativom EK br. 316/2014 od 21.03.2014. godine, odnosno određuju uslovi koje sporazumi o prenosu tehnologije mogu sadržati, odnosno ograničenja i uslovi koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi ispunili sve zahtjeve za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i ovom Uredbom.

Ugovori o prenosu tehnologije se prije svega odnose na licenciranje prava na korišćenje tehnoloških rješenja i zaštićenih prava vlasnika licence. U najvećem broju slučajeva, ova vrsta sporazuma doprinosi unaprijeđenju konkurencije i umanjuje rizike i troškove u slučaju postojanja paralelnog istraživanja i razvoja više supstitabilnih proizvoda. Ovakvi sporazumi generalno imaju ekonomsku opravdanost, prije svega na osnovu očekivane efikasnosti i ulaganja u razvoj nove tehnologije, podsticaj unaprijeđenja postojećih tehnoloških rješenja i povećanja konkurencije među učesnicima na tržištu.

➤ ***Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma u drumskom, željezničkom i saobraćaju u unutrašnjim vodama i sporazuma o konzorcijumu u linijskom pomorskom saobraćaju („Sl. list CG“, br. 59/2014)***

Donošenje predmetne Uredbe je ocijenjeno neophodnim u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*, kojom se obezbjeđuje potpuna usklađenost sa Regulativom Komisije EU br. 246/2009 od 26.02.2009. godine, a kojom se uređuje primjena člana 101 (3) UoEZ na kategorije sporazuma pomorskih kompanija u linijskom pomorskom saobraćaju, kao i sa Regulativom br. 169/2009 od 26.02.2009. godine. Istom se uređuje primjena člana 101 (3) UoEZ i pravila o zaštiti konkurencije na kategorije sporazuma o prevozu u drumskom, željezničkom i saobraćaju unutrašnjim vodenim putevima. Uredbom se takođe određuju uslovi koje sporazumi između učesnika na tržištu drumskog, željezničkog i saobraćaja vodenim (unutrašnjim i međunarodnim putevima) mogu sadržati, odnosno ograničenja i uslovi koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi uspunili sve zahtjeve za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i ovom Uredbom.

U postupku pripreme podzakonskih akata, Agencija je imala značajnu podršku od strane Evropske komisije. Uz pomoć i pod nadzorom eksperata Evropske komisije, pripremljene su i sve uredbe, pravilnici i uputstva, što u najvećoj mjeri obezbjeđuje buduću, potpunu usaglašenost sa regulatornim okvirom Evropske unije.

U daljem radu, kroz projekte koje finansira Evropska unija (***„Usklađivanje zakonodavnog okvira sa EU *acquis* u oblasti direktive o uslugama i konkurencije“***), Agencija će biti angažovana na pripremi i drugih opštih akata, kojim će se obezbijediti mogućnost učesnicima na tržištu da imaju potpunu pravnu predvidljivost u svemu i u skladu sa smjernicama na snazi u Evropskoj uniji.

➤ *Uputstvo o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije („Sl. list CG“, br. 18/2013)*

Predmetno uputstvo je donešeno u pravcu određivanja dokumentacije i informacija koje su neophodne Agenciji, a u cilju ocjene ispunjenosti uslova za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije između privrednih subjekata na tržištu. U tom smislu je i teret dokazivanja svih uslova iz Zakona za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, kao i dostavljanje neophodnih dokaznih materijala i informacija, isključivo na podnosiocima zahtjeva. Uputstvom se naročito zahtijeva dostavljanje bližih informacija i podataka koji se tiču planirane transakcije, objašnjenje funkcionisanja procesa proizvodnje, nabavke i distribucije, kao i procjena efekata sprovođenja koncentracije na samu strukturu tržišta i potrošače u Crnoj Gori, a što treba da omogući službenim licima Agencije da sagledaju sve potencijalne rizike, kako na tržištu na koje se primarno odnosi koncentracija, tako i na drugim povezanim tržištima.

➤ *Pravilnik o načinu i kriterijumima utvrđivanja relevantnog tržišta („Sl. list CG“, br. 18/2013)*

Utvrđeni kriterijumi za određivanje relevantnog tržišta su od izuzetnog značaja u postupcima sprovođenja Zakona u svakoj od tri (3) komponente: i) zabranjeni sporazumi; ii) zloupotreba dominantnog položaja i iii) kontrola koncentracija. Utvrđivanje relevantnog tržišta je i polazna osnova u svakom od postupaka Agencije i posebno važno u postupcima prilikom utvrđivanja supstitabilnosti određenih proizvoda i/ili usluga, karakteristika i uobičajnih svojstava robe.

Teritorijalno razgraničenje je takođe od izuzetnog značaja i Pravilnik omogućava utvrđivanje šireg i užeg relevantnog tržišta, pri čemu isto može biti od presudnog uticaja na odlučivanje o postojanju ili nepostojanju povrede Zakona, te mogućim efektima takvog postupanja na trenutnu ili projektovanu strukturu tržišta. U navedenom smislu, predviđeni kriterijumi za utvrđivanje relevantnog tržišta su utvrđeni u skladu sa praksom Evropske komisije i tzv. SSNIP testa, koji je u primjeni u svim tijelima za zaštitu konkurencije u Evropskoj uniji. Pravilnik obezbjeđuje uslove za ocjenu supstitabilnosti sa stanovišta kupca i sa stanovišta prodavca i predstavlja osnov za utvrđivanje tržišnog udjela učesnika u okviru jednog definisanog relevantnog tržišta.

➤ *Pravilnik o obliku i sadržini službene legitimacije ovlašćenih lica i posebnog ovlašćenja za vršenje uvida („Sl. list CG“, br. 18/2013)*

Ovim pravilnikom propisuje se oblik i sadržina službene legitimacije ovlašćenih lica Agencije za zaštitu konkurencije, kao i posebnog ovlašćenja za vršenje uvida kojim se legitimišu ostala lica Agencije. Ovlašćena lica Agencije za zaštitu konkurencije imaju prava i dužnosti utvrđene Zakonom.

➤ ***Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane („Sl. list CG“, br. 18/2013)***

Pravilnikom se propisuje sadržaj i način podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati spriječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na relevantnom tržištu. Pravilnik je od izuzetnog značaja za privredne subjekte, budući da određuje dokumentaciju i podatke koje učesnici u sporazumu moraju dostaviti Agenciji radi izvršenja ocjene pojedinačnog sporazuma i mogućeg izuzeća od zabrane.

Pravilnik određuje vrste podataka i informacija, kao i objašnjenje neophodnosti ugovaranja predmetnog posla na opisani način, koji moraju biti učinjeni dostupnim Agenciji, sa ciljem valjane i potpune ocjene pojedinačnog sporazuma podnijetog na izuzeće od zabrane. Zahtjevi postavljeni pred privredne subjekte, u smislu tereta dokazivanja, su izvedeni iz prakse Evropske komisije prije usvajanja i stupanja na snagu Regulative 1/2003, kao i zemalja članica u kojima je zadržan institut pojedinačnog izuzeća sporazuma od zabrane.

Pravilnik takođe utvrđuje dokumentaciju i informacije koje učesnici potencijalnog zabranjenog sporazuma moraju dostaviti Agenciji, uz jasan i potpun poslovni, pravni i ekonomski okvir ciljeva sporazuma, a u pravcu ocjene Agencije da li isti ispunjava sve uslove iz Zakona za pojedinačna izuzeća od zabrane.

U toku daljih aktivnosti na ovom planu, usvojena su i stupila na snagu najvažnija podzakonska akta kojima se regulišu uslovi za grupno izuzeće od zabrane određene kategorije sporazuma – vertikalnih, horizontalnih o istraživanju i razvoju i specijalizaciji, kao i grupno izuzeće sporazuma o distribuciji rezervnih dijelova za motorna vozila i servisiranje.

Predmetnim podzakonskim aktima se određuju uslovi koje horizontalni sporazumi između konkurenata i potencijalnih konkurenata, odnosno vertikalni sporazumi privrednih subjekata mogu sadržati, te ograničenja i uslove koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi se ostvarili svi zahtjevi za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i Uredbom.

3. AGENCIJA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE

3.1. Pravni status i nadležnosti Agencije

U skladu sa odredbama Zakona osnovana je Agencija kao institucija sa javnim ovlaštenjima, koja samostalno i nezavisno obavlja poslove u okviru djelokruga i nadležnosti utvrđenih Zakonom, a koja kroz godišnji izvještaj za svoj rad odgovara Vladi i Skupštini Crne Gore.

Rad Agencije usmjeren je na aktivnosti kojima ona, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, raspoloživim ljudskim i materijalnim resursima, kontroliše ponašanje učesnika na tržištu, sa zadatkom da onemogući postupanja istih u smislu ograničavanja slobodne konkurencije.

U nadležnosti Agencije, a u skladu sa zakonodavnim rješenjima na snazi kojima je uređena predmetna oblast, je ***pokretanje i vođenje postupka zbog radnji i akata koji predstavljaju zabranjene sporazume, preduzimanje radnji i akata dominantnog učesnika na tržištu, pri čemu te radnje i akti mogu predstavljati zloupotrebu takvog položaja, te kontrola koncentracija značajnih učesnika na svjetskom i/ili domaćem tržištu.*** U tom smislu, Agencija vodi upravni postupak, sa ciljem utvrđivanja da li pojedine radnje i postupci privrednih subjekata mogu imati za posljedicu značajno narušavanje, ograničavanje ili spriječavanje konkurencije.

Postupanja Agencije u tom pravcu su i usmjerena na aktivnosti kojima ona, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, raspoloživim ljudskim i materijalnim resursima, ***kontroliše ponašanje učesnika na tržištu, sa zadatkom da onemogući postupanja istih u smislu ograničavanja slobodne konkurencije.***

Posebne aktivnosti Agencije odnose se na ***promovisanje prava i politike zaštite konkurencije***, davanjem stručnih mišljenja u skladu sa zakonom, nacrtima zakona i drugih propisa, te o ostalim pitanjima od značaja za zaštitu konkurencije i razvoj ekonomskih sloboda na tržištu Crne Gore. Ono što je ipak najbitnije jeste da je Agencija, koja utvrđuje povrede zakona, istim dobila ***ovlaštenje i da sprovodi sve ispitne radnje i neposredno***, čime se obezbjeđuje svakako mogućnost za bolju sprovodljivost samog zakona te jasno i veću obazrivost učesnika na tržištu i odvracanje, u preventivnom smislu, od preduzimanja radnji kojima se može spriječiti, ograničiti ili narušiti konkurencija.

Dodatno, ***Agenciji je stavljena u nadležnost mogućnost kažnjavanja za radnje zloupotrebe dominantnog položaja, kao i mogućnost izricanja kazne u procentualnom iznosu od ostvarenog prometa, odnosno u fiksnom iznosu direktno od strane Agencije, a u slučaju odbijanja saradnje ili dostavljanja neistinitih podataka i činjenica.***

Polazeći od najbolje prakse EU iz ove oblasti, ***proširene su nadležnosti i postupanja Agencije u dijelu kontrole sredstava državne pomoći***, u smislu preuzimanja ovlaštenja Komisije za kontrolu državne pomoći od strane Agencije.

Posebno ukazujemo da se u proteklom periodu povećao obim poslova ove institucije, te proširene nadležnosti, posebno u dijelu omogućavanja vršenja neposrednog uvida od strane ovlašćenih lica Agencije. Takođe, a shodno odredbama Zakona, uvedene su i mjere za usklađivanje državne pomoći, te i kaznene odredbe za oblast državne pomoći.

U periodu intenzivnog tehnološkog razvoja i promjena u poslovanju i komunikaciji te mogućnosti koje pruža informaciono - telekomunikaciona oprema i tehnološki trendovi, otkrivanje kartela iz poslovnih prostorija Agencije je gotovo nemoguće. U tom smislu, a u pogledu na EU zakonodavstvo, korišćenje predmetne – digitalne forenzičke opreme koja omogućava „rad na terenu“, odnosno u poslovnim prostorijama preduzetnika, te direktno preuzimanje dokaza u vidu dokumentacije, je tehnološki standard koji Agencija želi da primijeni u cilju razotkrivanja i destabilizacije zabranjenih - kartelnih sporazuma.

Na prava, obaveze i odgovornosti predsjednika i članova Savjeta, direktora, zamjenika direktora, pomoćnika direktora, kao i ostalih zaposlenih u Agenciji primjenjuju se propisi kojima se uređuju položaj i zarade državnih službenika i namještenika, dok se aktom Ministarstva ekonomije utvrđuje koeficijent složenosti poslova za predsjednika i članove Savjeta, direktora, zamjenika direktora, pomoćnika direktora Agencije, kao i za zaposlene u Agenciji sve u smislu člana 23a Zakona.

Uređeno je pitanje dostavljanja Vladi i Skupštini Izvještaja o radu za prethodnu godinu, kao i pitanje dostavljanja godišnjih finansijskih izvještaja. Agencija je dužna da na osnovu podataka dobijenih od davaoca državne pomoći (koji su dužni da Agenciji dostave podatke o dodijeljenoj državnoj pomoći) sačini i Vladi i Skupštini Crne Gore, kao i Evropskoj komisiji, dostavi godišnji izvještaj o dodijeljenoj državnoj pomoći.

3.2. Organizaciona struktura i administrativni kapaciteti

Agencija je funkcionalno nezavisna institucija koja sve odluke donosi samostalno i na osnovu sprovedenih postupaka u skladu sa Zakonom o zaštiti konkurencije i Zakonom o opštem upravnom postupku. Međutim, **Agencija nema finansijsku nezavisnost**, budući da se u potpunosti finansira iz Budžeta Crne Gore, odnosno da je ista budžetska potrošačka jedinica te da je **Finansijski plan ove institucije predmet prethodnog odobrenja od strane Ministarstva finansija i Vlade Crne Gore**.

Na prava i obaveze zaposlenih u Agenciji primjenjuju se propisi kojima se uređuju položaj i zarade državnih službenika i namještenika. S tim u vezi, Agencija je u obavezi da svoje finansijsko poslovanje organizuje i sprovodi u svemu i u skladu sa propisima budžetskih potrošačkih jedinica.

Unutrašnja organizacija i način poslovanja, opšta akta Agencije, kao i druga pitanja značajna za rad ove institucije bliže su uređena Statutom Agencije.

Radom Agencije rukovodi direktor, koji ima svog zamjenika, a koje na predlog Ministarstva ekonomije imenuje Vlada Crne Gore. Uslovi za imenovanje i trajanje mandata, kao i djelokrug njihovog rada, precizirani su odredbama Zakona.

Prilikom ocjene potencijala Agencije, kao jedan od važnijih uslova predstavlja i **dovoljan broj kvalifikovanog kadra**, koji bi garantovao nesmetano funkcionisanje ove institucije. Da bi se izvršili zadaci koji su postavljeni pred ovu Agenciju, pored unaprijeđenja zakonske regulative, potrebno je i kadrovsko jačanje u dijelu specifičnih oblasti primjene zakona.

Za razliku od sektorskih regulatora (koji nadziru i regulišu poslovanje u samo jednom privrednom sektoru), koji imaju i po više desetina zaposlenih službenih i ovlašćenih lica, u Agenciji na najsloženijim poslovima metoda istraživanja konkurencije - ispitnih i istražnih radnji, te utvrđivanja povreda konkurencije i odobravanja koncentracija u svim privrednim sektorima, **angažovano je dvanaest (12) izvršilaca, od čega je pet (5) izvršilaca primljeno u radni odnos u julu 2017. godine.**

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, u cilju efikasnijeg i efektivnijeg ostvarivanja procesa rada, organizovani su poslovi u okviru organizacionih jedinica, i to: **Sektora za procjenu koncentracija, utvrđivanje zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja i Službi za opšte poslove i finansije.**

Poslovi u okviru Sektora odnose se na: praćenje i analiziranje uslova konkurencije na tržištu i tržištima pojedinih definisanih privrednih sektora; utvrđivanje metoda istraživanja konkurencije; rješavanje u postupku izuzeća od zabrane pojedinih sporazuma; predlaganje mjera prema učesnicima i udruženjima učesnika za učinjene povrede konkurencije ili radi njihovog spriječavanja, prestanka već nastale povrede i otklanjanja štetnih posljedica po učesnike i potrošače; pripremanje mišljenja o primjeni propisa u oblasti zaštite konkurencije; pripremanje stručne osnove za izradu nacrtu zakona i podzakonskih akata iz oblasti zaštite konkurencije; rješavanje u postupku procjene koncentracija; utvrđivanje zloupotrebe dominantnog položaja određenih učesnika na tržištu; utvrđivanje zabranjenih sporazuma; pripremanje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom organu i/ili izdavanja prekršajnih naloga u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekršaj; pripremanje mišljenja u vezi sa važećim propisima koji utiču ili mogu uticati na konkurenciju i o tome obavješćavanje javnosti; izrade sektorskih analiza; prikupljanja, obrade i analiziranja podataka značajnih za utvrđivanje činjenica u postupku zaštite konkurencije i u tom cilju po potrebi vršenja neposrednog uvida kod stranke ili drugog učesnika u postupku; saradnju sa međunarodnim organizacijama, mrežama i institucijama koje se bave zaštitom konkurencije; uspostavljanju i održavanju regionalne saradnje; pripremanje izvještaja, protokola, sporazuma, memoranduma i međunarodnih dokumenata o saradnji sa međunarodnim institucijama; praćenje propisa i primjenu prakse EU u oblasti zaštite konkurencije; pripremanje i izradu strategija, projekata, sektorskih analiza, programa i izvještaja o radu Agencije u dijelu poslova Sektora; kontrole sprovođenja mjera naloženih rješenjem; objavljivanje statističkih podataka, praćenje i analiziranje uslova konkurencije na tržištu regulisanih sektora, IT sektora, medija i oglašavanja, naročito praćenja promjena regulatornog okvira na definisanim tržištima, analiza uslova konkurencije, primjedbi učesnika na tržištu i korisnika usluga, saradnju sa nadležnim organima i organizacijama koji vrše nadzor nad izvršenjem uslužnih djelatnosti na

teritoriji Crne Gore, strukovnim i drugim profesionalnim udruženjima kojima se vrši regulisanje uslova obavljanja određenih djelatnosti, Centralnom bankom, Agencijom za nadzor osiguranja; CALIMS i FZOCG na planu utvrđivanja mjera i akata nadležnih organa kojima se može ograničiti konkurencija, odnosno istraživanju mjera, akata i radnji učesnika na definisanim tržištima kojima se vrši povreda konkurencije, naročito praćenja promjena regulatornog okvira na definisanim tržištima, analiza uslova konkurencije, primjedbi učesnika na tržištu i korisnika usluga, napraćenje i analiziranje uslova konkurencije na finansijskom tržištu, tržištu zdravstva, slobodnih profesija i ostalih usluga i u okviru tih oblasti, održavanje saradnje sa nadležnim organima i organizacijama na planu obezbjeđivanja nesmetanog razvoja tržišta, te spriječavanja ograničenja konkurencije aktima tih organa; vršenje stalnih analiza na tržištu maloprodaje cijena, komercijalne politike, uslova nabavke i dostupnosti proizvoda krajnjim potrošačima, te pokretanje postupka analize tržišta, a koje se odnose na praćenje i analiziranje uslova konkurencije na tržištu građevinarstva, rudarstva, turizma, saobraćaja, prehrambene industrije i kućne hemije, a naročito praćenja promjena na definisanim tržištima, analiza uslova konkurencije, primjedbi učesnika na tržištu i korisnika usluga, kao i vršenje drugih poslova u skladu sa zakonom.

Nadležnosti Sektora razvrstane su u tri (3) odsjeka, i to:

- ***Odsjek za zaštitu konkurencije na regulisanim tržištima u sektoru elektronskih komunikacija, informacionih tehnologija i medija;***
- ***Odsjek za zaštitu konkurencije finansijskog tržišta, zdravstva, slobodnih profesija i ostalih usluga;***
- ***Odsjek za zaštitu konkurencije na tržištu energetike, građevinarstva, šumarstva, rudarstva, turizma, saobraćaja, poljoprivrede i hemijskih proizvoda.***

U Sektoru su sistematizovana radna mjesta za 16 izvršilaca, i to: 6 u Odsjeku na regulisanim tržištima elektronskih komunikacija, informacionih tehnologija i medija; 5 u Odsjeku za finansijsko tržište, zdravstvo, slobodne profesije i ostale usluge; i 5 u Odsjeku za tržište energetike, građevinarstva, šumarstva, rudarstva, turizma, saobraćaja, poljoprivrede i hemijskih proizvoda.

U Službi za opšte poslove i finansije obavljaju se poslovi koji se odnose na izradu opštih akata Agencije; pripremu i objedinjavanje programa, planova rada i izvještaja o radu Agencije; pripremu pojedinačnih akata o ostvarivanju prava iz radnih odnosa zaposlenih; pripremu akata za obračun zarada, naknada i drugih primanja zaposlenih; pripremu i zaključivanje ugovora sa fizičkim i pravnim licima; vođenje personalne evidencije; druge organizacione, pravne, materijalno-finansijske poslove, a posebno pripremu i izvršenje predračuna sredstava; izradu finansijskog plana; blagovremeno i namjensko korišćenje sredstava za namjene predviđene budžetom i finansijskim planom; vođenje poslovnih knjiga; izradu periodičnih obračuna i završnih računa; izradu finansijskih iskaza i dostavljanje Državnom trezoru; blagajničko poslovanje; knjigovodstvene poslove; ovjeravanje tačnosti i punovažnosti plaćanja državnim novcem; javne nabavke; kancelarijske i pomoćne poslove i druge poslove u skladu sa propisima.

U ovoj Službi su sistematizovana radna mjesta za 9 izvršilaca.

Van organizacionih jedinica obavljaju se poslovi Samostalnog savjetnika I – za poslove PR i saradnje sa domaćim i međunarodnim medijima i Samostalnog savjetnika III – za poslove saradnje sa nevladinim organizacijama.

Imajući u vidu navedeno, a naročito cijeneći potrebu razvoja administrativnog kapaciteta radi adekvatnog i potpunog sprovođenja Zakona i ispunjenja predviđenih obaveza Crne Gore u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, **Agencija nalazi da je predviđeni broj ovlašćenih službenih lica minimalan za obavljanje povjerenih nadležnosti, te da će u narednim godinama biti potreban i dodatni broj izvršilaca, angažovanih na rješavanju zahtjevnih postupaka povreda konkurencije.**

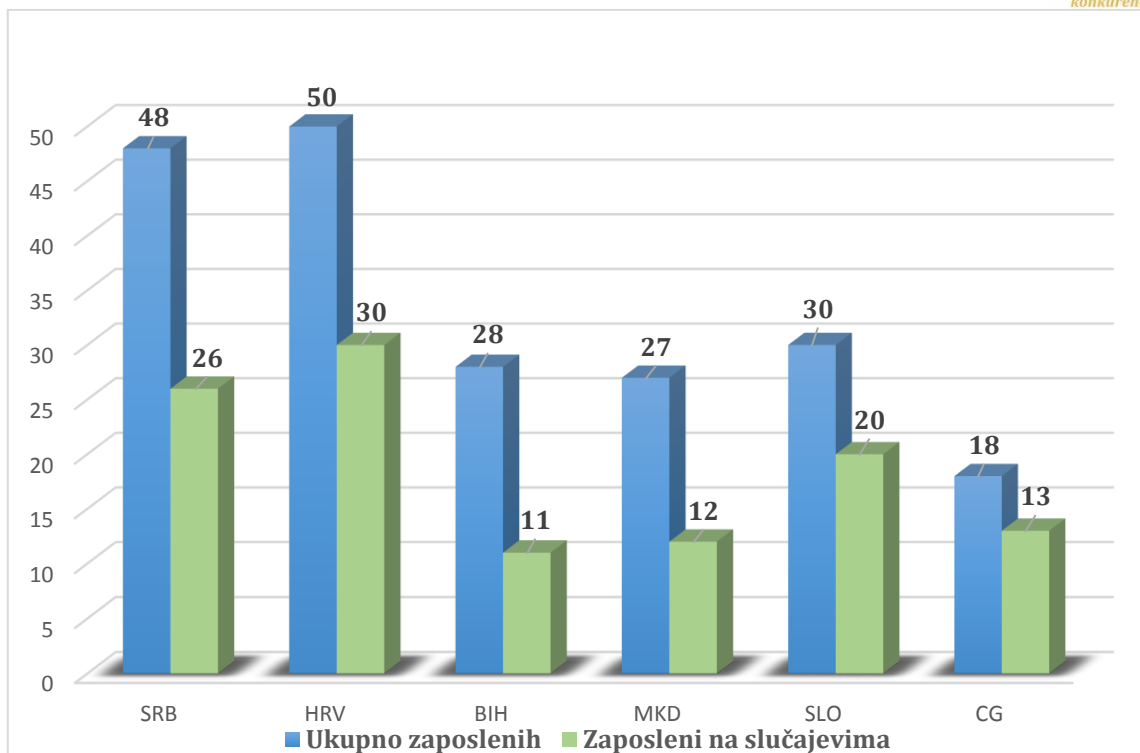
Popuna sistematizovanih radnih mjesta u narednom periodu vršiće se postepeno, polazeći od prioriteta te saglasnosti Ministarstva finansija i budžetski opredijeljenih sredstava za ove namjene.

<i>Zaposleni u Agenciji za zaštitu konkurencije</i>				
<i>Kvalifikacija</i>	<i>Pravnici</i>	<i>Ekonomisti</i>	<i>Ostali</i>	<i>Ukupno</i>
1. VSS	7	8	1	16
2. SSS			1	1
<i>Ukupno</i>	7	8	2	17

Tabela 1: Kvalifikaciona struktura zaposlenih u Agenciji, stanje 31.12.2017. godine

<i>Zaposleni u Agenciji za zaštitu konkurencije</i>					
<i>Naziv sektora</i>	<i>VSS</i>			<i>SSS</i>	<i>Ukupno</i>
	<i>Pravnici</i>	<i>Ekonomisti</i>	<i>Ostali</i>		
Direktor		1			1
<i>Sektor za procjenu koncentracija, utvrđivanje zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja</i>	7	5			12
<i>Služba za opšte poslove i finansije</i>		3	1	1	5
<i>Ukupno</i>	7	9	1	1	18

Tabela 2: Broj zaposlenih u Agenciji po organizacionim jedinicama, stanje 31.12.2017.godine

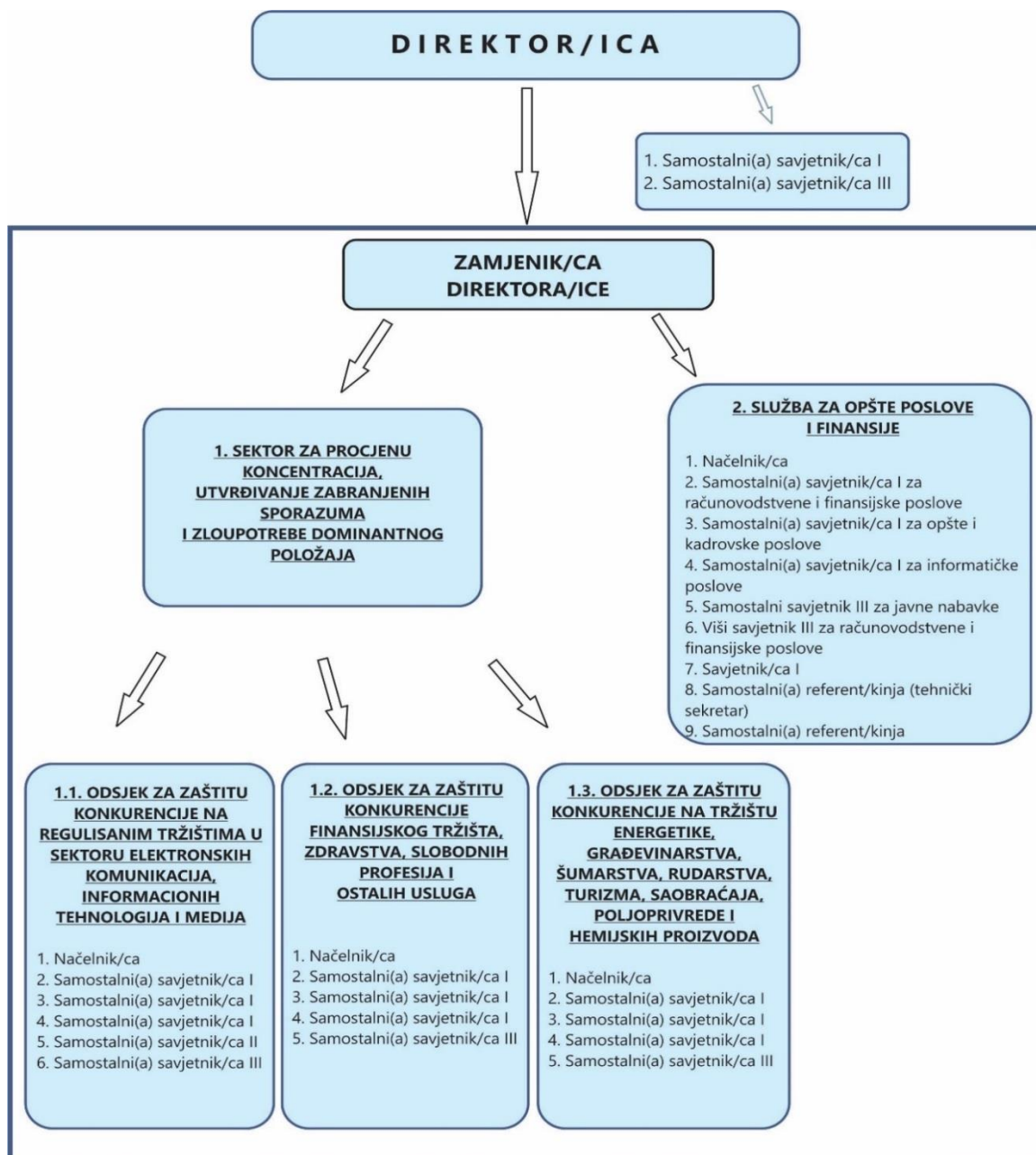
Grafikon 1: Broj zaposlenih u tijelima za zaštitu konkurencije u regionu

Iako je Crna Gora nastavila da razvija svoje administrativne kapacitete iz predmetne oblasti, **evidentno je da postoji potreba za daljim uvećanjem administrativnih i istraživačkih kapaciteta Agencije.**

Ovo posebno ako se ima u vidu da je politika konkurencije ocijenjena kao razvojna politika, koja je jedan od četiri stuba funkcionisanja unutrašnjeg zajedničkog EU tržišta, **te da je za pravilno i potpuno sprovođenje predmetne politike neophodan značajno veći broj obrazovanog i stručnog kadra nego što je to Agencija imala na raspolaganju u prethodnom periodu.**

Posebno se ističe da će se, a polazeći od rješenja sadržanih u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije, kojim je predviđeno da se nadležnosti i postupanja Komisije za kontrolu državne pomoći stavlja u nadležnost Agencije za zaštitu konkurencije, broj zaposlenih u Agenciji u 2018. godini povećati za sedam (7) izvršilaca.

ŠEMATSKI PRIKAZ UNUTRAŠNJE ORGANIZACIJE I SISTEMATIZACIJE AGENCIJE ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE

4. INTERNA AKTA AGENCIJE ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE

Od dana osnivanja, Agencija je usvojila sljedeća interna akta:

➤ Statut

Na osnovu člana 20 stav 4 Zakona, uz saglasnost Vlade Crne Gore, donešen je Statut Agencije za zaštitu konkurencije. **Statut je objavljen u "Službenom listu Crne Gore" br. 10/13. Isti je stupio na snagu dana 26.02.2013. godine.**

Statutom se uređuje unutrašnja organizacija, nadležnosti i djelokrug poslova Agencije, način i postupak odlučivanja, donošenje i objavljivanje opštih akata i druga pitanja koja su od značaja za rad ove institucije.

➤ Tarifnik o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom za zaštitu konkurencije

Na osnovu člana 24 stav 3 Zakona, a uz saglasnost Vlade Crne Gore, Agencija je donijela Tarifnik o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom za zaštitu konkurencije. **Tarifnik je objavljen u „Službenom listu Crne Gore“ br. 14/13 i stupio na snagu dana 23.03.2013. godine.**

➤ Finansijski plan

Vlada Crne Gore, na sjednici od 3. novembra 2016.godine, dala je saglasnost na Finansijski plan Agencije za zaštitu konkurencije za 2017. godinu.

➤ Pravilnik o unutrašnjoj sistematizaciji i organizaciji

Vlada Crne Gore je dala saglasnost za donošenje **Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Agencije za zaštitu konkurencije**. Isti je stupio na snagu u aprilu 2016. godine. Imajući u vidu rješenja sadržana izmjenama i dopunama Zakona u dijelu formiranja Savjeta Agencije, te preuzimanja zaposlenih na poslovima državne pomoći od Ministarstva finansija u pripremi je novi Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta.

➤ Knjiga procedura

Vlada Crne Gore je donijela Zaključak broj 06-27/3 od 21.juna 2012. godine, kojim se zadužuju svi korisnici budžeta da donesu Knjige procedura za sve poslovne procese. U skladu sa tim, kao i u cilju formalizacije okvira za Finansijsko upravljanje i kontrolu (FMC), direktor Agencije je u junu 2013. godine donio Knjigu procedura Agencije za zaštitu konkurencije, koja je ažurirana na dan 29.12.2017.godine.

Knjiga procedura predstavlja skup pravila i procedura, uključujući i opis radnih mjesta, koji objašnjavaju rad finansijskog poslovanja u Agenciji. Interna pravila i procedure su „živi“ dokumenti koji se mogu objavljivati u fazama, te se iste redovno ažuriraju u okviru Knjige procedura Agencije. Korišćenje internih pravila i procedura, navedenih u nastavku teksta, odobrava Direktor Agencije i neophodno je da ih koriste svi rukovodioci i zaposleni kao osnovu za finansijsko upravljanje i kontrolu:

- *Interno uputstvo za izradu i donošenje budžeta Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Interno pravilo za obrazovanje radne grupe ili drugog oblika rada, način obrazovanja radnog tima i isplate naknada Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Pravilnik o načinu evidentiranja i plaćanja ulaznih faktura Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Pravilnik o načinu pripreme obračuna plata Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Interni pravilnik za procedure za pripremu finansijskog izvještaja Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Kućni red Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Interno pravilo o postupku odobravanja službenog putovanja Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Pravilnik o uslovima i načinu korišćenja službenih vozila Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Pravila obrade i zaštite podataka o ličnosti,*
- *Interna procedura za potrošnju goriva za korišćenje službenih vozila Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Interno pravilo o blagajničkom poslovanju Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Interno pravilo o evidenciji državne imovine,*
- *Interno pravilo za izradu internih akata koja se primjenjuju u Agenciji za zaštitu konkurencije,*
- *Interno pravilo za korišćenje mobilnih telefona na teret Agencije za zaštitu konkurencije,*
- *Organizacija finansijsko-računovodstvenih poslova u Agenciji za zaštitu konkurencije sa opisom radnih mjesta,*
- *Pravilnik o vrsti i načinu finansijskog praćenja,*
- *Interno uputstvo za sprovođenje javnih nabavki,*
- *Pravilnik za sprovođenje nabavke male vrijednosti,*
- *Pravilnik za postupanje prilikom sprovođenja postupka hitnih nabavki,*
- *Uputstvo o prijemu građana.*

➤ *Etički kodeks*

Na osnovu člana 16 tačka 6 Statuta, donešen je u junu 2013. godine Etički kodeks Agencije. Etičkim kodeksom uređuju se pravila ponašanja i etički standardi zaposlenih.

➤ *Vodič za slobodan pristup informacijama*

Na osnovu člana 11 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Službeni list CG“, broj 44/12 i 30/17), u decembru 2017.godine donešen je **Vodič za pristup informacijama u posjedu Agencije za zaštitu konkurencije**.

➤ *Plan javnih nabavki*

Na osnovu člana 38 Zakona o javnim nabavkama („Sl. list CG“ broj 42/11, 57/14, 28/15 i 42/17), dana 31.01.2017. godine, donešen je **Plan javnih nabavki za 2017. godinu**. Izmjena istog izvršena je, odnosno donešena 26.07.2017. godine.

➤ *Plan integriteta*

Decembra 2013. godine, decembra 2014. godine, marta 2016. godine, te marta 2017.godine, a na osnovu člana 68 Zakona o državnim službenicima i namještenicima, direktor Agencije donio je Odluku kojom se usvaja **Plan integriteta** za 2014., 2015., 2016., odnosno za 2017.godinu, a u skladu sa smjernicama organa uprave nadležnog za antikorupcijske poslove. Planom integriteta identifikuju se radna mjesta posebno izložena riziku, odabrani rizici koji se odnose na ta radna mjesta, te odgovarajući faktori rizika, postojeće mjere kontrole kod onih radnih mjesta gdje je procijenjeno da mjere kontrole nijesu savladale, tj. eliminisale rizik, pristupa se unošenju mjera za otklanjanje preostalog rizika, a zatim i odgovornog lica i roka realizacije navedenih mjera.

➤ *Izvještaj o radu*

Skupština Crne Gore, na Devetoj sjednici Prvog redovnog zasijedanja od 2.06.2017.godine, razmotrila je Prijedlog Zaključka Odbora za ekonomiju, finansije i budžet i usvojila **Izvještaj o radu Agencije za zaštitu konkurencije za 2016. godinu**. Isti je usvojen i od strane Vlade Crne Gore, na sjednici od 20.04.2017.godine. Izvještaj je objavljen na internet stranici Agencije.

➤ *Obavještenje o načinu podnošenja i sadržini inicijative, odnosno informacije za ispitivanje povrede konkurencije pred Agencijom za zaštitu konkurencije*

Obavještenje o načinu podnošenja i sadržini inicijative, odnosno informacije za ispitivanje povrede konkurencije pred Agencijom za zaštitu konkurencije, takođe dostupno na web sajtu Agencije, namijenjeno je obavještenju svih zainteresovanih o načinu i sadržini podnošenja inicijative, odnosno informacije za ispitivanje povrede konkurencije pred Agencijom, shodno odredbama Zakona.

Inicijativu, odnosno informaciju za ispitivanje povrede konkurencije (u daljem tekstu „inicijativa“) u skladu sa odredbama člana 28 Zakona, mogu podnijeti sva lica koja su u posjedu informacija, dokumenata i drugih podataka, koji osnovano ukazuju da je izvršena radnja kojom se vrši povreda odredaba Zakona. Obavještenje takođe sadrži listu podataka koje inicijativa treba, kao i podataka koje inicijativa može da sadrži.

➤ **Obavještenje o zaštiti povjerljivih poslovnih podataka u postupku pred Agencijom za zaštitu konkurencije**

Svi učesnici na tržištu Crne Gore mogu pred Agencijom u postupcima koji se vode po zahtjevu stranke, kao i postupcima koje Agencija vodi po službenoj dužnosti, postavljati zahtjeve o zaštiti podataka i/ili izvora podataka sadržanih u zahtjevu, odnosno u dokumentaciji ili informacijama koje učesnici na tržištu dostave ili na drugi način učine dostupnim Agenciji.

S tim u vezi, donešeno je **Obavještenje o zaštiti povjerljivih poslovnih podataka u postupku pred Agencijom za zaštitu konkurencije**, koje je izdato sa ciljem obezbjeđivanja ekonomičnosti i efikasnosti postupka, zaštite svih stranaka u postupcima pred Agencijom, javnog interesa, kao i trećih lica koja mogu imati pravnog interesa u postupku koji se pred Agencijom vodi u skladu sa Zakonom.

➤ **Registar rizika Agencije za zaštitu konkurencije**

Upravljanje rizicima predstavlja zakonsku obavezu budžetskih jedinica, predviđenu članom 6 stav 1 tačka 2 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru („Sl. list Crne Gore“, br. 73/08, 20/11, 30/12 i 34/14). Finansijsko upravljanje i kontrola (FMC) je dio sistema unutrašnjih kontrola, koji utvrđuje i za koji je odgovoran rukovodilac subjekta, a kojim se, upravljajući rizicima, obezbjeđuje razumna uvjerenost da će se u ostvarivanju ciljeva subjekta, budžetska i druga sredstva koristiti pravilno, ekonomično, efikasno i efektivno.

Prema važećoj zakonskoj regulativi, Agencija je odgovorna za adekvatno i efikasno finansijsko upravljanje koje će omogućiti pouzdan sistem finansijske kontrole, a na taj način i efektivno izvršenje funkcija ove institucije, uključujući i upravljanje rizicima. Shodno navedenom, direktor Agencije za zaštitu konkurencije je, dana 14.09.2015. godine, donio **Registar rizika Agencije za zaštitu konkurencije**.

Registar rizika je proces koji se ne završava konačnim proizvodom, već se u kontinuitetu, a u skladu sa potrebama institucije, vrši pregled i ažuriranje istog.

➤ ***Akcioni plan za donošenje seta internih pravila i procedura za uspostavljanje, sprovođenje i razvoj finansijskog upravljanja i kontrole u Agenciji za zaštitu konkurencije***

Članom 14, stav 2 i 3, Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru („Sl. list CG“, broj 73/08, 20/11, 30/12 i 34/14) utvrđeno je da se uspostavljanje finansijskog upravljanja i kontrola vrši na osnovu plana za uspostavljanje finansijskog upravljanja i kontrola i metodologije za sprovođenje plana koju utvrđuje rukovodilac subjekta, kao i da način i postupak uspostavljanja i sprovođenja sistema finansijskog upravljanja i kontrola utvrđuje posebnim propisom Ministarstvo finansija.

Postupajući po istom, direktor Agencije za zaštitu konkurencije, dana 15.09.2015. godine, donio je ***Akcioni plan za donošenje seta internih pravila i procedura za uspostavljanje, sprovođenje i razvoj finansijskog upravljanja i kontrola u Agenciji za zaštitu konkurencije***, koji je ažuriran dana 29.12.2017. godine.

➤ ***Kadrovski plan***

Shodno članu 148 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG“, br. 39/11 i 50/11, 66/12, 34/14, 53/14 i 16/16), u cilju upravljanja kadrovima u državnim organima donosi se kadrovski plan koji se sastoji od zbirnih i pojedinačnih podataka o zaposlenima u državnim organima i potreba za novim zapošljavanjem u godini za koju se kadrovski plan donosi.

Direktor Agencije za zaštitu konkurencije je, u skladu sa članom 149 stav 2 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG“, br. 39/11 i 50/11, 66/12, 34/14, 53/14 i 16/16), u januaru 2017. godine donio Kadrovski plan Agencije za zaštitu konkurencije za 2017. godinu.

5. FINANSIRANJE AGENCIJE

Budžet Agencije, kao Pregled plana prihoda i rashoda, utvrđen je Budžetom Crne Gore za 2017. godinu.

Finansijski plan Agencije je pripremljen u skladu sa zaključcima i smjernicama Vlade Crne Gore, uz dosljedno poštovanje principa efikasnog i efektivnog korišćenja svih resursa Agencije, na način koji će omogućiti izvršavanje predviđenih aktivnosti opredijeljenih Zakonom i ostalom regulativom.

5.1. Izvori finansiranja i struktura prihoda Agencije

Zakonom o zaštiti konkurencije (član 24 stav 1) je utvrđeno da se sredstva neophodna za rad Agencije obezbjeđuju iz:

- ***naknada koje se plaćaju Agenciji,***
- ***Budžeta Crne Gore, donacija,***
- ***kao i ostalih izvora u skladu sa zakonom.***

Naknade se utvrđuju Tarifnikom, koji je donijela Agencija uz saglasnost Vlade Crne Gore. Visina naknada utvrđuje se za rješenja i akte koje izdaje Agencija pojedinim učesnicima na tržištu.

Predložena rješenja u Tarifniku daju mogućnost zainteresovanim učesnicima na tržištu da, prije podnošenja zahtjeva Agenciji, budu upoznati sa nivoom naknada koje će snositi za izdavanje akata od strane Agencije po njihovom zahtjevu. Naknade se evidentiraju i nalaze na posebnom računu kod Centralne banke Crne Gore.

Prihodi po ovom osnovu se ne mogu planirati, polazeći od činjenice da Agencija ne može ni približno znati koliko će, prije svega, biti podnešenih zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, odnosno koliko će biti promjena vlasničke i upravljačke strukture na tržištu tokom godine. Prvenstveno iz tih razloga, **sredstva Budžeta Crne Gore predstavljaju glavni, i za sada jedini, izvor finansiranja Agencije, imajući u vidu nepredvidljivost i nesigurnost finansiranja iz sopstvenih izvora.** Naravno, na kraju kalendarske godine, cjelokupan iznos sredstava ostvaren po ovom osnovu prenosi se Budžetu Crne Gore.

U skladu sa odredbama člana 25 Zakona, Završni račun Agencije podliježe godišnjoj reviziji nezavisnog ovlašćenog revizora, određenog u skladu sa Zakonom. Isto tako, Agencija je u obavezi da, do kraja II kvartala tekuće godine, podnese Vladi Završni račun sa Izvještajem nezavisnog ovlašćenog revizora, odnosno da u istom roku Vladi i Skupštini Crne Gore dostavi Izvještaj o radu za prethodnu godinu, radi usvajanja. S tim u vezi, a shodno Pravilniku o načinu sačinjavanja i podnošenja finansijskih izvještaja budžeta, državnih fondova i jedinica lokalne samouprave („Sl.

list CG“, br. 32/10 i 14/11 i 16/13) Agencija je Ministarstvu finansija, dana 27.02.2017. godine, pod brojem 03-66/1 dostavila Završni račun na propisanim obrascima.

Još jednom se ističe da **Agencija nema finansijsku nezavisnost, nema svoj žiro račun, da se u potpunosti i finansira iz Budžeta Crne Gore, odnosno da je ista budžetska potrošačka jedinica.**

Na osnovu iznijetog, **Agencija je u obavezi da svoje finansijsko poslovanje vodi u svemu i u skladu sa propisima na snazi vezanim za budžetsko poslovanje**, odnosno u skladu sa Pravilnikom o načinu sačinjavanja i podnošenja finansijskih izvještaja budžeta, državnih fondova i jedinica lokalnih samouprava, te da sačinjava finansijske iskaze u skladu sa Pravilnikom o jedinstvenoj klasifikaciji računa za Budžet Republike, budžete vanbudžetskih fondova i budžete opština.

Agencija će svoje finansijsko poslovanje i dalje sprovoditi u svemu i u skladu sa propisima budžetskih potrošačkih jedinica, a koje propise ćemo uvijek bez rezervi ispoštovati i u potpunosti primjenjivati.

Plan prihoda Agencije za 2017. godinu pripremljen je u skladu sa zaključcima i preporukama Vlade Crne Gore, a na osnovu usaglašenog stava sa Ministarstvom finansija.

Imajući u vidu rješenja sadržana odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije, odnosno odredbama Zakon o kontroli državne pomoći, kojim je predviđeno da se nadležnosti i postupanja Komisije za kontrolu državne pomoći stavljaju u nadležnost Agencije za zaštitu konkurencije, ista će, od organa državne uprave nadležnog za poslove državne pomoći, preuzeti državne službenike i namještenike koji su vršili stručne i administrativne poslove za potrebe Komisije za kontrolu državne pomoći, opremu, službenu dokumentaciju, sredstva za zarade i ostala primanja zaposlenih.

Realizacija aktivnosti vezano za državnu pomoć, koje tokom 2018. godine budu prepoznate propisima nacionalnog zakonodavstva kao nadležnost Agencije, zahtijevaće dodatna finansijska sredstva koja će Ministarstvo finansija obezbjeđivati u kontinuitetu iz sredstava tekuće budžetske rezerve (akt Ministarstva finansija, broj: 03-/15924 od 04.10.2017. godine).

Dio prihoda koji se izdvaja po osnovu naknada, predviđenih Tarifnikom o visini naknada za poslove iz nadležnosti Agencije, posebno će biti iskazan na računu Agencije koji se vodi kod Centralne banke Crne Gore, uz napomenu da se isti ne može koristiti od strane Agencije, te iz tih razloga ne može biti ni sastavni dio Finansijskog plana ove institucije.

6. TRI SEGMENTA POLITIKE ZAŠTITE KONKURENCIJE

U nadležnosti Agencije, a u skladu sa odredbama Zakona, primarno spadaju:

- utvrđivanje **zabranjenih sporazuma između učesnika na tržištu**, te određivanje mjera, uslova i rokova za otklanjanje negativnih posljedica zabranjenih sporazuma;
- utvrđivanje **zloupotrebe dominantnog položaja** i zabrana svakog postupanja koje dovodi do zloupotrebe, kao i određivanje mjera, uslova i rokova za otklanjanje negativnih posljedica takvog postupanja, i
- ocjena dopuštenosti **koncentracija preduzetnika**.

6.1. Postupak pred Agencijom i sudska kontrola

Agencija u postupcima ispitivanja postojanja zabranjenog sporazuma, radnje zloupotrebe dominantnog položaja ili ocjene dozvoljenosti sprovođenja koncentracije postupa u skladu sa opštim propisima na snazi za sve organe sa povjerenim javnim ovlašćenjima. U tom smislu, odredbe Regulative EU br. 1/2003 se u najvećoj mjeri odražavaju u odredbama Zakona o upravnom postupku koji Agencija primjenjuje u pojedinačnim slučajevima, osim kada drugačije nije određeno samim Zakonom. U tom smislu, procesna pravila su sadržana u samom Zakonu sa ciljem obezbjeđivanja potpune i adekvatne primjene odredbi Regulative EU br. 1/2003, a koji procesni elementi nijesu dostupni drugim organima uprave u Crnoj Gori, prije svega pravo vršenja nenajavljenog uviđaja, prikupljanja dokaza, obavezujuće razmjene informacija sa drugim državnim organima i privrednim subjektima koji nijesu stranke u postupku, i sl.

Procesne odredbe za postupanje Agencije, ali i zaštitu prava i interesa učesnika na tržištu protiv kojih se postupak vodi ili koji imaju neposredan pravni interes, su zastupljene u samom Zakonu o upravnom postupku, članu 26-41 Zakona, Zakonu o prekršajima i Zakonu o upravnom sporu. Predmetne zakonske odredbe u svemu obezbjeđuju najveću zaštitu prava stranaka u postupku.

U skladu sa članom 5 Regulative 1/2003, Agencija je u skladu sa Zakonom ovlašćena da pokreće i vodi postupke *ex officio* ili po zahtjevu stranke koja smatra da je povrijeđeno neko njeno pravo ili pravni interes, a nakon što Agencija utvrdi osnovanost takvog zahtjeva, pri čemu podnosilac ne stiče svojstvo stranke u postupku već se postupak vodi isključivo u javnom interesu. U toku postupka Agencija može:

- Utvrditi povredu zakona i donijeti rješenje kojim se utvrđuje povreda, naložiti mjere koje učesnik na tržištu mora preduzeti i pokreće prekršajni postupak pred nadležnim sudom za prekršaj;
- Naložiti sprovođenje privremenih mjera;
- Obavijestiti podnosioca u slučaju kada nema mjesta vođenju postupka i daljem utvrđivanju činjenica;

- Obustaviti postupak koji je pokrenula *ex officio* ili po zahtjevu i na prijedlog stranke, ako nađe da na osnovu svih utvrđenih činjenica nije osnovano moglo doći do povrede Zakona ili ukoliko je stranka protiv koje se postupak vodi prihvatila mjere, rokove i uslove neophodne za uspostavljanje efikasne konkurencije na tržištu.

Agencija u toku cijelog postupka može uzimati izjave od svih lica koja mogu imati posredna i neposredna saznanja o samom postupku, ali i o uslovima konkurencije na tržištu i drugim činjenicama koje mogu biti od pomoći u postupku donošenja odluke. Agencija po Zakonu o upravnom postupku može od svih lica uzimati pisane i usmene izjave, slično odredbama o sprovođenju postupka prema Regulativi EU br. 773/2004. U tom smislu, a u skladu i sa čl. 19 i 27 Regulative EU br. 1/2003, službena lica Agencije mogu zahtijevati uzimanje izjave na zapisnik, u prostorijama stranke ili službenim prostorijama Agencije. Pozvano lice je uvijek obavezno da se odazove pozivu i može biti novčano kažnjeno i u krajnjoj liniji privedeno kod nadležnog organa.

Usmena rasprava se saziva i održava na prijedlog službenog lica koje vodi postupak i regularno se održava u postupcima sa strankama sa suprotnim interesima i u svakom slučaju u kojem neka od stranaka u postupku predloži održavanje usmene rasprave. Takođe, usmena rasprava se može održati radi saslušavanja svjedoka ili vještaka u kojem slučaju sve stranke u postupku mogu postavljati pitanja svjedocima i vještacima sa ciljem razrješenja spornih činjenica.

Primarni izvor informacija i činjenica za Agenciju predstavlja prikupljanje istih putem zahtjeva za dostavu informacija i dokumentacije. U skladu sa čl. 18 Regulative EU br. 1/2003, Zakonom je, odredbama čl. 39, definisana obaveza svih učesnika na tržištu da, po nalogu Agencije, dostave sve tražene podatke i dokumentaciju u roku od 15 dana, pod prijetnjom sankcije. Sankcija je takođe predviđena i u slučajevima u kojima se dostave nepotpuni ili neistiniti podaci, dok se svako rješenje može poništiti i postupak ponovo sprovesti u slučaju da je zasnovano na nepotpunim, neistinitim ili netačnim informacijama.

Agencija može, po osnovu čl. 45 Zakona, nametnuti određene obaveze učesnicima na tržištu protiv kojih se postupak vodi, u skladu sa čl. 9 Regulative EU br. 1/2003. Predmetne mjere se mogu nalagati isključivo u slučaju kada je njihovo preduzimanje sa ciljem uspostavljanja efikasne konkurencije i na osnovu kojeg se postupak mora obustaviti. Ipak, Agencija zadržava nadležnost za nadzor nad sprovođenjem ovih mjera te obavezu pokretanja novog postupka u slučaju postojanja dalje povrede ili narušavanja preduzetih i dogovorenih mjera.

U skladu sa pravom Komisije EU te zemalja članica, Agencija po odredbama Zakona ima izuzetno značajno pravo i procesni mehanizam da, u toku postupka, prikuplja podatke neposrednim uvidom, i to saglasno čl. 20 i 21 Regulative EU br. 1/2003, a naročito da:

- uđe i pregleda poslovne prostorije, vozila, zemljište i druge prostore gdje stranka ili drugi učesnik na tržištu obavlja djelatnosti ili vrši druge poslovne aktivnosti iz kojih proizlazi vjerovatnoća kršenja Zakona;
- pregleda poslovne knjige i druga dokumenta;

- kopira ili skenira poslovnu dokumentaciju, a ukoliko iz tehničkih razloga to nije moguće, privremeno oduzme poslovnu dokumentaciju na vrijeme neophodno za njeno kopiranje;
- zapečati sve poslovne prostore i poslovna dokumenta za vrijeme trajanja neposrednog uvida, u obimu potrebnom za njegovo sprovođenje;
- uzme od zastupnika stranke ili zaposlenih stranke izjave, kao i dokumenta o činjenicama koje se odnose na predmet neposrednog uvida i o tome sačini zapisnik, a ako je neophodna pisana izjava odredi datum do kada izjava mora biti dostavljena;

Slično kao i po postupku po Regulativi EU br. 773/2004, ovlaštena lica Agencije su dužna da kopiju zapisnika koji sadrži sva dokumenta, materijale i druge stvari koje su predmet pregleda i zaplijene, konstatuju zapisnički i kopiju zapisnika predaju licu u čijim se prostorijama pretres izvršio.

Prava stranaka u toku postupka su potpuno obezbijeđena i u skladu sa odredbama Zakona kojim se utvrđuje pravo na izuzimanje iz dokaznih predmeta i razmatranja privilegovane komunikacije u skladu sa čl. 27 Regulative EU br. 1/2003, kao i donošenja rješenja tek nakon obavještanja stranke o svim utvrđenim činjenicama u toku postupka i mogućnosti konačnog izjašnjenja na utvrđene činjenice i izvedene dokaze te i dostavu dodatnih objašnjenja i dokaza. Slično kao i po odredbama Regulative EU br. 773/2004, stranke su ovlaštene da predlože održavanje dodatne usmene rasprave ukoliko određene činjenice nijesu utvrđene na pravilan način.

Zakonom se jasno utvrđuje i obaveza svih činilaca, uključujući i državne organe i organizacije, da u cjelosti sarađuju sa Agencijom i dostave sve podatke uključujući i povjerljive podatke, u za to ostavljenom roku. Povjerljiva komunikacija je zaštićena u skladu sa praksom i normativom EU, a između stranke protiv koje se postupak vodi i lica koja nijesu zaposlena kod stranke te se ne može koristiti kao dokaz u postupku.

Zakonom je definisano i vrijeme za donošenje odluke u postupku, a koji predstavljaju izuzetak od opštih rokova iz Zakona o upravnom postupku, i to:

- U postupcima odlučivanja po zahtjevu za pojedinačno izuzeće 120 dana;
- Postupak utvrđivanja zabranjenih sporazuma 24 mjeseca (+24 mjeseca u opravdanim slučajevima);
- Postupak odobrenja koncentracije – 105 dana; za uslovno odobrenje – 125 dana.

U smislu navedenog, sve stranke u postupku i treća lica imaju pravo aktivnog učešća za sve vrijeme trajanja postupka i predlaganja dokaza i činjenica koje valja utvrditi prije donošenja rješenja u upravnom postupku. Dodatno, svaka stranka u postupku, ali i svako treće lice ima pravo uvida u spise predmeta i kopiranje istog, osim materijala koji predstavljaju službenu i/ili poslovnu tajnu.

Zakonom je isključena mogućnost žalbe na svaki akt u toku postupka koji Agencija donese, a kojim se odlučuje o pojedinačnim pravim ili interesima stranaka u toku postupka, iako isto može biti predmet tužbe u sudskom sporu pred Upravnim sudom, nakon donošenja upravnog akta.

U tom smislu, Zakon pruža apsolutnu zaštitu prava stranaka u dvostepenom sudskom postupku, koji otpočinje podnošenjem tužbe pred Upravnim sudom Crne Gore u roku od trideset dana za ranije donijete odluke, odnosno dvadeset dana od dostave rješenja stranci. Upravni sud postupajući po tužbi podnosioca, može tužbu usvojiti ili odbiti, odnosno predmet vratiti na ponovni postupak pred Agencijom ili pak meritorno donijeti presudu. Upravni sud odlučuje o zakonitosti odluke Agencije u materijalnom i procesno pravnom smislu.

Upravni sud Crne Gore, u periodu od 2012. - 2017. godine, donio je ukupno 41 presudu, od toga je 27 presuda kojim se odbija tužba izjavljena protiv odluke Agencije i 14 kojim se uvažava tužba. Presude kojim su uvažene tužbe u najvećem broju slučajeva odnose se na poštovanje pravila postupka, a ne na povredu materijalnog prava.

Prema postojećem zakonskom rješenju, kaznena politika je u nadležnosti Suda za prekršaje i njihovih odjeljenja na teritoriji Crne Gore. Zakonom su definisane i novčane kazne u procentualnom iznosu od ukupno ostvarenog prometa u prethodnoj obračunskoj godini za prekršaje, periodične novčane kazne koje se izriču zbog povrede postupka pred Agencijom, a kao poseban stimulativni element za efikasnije otkrivanje zabranjenih sporazuma konkurenata predviđena je mogućnost oslobađanja ili smanjenja kazne za učesnike koji su spremni da sarađuju sa Agencijom u postupku donošenja rješenja kojim se utvrđuje povreda konkurencije. Agencija može protiv učesnika na tržištu, gdje je utvrđena povreda konkurencije u smislu Zakona o prekršajima, izreći stranci najblažu kaznu prekršajnim nalogom u minimalnom iznosu. U slučaju neprihvatanja izrečene kazne, sud za prekršaje odlučuje po zahtjevu za sudsko odlučivanje o izdatom prekršajnom nalogu.

Agencija protiv učesnika na tržištu, po pokretanju postupka za ispitavanje povrede konkurencije, podnosi i zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka u skladu sa Zakonom o prekršajima. Pravo izricanja kazni, mimo minimalne, u isključivoj je nadležnosti Suda za prekršaje. Protiv odluka donesenih u prvom stepenu prekršajnih sudova može se izjaviti žalba Višem sudu za prekršaje Crne Gore, čime je obezbijedena dvostепенost odluke protiv koje nema redovnog pravnog lijeka. Agencija može ispitati odluku Višeg suda za prekršaje samo preko Državnog tužioca, koji cijeni osnovanost predloga za podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti. Vrhovni sud Crne Gore odlučuje o osnovanosti zahtjeva za zaštitu zakonitosti.

Pored navednih postupaka, svako fizičko i pravno lice koje trpi posljedice utvrđene povrede konkurencije, može pred nadležnim Privrednim sudom pokrenuti postupak za naknadu štete i izgublenu dobit.

6.2. Zabranjeni sporazumi učesnika na tržištu

Zakonom su utvrđeni sporazumi koji pod određenim uslovima mogu imati za cilj ili posljedicu

narušavanje konkurencije. U tom smislu, Zakon donosi i novu definiciju sporazuma u odnosu na tradicionalno razumijevanje iz Zakona o obligacionim odnosima. Sporazumi tako obuhvataju, pored ostalog, pisane i usmene dogovore, izričite i prećutne dogovore i usaglašene prakse. Najšire razumijevanje sporazuma proizilazi iz zahtjeva dosljedne primjene člana 101 Ugovora o funkcionisanju Evropske Unije, kao i ustanovljene prakse rada Evropske komisije (Direktorat za konkurenciju) i evropskih sudova. Predmetnim članom se direktno sankcionišu sporazumi koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati utvrđivanje cijene na horizontalnom i vertikalnom nivou, podjelu tržišta, te primjenu nejednakih uslova poslovanja, a kao posljedicu prethodnog sporazuma učesnika na tržištu. Takođe, Zakon uspostavlja mogućnost utvrđivanja povrede indirektnim postupkom dokazivanja postojanja usaglašene prakse učesnika na tržištu, koja prije svega podrazumijeva kontinuirano usklađivanje poslovanja direktnih ili potencijalnih konkurenata, a u cilju narušavanja slobodne konkurencije.

Pretpostavka nezakonitosti i ništavosti kartelnih sporazuma potiče iz ocjene mogućnosti učesnika na tržištu da preduzimaju poslovne aktivnosti u odsustvu konkurencije, čime se u velikoj mjeri povećava tržišna snaga učesnika u sporazumu i obezbjeđuje sticanje profita na štetu drugih učesnika na tržištu (kupaca i dobavljača) te na štetu krajnjih korisnika.

Izričito, zabranjeni sporazum je definisan kao sporazum protivan slobodnom razvoju konkurencije kojim se utvrđuju cijene, dostavljaju dogovorene, odnosno usaglašene ponude u tenderskim postupcima, vrši podjela tržišta podjelom kupaca, prodavaca, geografskih područja ili vrste poslovanja.

Iako se smatraju najtežim povredama propisa o zaštiti konkurencije, po uzoru na pravnu tekovinu Evropske Unije, **Zakon predviđa oslobađanje od izricanja kaznene mjere učesnicima zabranjenog sporazuma koji Agenciji prvi otkriju kartel i omoguće joj pokretanje postupka.**

Naime, u slučajevima dostavljanja podataka i informacija od strane učesnika u kartelu, koji su spremni da sarađuju sa Agencijom, a koje bi Agencija koristila za destabilizaciju kartela, Zakonom je predviđena mogućnost oslobađanja ili smanjenja kazne za učesnike sporazuma (**Leniency program**), **kroz posebna ovlašćenja Agencije**. Učesnici na tržištu, u slučaju potpune ili djelimične saradnje sa Agencijom, a po prijavi zabranjenog sporazuma i dostavljanja dokaza o povredi, mogu biti u potpunosti ili djelimično oslobođeni od plaćanja novčane kazne.

Institut oslobađanja od kažnjavanja je preuzet iz EU zakonodavstva, nakon što je jedini dokazano omogućio otkrivanje većeg broja kartelnih sporazuma i na razvijenim tržištima. Na žalost, **Agencija je imala samo jednu prijavu po ovom osnovu, i to u već pokrenutom postupku, kada primjena ovog instituta za Agenciju nije imala nikakvog značaja, naročito kada su već postojala jasna saznanja i dokazi u posjedu Agencije.**

Zakon u Crnoj Gori je u ovom dijelu u potpunosti harmonizovan sa propisima EU te da razmjena povjerljivih poslovnih informacija između konkurenata, prećutno odobravanje, usmeno zaključenje ili pak dogovor o usklađivanju cijena i poslovne politike između konkurenata već predstavlja povredu konkurencije po samom cilju. Posljedice takvog dogovaranja nijesu od

značaja za Agenciju, niti negativne posljedice moraju biti veće od potencijalno dokazanih ili dokazivih pozitivnih efekata zaključenja takvih sporazuma.

➤ *Implementacija*

➤ *Zabranjeni sporazum - odredbe Sporazuma o upotrebi zaštićenog znaka robne marke „ŠAFRAN“ i zaštiti kupca za dalju prodaju*

U postupku pokrenutom radi utvrđivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati spriječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na tržištu proizvodnje i prometa obuće, protiv Društva za proizvodnju i trgovinu „Šafran“ d.o.o. Bar, donijeto je Rješenje kojim je utvrđeno da su pojedine odredbe Sporazuma o upotrebi zaštićenog znaka robne marke „ŠAFRAN“ i zaštiti kupca za dalju prodaju, zaključenog između „Šafran“ d.o.o. Bar, i „Obuća Minja“ d.o.o. Berane, imale za cilj ili posljedicu spriječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na relevantnom tržištu te da su iste ZABRANJENE I NIŠTAVE. **Po podnijetom zahtjevu za pokretanje prekršajnog postupka Sud za prekršaje u Baru je donio Rješenje kojim je izrečena opomena za pravno lice d.o.o. „Šafran“, dok je odgovorno lice u pravnom licu kažnjeno novčanom kaznom u iznosu od 600,00 €.**

Na rješenje Suda za prekršaje Bar, od strane okrivljenih, d.o.o. „Belmax“ izjavio je žalbu Višem sudu za prekršaje Crne Gore. Isti je, dana 07.07.2017. godine donio Rješenje kojim je preinačio Rješenje Suda za prekršaje Bar i obustavljen postupak protiv okrivljenih.

Agencija je dana 06.10.2017.godine Vrhovnom državnom tužilaštvu podnijela Prijedlog zahtjeva za zaštitu zakonitosti. Dana 26.12.2017.godine, od strane Vrhovnog državnog tužilaštva je odbijen Prijedlog za podizanje Zahtjeva za zaštitu zakonitosti.

➤ *Zabranjeni sporazum - Ugovor o zajedničkom nastupanju „Montemedicom“ d.o.o. i „Urion“ d.o.o.*

Agencija je pokrenula i okončala postupak ispitivanja povrede konkurencije pokrenut po službenoj dužnosti protiv privrednog subjekta „URION“ d.o.o. iz Podgorice, i „Montemedicom“ d.o.o. iz Podgorice, radi utvrđivanja “da li je Ugovor o zajedničkom nastupanju u postupku javne nabavke Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore, akt koji za cilj ili posljedicu ima ili može imati spriječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na relevantnom tržištu te da li isti predstavlja akt kojim se vrši povreda konkurencije na tržištu u smislu odredbi Zakona?”.

Agencija je donijela Rješenje kojim je utvrđeno da su privredni subjekti „URION“ d.o.o. iz Podgorice i „Montemedicom“ d.o.o. iz Podgorice izvršili povredu konkurencije na relevantnom tržištu javnih nabavki RTG filmova i potrošnog materijala - vlažna tehnologija, filmova za radiološko snimanje, filmova za rendgensko snimanje, razvijača za rendgensko snimanje, fiksira za rendgensko snimanje, a na geografskom tržištu Crne Gore, dogovaranjem,

zaključenjem i izvršenjem sporazuma kojim se sprječava, ograničava i narušava konkurencija. Agencija je jasno utvrdila da je navedeni **Ugovor o zajedničkom nastupanju** zaključen sa ciljem isključivanja konkurencije između nezavisnih učesnika na tržištu „Montemedicom“ d.o.o. i „Urion“ d.o.o., te **sljedstveno podjeli tržišta, utvrđivanju cijene, ograničavanju i kontroli tržišta.** U smislu navedenog, utvrđeno je da je Ugovor imao za cilj ili posljedicu da ponuđena cijena u konkretnoj javnoj nabavci, kao rezultat postignutog dogovora, bude viša po pojedinačnom proizvodu nego što bi bila u slučaju pojedinačne ponude svakog od učesnika u zabranjenom sporazumu, te da su privredni subjekti bili u obavezi da odluke o cijeni i uslovima prodaje donose samostalno i nezavisno od svojih konkurenata.

Rješenjem je istovremeno utvrđeno da je navedeni sporazum zabranjen i ništavan. Ugovornim stranama „Montemedicom“ d.o.o. i „Urion“ d.o.o. zabranjena je dalja primjena i sprovođenje predmetnog ugovora, te **naloženo da o predmetnim mjerama Agencije obavijeste Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore, uz istovremeno dostavljanje dokaza o izvršenju naloga.**

Protiv navedenog rješenja, „Urion“ d.o.o. je pokrenuo upravni spor. Upravni sud je donio presudu kojom je odbio tužbu, odnosno potvrdio zakonitost postupanja Agencije. Vrhovni sud Crne Gore ukinuo je presudu Upravnog suda u predmetu „Urion-Montemedicom“ i predmet vratio na ponovno odlučivanje. U izvršenju presude Upravnog suda Crne Gore, donijeto je novo rješenje sa nivoa Agencije.

Sudu za prekršaje u Podgorici **podnijeti su zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka** protiv učesnika zabranjenog sporazuma. Rješenjem Suda za prekršaje Podgorica stranka u postupku „Montemedicom“ d.o.o., i odgovorno lice u njemu, oslobođeni su krivice, zbog toga što Agencija Sudu nije prezentirala dokaz o proglašavanju zabranjenog sporazuma ništavim. **Protiv navedenog rješenja, Agencija je podnijela žalbu Višem sudu za prekršaje, koja je uvažena, te je ukinuto Rješenje Suda za prekršaje Podgorica i predmet vraćen na ponovni postupak.**

Sud za prekršaje Podgorica je donio Rješenje, kojim je oglasio krivim pravno lice „Urion“ d.o.o. koje je kažnjeno novčanom kaznom u iznosu od 6.020,78€, dok je odgovorno lice kažnjeno novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00€.

➤ **Postupci u toku**

Od strane Agencije pokrenut je po službenoj dužnosti ispitni postupak u odnosu na: AUTO ŠKOLU „Zeleni signal“ sa registrovanim sjedištem na adresi V. Mićunovića br. 19, Nikšić, AUTO ŠKOLU „Kilkas“, sa registrovanim sjedištem na adresi Bulevar „13. jul“, br. 4, Nikšić, AUTO ŠKOLU „Tadić“ sa registrovanim sjedištem na adresi ul. Serdara Šćepana bb, Nikšić, AUTO ŠKOLU „Zarubica Company“ sa registrovanim sjedištem na adresi Bulevar „13. jul“ bb, Nikšić, AUTO ŠKOLU „Gold“ sa registrovanim sjedištem na adresi Manastirska br. 2, Nikšić, AUTO ŠKOLU „Filip“ sa registrovanim sjedištem na adresi Hercegovački put bb, Nikšić i AUTO ŠKOLU „Lucky Driver“ sa registrovanim sjedištem na adresi VI Crnogorske bb, Nikšić, radi

utvrđivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije u smislu člana 8 stav 1 tačka 1 Zakona.

- *U toku daljih aktivnosti na predmetnom, podnijeto je sedam (7) zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka Sudu za prekršaje Podgorica - Odjeljenju Nikšić, i to, protiv:*
- *AUTO ŠKOLE „Zeleni signal“ sa registrovanim sjedištem na adresi V. Mićunovića br. 19, Nikšić;*
 - *AUTO ŠKOLE „Kilkas“, sa registrovanim sjedištem na adresi Bulevar „13. jul“, br.4, Nikšić;*
 - *AUTO ŠKOLE „Tadić“ sa registrovanim sjedištem na adresi ul. Serdara Šćepana bb, Nikšić;*
 - *AUTO ŠKOLE „Zarubica Company“ sa registrovanim sjedištem na adresi Bulevar „13. jul“ bb, Nikšić;*
 - *AUTO ŠKOLE „Gold“ sa registrovanim sjedištem na adresi Manastirska br.2, Nikšić;*
 - *AUTO ŠKOLE „Filip“ sa registrovanim sjedištem na adresi Hercegovački put bb, Nikšić i*
 - *AUTO ŠKOLE „Lucky Driver“ sa registrovanim sjedištem na adresi VI Crnogorske bb, Nikšić.*

Navedeni zahtjevi su podnijeti radi utvrđivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije u smislu člana 8 stav 1 tačka 1 Zakona.

Prekršajni postupak je u toku.

➤ *Posebna ovlašćenja i postupanja Agencije u dijelu kartelnih sporazuma*

Zakonom o zaštiti konkurencije predviđena su posebna ovlašćenja u postupanjima Agencije u borbi protiv zabranjenih - kartelnih sporazuma. Jedan od njih je svakako ovlašćenje za **spровоđenje nenajavljenih uvida** poslovnih i drugih prostorija preduzetnika, zemljišta i prevoznih sredstava, pečaćenje i privremeno oduzimanje predmeta, kao i uvid u poslovne knjige i ostalu dokumentaciju.

Borba protiv kartela, odnosno njihovo otkrivanje i potvrđivanje, prvenstveno je zavisno od tehničko-tehnološke opremljenosti i stručne osposobljenosti zaposlenih.

Agencija međutim, u primjeni ovlašćenja sprovođenja nenajavljenih uvida još uvijek ima ograničeno iskustvo. Razlog tome je **nedostatak adekvatne opreme za digitalnu forenziku**, odnosno nemogućnost nabavke iste **zbog ograničenih budžetskih sredstava**. Ipak, potrebno je napomenuti da, efikasnom i dugotrajnom edukacijom, a u okviru projekata koje finansira i sprovodi Delegacija EU u Crnoj Gori, zaposleni u **Agenciji su u potpunosti obučeni za sprovođenje nenajavljenih uvida**.

S obzirom na razvoj tehnologije i činjenicu da se danas podaci sve više čuvaju u digitalnom obliku,

a komunikacija između preduzetnika odvija isključivo u elektronskom obliku, **pretrage su prvenstveno fokusirane na računare, servere, mobilne i ostale elektronske uređaje**. Za kvalitetnu i efikasnu pretragu istih, Agenciji je, uz osposobljene – edukovane kadrove, potrebna i oprema za digitalnu forenziku kojom se na licu mjesta mogu pretražiti, pronaći i sačuvati digitalni dokazi.

U periodu intenzivnog tehnološkog razvoja i promjena u poslovanju i komunikaciji, te mogućnosti koje pruža informaciono - telekomunikaciona oprema i tehnološki trendovi, **otkrivanje kartela iz poslovnih prostorija Agencije je gotovo nemoguće**. U tom smislu, korišćenje predmetne – digitalne forenzičke opreme koja omogućava „rad na terenu“, odnosno u poslovnim prostorijama preduzetnika te direktno preuzimanje dokaza u vidu dokumentacije, je tehnološki standard koji Agencija za zaštitu konkurencije želi da primijeni u cilju razotkrivanja i destabilizacije zabranjenih - kartelnih sporazuma. U tom pravcu, a u okviru ALA projekta, **Delegacija EU u Podgorici prepoznala je potrebu odobravanja, odnosno izdvajanja novčanih sredstava za nabavku dijela opreme za digitalnu forenziku**, koja će Agenciji osigurati neophodnu tehničku opremljenost za sprovođenje predmetnog ovlašćenja.

Istovremeno, Upravni odbor Instrumenta za evropsku integraciju odobrio je akciju predloženu od strane Agencije za zaštitu konkurencije „**Podrška u jačanju istražnih kapaciteta Agencije za zaštitu konkurencije u sprovođenju nenajavljenih inspekcija na licu mjesta**“, a koja za cilja ima jačanje istražnih kapaciteta Agencije kada je u pitanju adekvatno sprovođenje Zakona, naročito u sprovođenju nenajavljenih inspekcija na licu mjesta.

➤ Implementacija

➤ »Sava Trans« d.o.o. Cetinje

U skladu sa odredbama Zakona o zaštiti konkurencije, Agencija ima ovlašćenja koja se odnose na mogućnost nenajavljenog uvida i oduzimanja isprava i stvari na licu mjesta, odnosno posebna ovlašćenja u vezi sa neposrednim uvidom ovlašćenih lica Agencije - prikupljanje podataka neposrednim uvidom.

Postupajući u skladu sa navedenim, u martu 2017. godine, ovlašćena lica Agencije sprovela su neposredni uvid u poslovnim prostorijama »Sava Trans« d.o.o. Cetinje, radi prikupljanja podataka neophodnih za dalja postupanja Agencije.

Tokom neposrednog uvida, ovlašćena službena lica Agencije postupala su u svemu i u skladu sa zakonodavnim rješenjima na snazi, a stranka u postupku, »Sava Trans« d.o.o. Cetinje, pokazala visok stepen saradnje i kooperativnosti.

6.3. Pojedinačna izuzeća sporazuma od zabrane

Zakonom su definisane vrste i forme sporazuma koje se imaju smatrati **zabranjene i ništave**. U tom smislu, član 8 utvrđuje zabranu i ništavost kako za sporazume između direktnih i/ili potencijalnih konkurenata, tako i učesnika na tržištu u vertikalnom lancu proizvodnje i prometa. Zakon uvodi i mogućnost direktnog izuzimanja od zabrane zabranjenih sporazuma, nezavisno od forme, u slučaju u kojem je tržišno učešće učesnika u sporazumu neznatno (u skladu sa članom 13 Zakona i **de minimis** pravilom), odnosno u slučajevima ispunjenja uslova iz člana 11 Zakona, kojim se propisuje grupno izuzeće određene kategorije sporazuma od zabrane, a u skladu sa odredbama **Uredba o bližim uslovima za izuzeće sporazuma po vrstama i određivanja vrste sporazuma koji mogu biti izuzeti od zabrane**. Na predmetni način je obezbijeđena mogućnost za sve privredne subjekte da sami ocijene ispunjenost uslova za izuzeće od zabrane člana 8 Zakona, a na osnovu instituta člana 11 i člana 13 Zakona.

Pored predmetnog načina samoocjene ispunjenosti uslova, Zakon obezbjeđuje i mogućnost **ex ante** regulacije svakog pojedinačnog sporazuma, kojim se uvodi ekskluzivna distribucija, selektivna distribucija trgovinskog zastupanja sa prenijetim trgovinskim rizikom i druge forme vertikalnih sporazuma, koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati spriječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije. U tom smislu su, članom 9 Zakona, utvrđeni osnovni, kumulativni uslovi koje mora ispuniti svaki sporazum da bi mogao zadovoljiti uslove za pojedinačno izuzeće, dok je članom 12 Zakona i podzakonskim aktom utvrđena forma, dokumentacija i dokazi koji moraju biti podnijeti Agenciji za potrebe utvrđivanja ispunjenosti uslova za pojedinačno izuzeće.

U slučajevima u kojima učesnici na tržištu nijesu u mogućnosti da utvrde ispunjenost uslova, te da shodno tome ocijene da određeni sporazum nije zabranjen, imaju mogućnost da, u skladu sa postupkom iz čl. 12 Zakona i Pravilnika o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, podnesu sporazum sa svim dokazima i činjenicama na planu ocjene ispunjenja uslova za pojedinačno izuzeće i, u skladu sa tim, izdavanje upravnog akta.

Predmetni institut pojedinačnog izuzeća sporazuma od zabrane se ne može primijeniti na sporazume kartelnog karaktera koji za cilj ili posljedicu imaju utvrđivanje cijena, podjelu tržišta po kupcima ili teritoriji.

Agencija ocjenjuje svaki zahtjev za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, sa posebnom projekcijom efekata takvih sporazuma na svim vertikalno integrisanim tržištima (proizvodnja, distribucija, maloprodaja, sirovine i inputi i sl.), a naročito uslove konkurencije na primarno relevantnom tržištu, te efekte sporazuma na dostupnost proizvoda, cijenu i kvalitet. Agencija se u ocjeni ispunjenosti četiri (4) kumulativna uslova oslanja i na interpretativne instrumente Evropske Unije i ocjenu ispunjenosti uslova iz člana 101 (3) Sporazuma o funkcionisanju Evropske Unije.

➤ **Implementacija**

- U izvještajnom periodu, po zahtjevu stranaka, **pokrenuta su i riješena dva (2) postupka po zahtjevu za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane**, i to:

- Rješavajući po Zahtjevu za izdavanje odobrenja za pojedinačno izuzeće Sporazuma o bitnim elementima buduće saradnje, od zabrane, zaključenom između **Bavaria N.V. Holandija i povezanih lica Apatinska pivara d.o.o., Industrija piva i sokova „Trebjesa“ d.o.o. Nikšić, Zagrebačka pivovara d.o.o. i Molson Coors d.o.o., Banja Luka, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina**. Agencija je donijela Rješenje kojim je odobrila pojedinačno izuzeće od zabrane. Izuzeće je odobreno na period od pet (5) godina od dana zaključenja Sporazuma o bitnim elementima buduće saradnje, odnosno do 27.07.2022.godine.
- Rješavajući po Zahtjevu za izdavanje odobrenja za pojedinačno izuzeće Ugovora o distribuciji zaključenog dana 24.02.2017.godine, između **Phillip Morris Operations a.d. Niš, sa registrovanim sjedištem na adresi Bulevar 12. Februar br. 74, Niš, Republika Srbija i Neregelia d.o.o. Podgorica, sa registrovanim sjedištem na adresi Cetinjski put bb, Podgorica, Crna Gora**. Izuzeće je odobreno na period od pet (5) godina od dana zaključenja Ugovora o distribuciji, odnosno do 24.02.2022.godine.

6.4. Zloupotreba dominantnog položaja učesnika na tržištu

Zloupotreba dominantnog položaja može obuhvatiti sve oblike ponašanja učesnika na tržištu koji svojom tržišnom snagom značajno ograničavaju tržišnu konkurenciju, odnosno čije djelovanje ima za posljedicu sprječavanje ulaska novih učesnika na tržište ili isključivanja postojeće konkurencije sa tržišta.

Zadatak Agencije je da u svakom pojedinačnom postupku, kojim se utvrđuje moguća zloupotreba dominantnog položaja, prvenstveno ocijeni nalazi li se određeni učesnik na tržištu u dominantnom položaju ili ne, a zavisno od njegovih tržišnih udjela i tržišne snage, ali i svim drugim okolnostima na konkretnom relevantnom tržištu.

U smislu utvrđivanja postojanja dominantnog položaja i radnje zloupotrebe, na Agenciji je i utvrđivanje ispunjenosti četiri (4) kumulativna uslova, i to:

- postojanje jednog ili više učesnika na tržištu;
- utvrđen dominantan položaj jednog učesnika;
- radnja zloupotrebe; i
- efekat radnje zloupotrebe na sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije.

Definicija dominantnog položaja precizirana je članom 14 Zakona i gotovo je identična definiciji koju su razvili evropski sudovi i EK. Dominantan položaj je, s tim u vezi, definisan kao položaj koji na relevantnom tržištu ima učesnik koji nema konkurenciju ili ima značajnu tržišnu snagu koja mu omogućava da ograniči ili spriječi razvoj efikasne konkurencije na tržištu Crne Gore ili njenom

dijelu, odnosno koji ima značajno bolji položaj u odnosu na konkurente, što mu takođe omogućava da u značajnog mjeri i preduzima poslovne aktivnosti nezavisno od svojih konkurenata, distributera, kupaca ili krajnjih korisnika.

Pretpostavlja se da učesnik na tržištu ima dominantan položaj ako je njegov udio na relevantnom tržištu veći od 50% (pojedinačna dominacija), odnosno ukoliko dva ili više učesnika na tržištu imaju kolektivan dominantan položaj na tržištu roba i usluga u slučaju da između njih ne postoji značajna konkurencija, te da je njihov ukupan udio na relevantnom tržištu veći od 60%.

U smislu člana 15 Zakona, kojim se regulišu radnje zloupotrebe dominantnog položaja, jasno je da sama činjenica ***posjedovanje dominantnog položaja samo po sebi nije nezakonito, već da su protivne Zakonu samo radnje i akti dominantnog učesnika kojima se vrši radnja zloupotrebe, odnosno narušava slobodna konkurencija na tržištu.***

Predmetna odredba Zakona je zasnovana i na EU načelu člana 102 Sporazuma o funkcionisanju Evropske Unije, da je samim postojanjem dominantnog učesnika na tržištu intenzitet slobodne tržišne utakmice znatno oslabljen i stoga posjedovanje dominantnog položaja obavezuje učesnika na tržištu posebnom odgovornošću za očuvanje slobodne tržišne utakmice, kao i strukture tržišta koja takvu utakmicu omogućava, a čiji se obim određuje u svijetlu specifičnih pojedinosti svakog tretiranog slučaja.

Zakonom su definisane vrste radnji i akata koji su mogu smatrati zloupotrebom dominantnog položaja, koji samo u slučaju ispunjenja svih uslova mogu imati potencijalno zabranjeni efekat. U tom smislu je i naročito bitno da Agencija ne primjenjuje direktno odredbe Zakona, već mora dokazati i postojanje efekata takve radnje na tržište i/ili konkurente.

Zakonom su jasno definisane vrste radnji zloupotrebe, koje se u skladu sa Evropskom praksom i radom nacionalnih tijela za zaštitu konkurencije i sudova izdvajaju kao:

- zabrana radnji i akata kojima se eksploatiše položaj kupaca, odnosno kojima se direktno nanosi šteta potrošačima, kroz utvrđivanje viših cijena proizvoda, smanjenje obima proizvodnje, različite oblike diskriminacije kupaca iz iste grupe, i sl.;
- zabrana radnji i akata kojima se isključuju konkurenti i nanose štetne posljedice potrošačima indirektno, kroz ponašanje koje nije zasnovano na uobičajnom poslovanju (konkurencija po meritumu), već koja ima za cilj ili posljedicu isključenje konkurenata sa tržišta.

Posebno se ističe da su sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju nespojive radnje zloupotrebe dominantnog položaja jednog ili više privrednih društava na teritoriji Crne Gore ili njenim značajnim djelovima, a sa ciljem spriječavanja, ograničavanja ili narušavanja konkurencije. Zadatak Agencije je, s tim u vezi, da u svakom pojedinačnom postupku, kojim se utvrđuje moguća zloupotreba dominantnog položaja, prvenstveno ocijeni ***nalazi li se određeni učesnik na tržištu u dominantnom položaju ili ne***, a zavisno od njegovih tržišnih udjela i tržišne snage, ali i svim drugim okolnostima na konkretnom relevantnom tržištu.

Vrijednost koju zabrana zloupotrebe dominantnog položaja štiti jeste zaštita blagostanja potrošača (u ekonomskom smislu), gdje isto može biti narušeno kako **kroz nivoe cijena,** koji su viši od nivoa koji bi se inače formirali na tržištu u odsustvu zloupotrebe, tako i **kroz ograničavanja kvaliteta inovacije ili raznovrsnosti izbora** koji je na raspolaganju potrošačima. Treba imati u vidu da se blagostanje potrošača u ekonomskom smislu štiti i kroz **očuvanje slobodne tržišne konkurencije,** kao i **strukture tržišta** koja takvu konkurenciju omogućava. Bitno je naglasiti da, za razliku od nekih situacija zabranjenih sporazuma za koje je moguće tražiti izuzeće na osnovu Zakona, **sve zloupotrebe dominantnog položaja su zabranjene bez mogućnosti izuzeća.** Smatramo da je ovakvo zakonsko rješenje opravdano, obzirom da je samim postojanjem dominantnog učesnika na tržištu, tržišna utakmica već značajno oslabljena, tako da je bilo koje nedozvoljeno ponašanje dominantnog učesnika, bez obzira na njegov intenzitet, dovoljno da se ustanovi zloupotreba.

➤ **Preuzimanje mjera i obaveza**

Preuzimanje mjera i obaveza od strane učesnika na tržištu prepoznat je kao institut koji omogućava relativno brzo rješavanje potencijalne povrede ekonomskih sloboda, bez potrebe utvrđivanja povrede propisa o zaštiti konkurencije i dalja procesuiranja u pravcu postupanja nadležnog suda za prekršaje. Ovaj institut Agenciji prije svega **obezbjeduje efikasnost i ekonomičnost vođenja postupka,** te je često s tim u vezi korišćen institut u pravu zaštite konkurencije.

Učesnik na tržištu **može predložiti preuzimanje obaveze izvršenja određenih mjera i uslova, kao i rokova za njihovo izvršenje,** a u cilju otklanjanja negativnih efekata njegovog postupanja ili propuštanja postupanja. Naime, nakon pokretanja postupka, a najkasnije prije dostavljanja Obavještenja o utvrđenim činjenicama u postupku, **stranka može Agenciji predložiti preuzimanje obaveze izvršenja određenih mjera i uslova, te rokove za njihovo izvršenje, kako bi se otklonili negativni efekti postupanja ili propuštanja postupanja na tržišnu konkurenciju.**

Ako Agencija ocijeni da su predložene mjere, uslovi i rokovi **opravdani za otklanjanje negativnih efekata i uspostavljanja ekonomskih sloboda,** rješenjem će prihvatiti predložene mjere, uslove i rokove, koji s tim u vezi postaju obavezni za predlagača. Takođe, Agencija rješenjem obavezuje stranku u postupku na **dostavu dokaza kojima potvrđuje izvršenje mjera i uslova u predviđenom roku te obustavlja postupak,** obzirom da nakon prihvatanja predloženih mjera više nema uslova za dalje vođenje istog.

Preuzimanje izvršenja određenih mjera, uslova i rokova za njihovo izvršenje, kao instrument u rješavanju određenih protivtržišnih postupanja **prihvatljiv je po pravilu u slučajevima kratkog trajanja povrede, saradnje preduzetnika u postupku, a posebno ako je riječ o postupcima koji se vode protiv više stranaka, te u drugim slučajevima kada Agencija ocijeni da je prihvatanje preuzimanje mjera, uslova i rokova svrsishodno radi efikasnijeg uspostavljanja ekonomskih**

sloboda na određenom tržištu, a bez dugotrajnog vođenja postupka.

Međutim, **Agencija može ponovo pokrenuti postupak** u slučaju: ako je rješenje Agencije donešeno na osnovu netačnih ili neistinitih podataka dostavljenih od stranaka, i / ili ako su se značajno promijenile okolnosti na kojima je zasnovano rješenje Agencije. Istovremeno, predviđeni institut se kod povrede konkurencije ***isključivo primjenjuje kod radnji zloupotrebe dominantnog položaja, odnosno isti nije moguće primijeniti kod zabranjenih - kartelnih sporazuma.***

➤ **Damping**

Damping, kao ekonomska kategorija, ***predstavlja sniženje cijena uvezene robe ispod troškova proizvodnje i ostalih manipulativnih, fiksnih i varijabilnih troškova.*** Dakle, riječ je o potencijalnim špekulativnim tržišnim kretanjima i unilateralnim aktivnostima pojedinih kompanija sa ciljem osvajanja tržišta ili pak izbacivanja konkurenata ili otežavanja njihovog poslovanja.

Posebno upućujemo da kod utvrđivanja dampinških cijena moramo poći od tri parametra, i to:

- da se radi o uvezenoj robu;
- da su cijene te robe znatno niže od proizvođačkih, i
- da učesnik na tržištu ima dominantan položaj.

U slučaju ispunjena ovih uslova, radi se o klasičnom kršenju zakona, konkretno o povredi u dijelu zloupotrebe dominantnog položaja. U slučajevima kada se ne radi o tržišnoj dominaciji, ***isto predstavlja nelojalnu konkurenciju koja ne spada u nadležnost Agencije, već odgovarajućih inspeksijskih organa.***

Agencija nema nadležnosti u smislu vođenja postupka i/ili kažnjavanja u slučaju pojave dampinga cijena od strane bilo kog učesnika na tržištu. Predmetno, prvenstveno iz razloga što cilj Zakona o zaštiti konkurencije i povjerenih poslova Agencije ***nije zaštita tržišta ili pojedinačnih konkurenata, već zaštita konkurencije i omogućavanje iste sa ciljem obezbjeđivanja ekonomskog napretka.***

Ipak, **Agencija ima nadležnost za vođenje postupka** protiv onih kompanija koje bi utvrdile izrazito nisku cijenu za određeni proizvod, sa ciljem izbacivanja postojećih konkurenata sa tržišta ili odvrćanja potencijalnih konkurenata od ulaska na tržište Crne Gore. Takva predatorska radnja jeste kažnjiva i za istu, stoga, ***mora postojati dominantan položaj učesnika na relevantnom tržištu,*** ali isto tako i ***utvrđena damping praksa, naknadna, povezana radnja podizanja cijene nakon izbacivanja konkurenata sa prethodno niskom cijenom. U slučaju nepostojanja dominantnog položaja učesnika na tržištu, takva radnja ne bi predstavljala povredu konkurencije, već bi ista imala tretman nelojalne konkurencije.*** Takođe, nezakonita bi bila i praksa ***subvencionisanja poslovanja na jednom tržištu i poslovanje sa gubitkom za određeni vremenski period,*** a nakon izbacivanja konkurencije ili uspješne odbrane od ulaska novih konkurenata, finansiranje od ostvarenog profita sa nekog drugog tržišta.

Na predmetnom relevantnom tržištu, Agencija je ***utvrđivala i komercijalne uslove saradnje***

velikih i značajnih dobavljača sa maloprodajnim lancima, a za koje je postojala indicija da bi zauzimanjem određenih prostora na policama maloprodajnih objekata moglo imati negativne efekte na strukturu tržišta i dostupnost većeg broja proizvoda kupcima u Crnoj Gori.

S tim u vezi, Agencija je utvrdila da komercijalni uslovi saradnje marketinškog karaktera, u vezi sa vidljivošću proizvoda u maloprodajnim objektima, ne utiču na dostupnost proizvoda i drugih proizvođača u tim objektima, kao i da ne postoji mogućnost spriječavanja ili ograničavanja konkurencije izlaskom postojećih, proširenjem tržišnog udjela postojećih učesnika, odnosno ulaskom velikih regionalnih maloprodajnih lanaca.

➤ **Implementacija**

➤ **Zloupotreba dominantnog položaja nametanjem neopravdano visoke cijene – postupak protiv „Vodovod Budva“ d.o.o.**

Na osnovu detaljno sprovedenih analiza te utvrđenog činjeničnog stanja, **Agencija je donijela Rješenje kojim je utvrđeno da je D.O.O. "VODOVOD I KANALIZACIJA" BUDVA, izvršio zloupotrebu dominantnog položaja iz člana 15 stav 2 tačka 1 i 4 Zakona**, kojom se spriječava, ograničava ili narušava konkurencija na relevantnom tržištu usluga snabdijevanja vodom i prečišćavanja i odvođenja otpadnih voda na teritoriji Opštine Budva, na način što je Odlukom o cijeni usluga snabdijevanja vodom i prečišćavanja i odvođenja otpadnih voda i Odlukom o naknadama za pružanje komunalnih usluga i korišćenje i održavanje mreže, a za vrijeme važenja i primjene navedenih Odluka, **neposredno nametnuo neopravdano visoku cijenu usluge putem direktnog utvrđivanja posebne mjesečne naknade za održavanje i očitavanje vodomjera u neprimjereno visokom iznosu od 8.092,00€ (sa uračunatim PDV-om), a koja je obaveza plaćanja u ovom iznosu uslovljena kao dodatna obaveza, koja po svojoj prirodi i svrsi nije u vezi sa predmetom usluge.**

Istim Rješenjem, Agencija **je zabranila svako buduće postupanje kojim bi DOO „Vodovod i kanalizacija“ Budva** moglo spriječiti, ograničiti ili narušiti konkurenciju zloupotrebom dominantnog položaja i naložila preduzimanje mjere u skladu sa Zakonom srazmjerno učinjenoj povredi, a radi otklanjanja štetnih posljedica i uspostavljanja efikasne konkurencije na tržištu, kao i rok za njeno izvršenje.

Protiv presude Upravnog suda Crne Gore, **kojom je odbijena tužba DOO „Vodovod i kanalizacija“ Budva**, podnesena radi poništaja Rješenja Agencije kojim je utvrđena zloupotreba dominantnog položaja DOO „Vodovod i kanalizacija“ Budva, Vrhovnom sudu Crne Gore je od strane DOO „Vodovod i kanalizacija“ Budva podniet Zahtjev za ispitivanje sudske odluke s predlogom da se usvoji zahtjev, ukine osporena presuda i predmet vrati na ponovni postupak i odlučivanje.

Ocjenjujući zakonitost pobijane presude, Vrhovni sud je našao da je ista donijeta uz pravilnu primjenu materijalnog prava na utvrđeno činjenično stanje sadržano u osporenom rješenju te odbio Zahtjev kao neosnovan.

U toku daljih aktivnosti na postupku, **podniet je Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka Sudu za prekršaje Budva.**

Sud za prekršaje Budva je donio Rješenje kojim je oglašio krivim DOO „Vodovod i kanalizacija“ Budva, kao pravno lice i odgovorno lice u pravnom licu, te je utvrdio novčanu kaznu u visini 1% ukupnog godišnjeg prihoda u iznosu od 61.553,22 € za pravno lice i kaznu u iznosu od 1.000,00 € za odgovorno lice u pravnom licu.

➤ ***Protiv DOO „Vodovod i kanalizacija“ Budva, podniet je Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka Sudu za prekršaje Budva zbog neizvršenja mjere utvrđene pravosnažnim rješenjem, kojim su okrivljeni oglašeni krivim, za izvršenje prekršaja iz čl. 67 Zakona.***

Prekršajni postupak je u toku.

➤ ***Zloupotreba dominantnog položaja na tržištu lučkih usluga - akvatorijum Luke Kotor***

Agencija u postupku ispitivanja eventualnih radnji zloupotrebe dominantnog položaja, preduzetih od strane **Luke Kotor A.D.** na tržištu pružanja usluge pilotaže u okviru relevantnog geografskog tržišta Bokokotorskog zaliva, utvrdila je da „Luki Kotor“ A.D. privremeno, ustupljeno pravo korišćenja dijela morskog dobra u Kotoru u 2015. godini, a koje je odobreno od strane Vlade Crne Gore do završetka procedure za dodjelu koncesije.

„Luki Kotor“ A.D. za obavljanje usluge pilotaže, sa privremenim ustupanjem prava za obavljanjem djelatnosti nije dato ekskluzivno pravo da vrši usluge pilotaže u okviru cijelog Bokokotorskog zaliva, uključujući i luku Kotor. Pored „Luke Kotor“ A.D., ovlašćenje za obavljanje usluge pilotaže, izdato od strane nadležnog Ministarstva, imaju još dva (2) privredna subjekta.

Agencija je, s tim u vezi, sprovela analizu angažovanih usluga pilotaže od tri licencirana privredna subjekta, pri čemu je utvrđeno da, u preko 98% slučajeva, uslugu pilotaže u okviru akvatorijuma luke Kotor, obavlja „Luka Kotor“ A.D. Istovremeno, „Luka Kotor“ A.D. je angažovana i za obavljanje usluge pilotaže van akvatorijuma Luke Kotor, a u okviru Bokokotorskog zaliva, samo sporadično i u manjem broju slučajeva.

Agencija je u postupku ***donijela Rješenje kojim je utvrdila da „Luka Kotor“ A.D., koristi svoje pravo ekskluziviteta kao „koncesionar“ u okviru akvatorijuma luke Kotor, zloupotrebljava svoj dominantan položaj na način što je uslovljavala agente i brodare da za usluge pilotaže moraju angažovati „Luku Kotor“ A.D., u svakom slučaju kada je dolazna i odlazna luka plovila – Luka Kotor, radi čega je zabranila svako buduće postupanje kojim bi „Luka Kotor“ A.D. mogla spriječiti, ograničiti ili narušiti konkurenciju zloupotrebom dominantnog položaja na opisan način te naložila i preduzimanje mjere radi otklanjanja štetnih posljedica***

„i uspostavljanja efikasne konkurencije na tržištu, kao i rok za njeno izvršenje. Po navedenom, „Luka Kotor“ A.D. je u ostavljenom roku i postupila.

„Luka Kotor“ A.D. je Upravnom sudu Crne Gore, podnijela tužbu protiv navedenog rješenja. Upravni sud Crne Gore je djelimično usvojio zahtjev iz tužbe i poništio rješenje Agencije u dijelu kojim se utvrđuje da je „Luka Kotor“ zloupotrijebila dominantni položaj i određivanju mjera ponašanja, te predmet vratila na ponovni postupak i odlučivanje.

Postupanje po navedenoj presudi je u toku.

Sudu za prekršaje - Odjeljenju u Kotoru podniet je Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv pravnog lica i odgovornog lica u pravnom licu, a koji je Sud rješenjem odbacio.

Višem Sudu za prekršaje podnijeta je Žalba protiv rješenja Suda za prekršaje Kotor. Viši sud Crne Gore uvažio je žalbu Agencije, ukinuo rješenje Suda za prekršaje Budva - Odjeljenje u Kotoru i predmet vratio na ponovni postupak i odlučivanje. Postupajući Sud po ovom zahtjevu preusmjerio je predmet Sudu za prekršaje - odjeljenju u Budvi te nakon toga odjeljenju u Herceg Novom. Od strane Suda za Prekršaje Budva – Odjeljenja Herceg Novi je donijeto Rješenje kojim se okrivljeni oslobađaju krivice na osnovu čl. 194 Zakona o prekršajima. Agencija je na navedeno Rješenje podnijela žalbu Višem sudu za prekršaje.

6.5. Kontrola koncentracija

Značajan dio upravnih poslova, koje je Agencija obavljala u 2017. godini, odnosio se na područje procjene koncentracija učesnika na tržištu. Agencija, u skladu sa nadležnostima iz Zakona, postupajući po zahtjevima učesnika na tržištu, ***vrši procjenu dopuštenosti koncentracija*** između privrednih subjekata iz inostranstva i subjekata sa registrovanim sjedištem u Crnoj Gori.

Sva navedena spajanja ili pripajanja, u koje je uključena promjena kontrole učesnika na tržištu na trajnoj osnovi (koncentracije), nastala kao posljedica transakcija (kupoprodaje akcija/udjela ili zakupa nepokretnosti i dr.) ***potrebno je prije njihovog sprovođenja prijaviti Agenciji na procjenu.***

Međutim, Agencija ***ne procjenjuje sve poslovne transakcije*** koje imaju obilježja koncentracije, ***već samo one značajne ekonomske snage***, koje se posmatraju kroz ukupne prihode učesnika u godini koja prethodi koncentraciji. U tom pravcu, učesnik na tržištu je u obavezi da prijavi svaku namjeru sprovođenja koncentracije, ako su kumulativno ispunjena dva uslova, i to da je:

- ***ukupan godišnji prihod svih učesnika koncentracije na svjetskom tržištu veći od 20 miliona eura u finansijskoj godini koja prethodi predmetnoj koncentraciji, pri čemu***

najmanje jedan učesnik ima ostvaren prihod u Crnoj Gori od najmanje 1 milion eura, i

- ***zajednički ukupan prihod učesnika u koncentraciji ostvaren u Crnoj Gori veći od 5 miliona eura u finansijskoj godini koja prethodi predmetnoj koncentraciji.***

U slučajevima nepoštovanja prijave namjeravane koncentracije, u rokovima predviđenim Zakonom, Agencija će sankcionisati sticaoca kontrole adekvatnom novčanom kaznom.

Postupak procjene koncentracija Agencija pokreće, po pravilu, na osnovu dostavljenog zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije od strane njenih učesnika.

Ako Agencija, na osnovu potpune prijave koncentracije, na osnovu određenih kriterijuma procijeni da se može pretpostaviti da ista nema značajnih efekata na relevantnom tržištu u smislu narušavanja konkurencije, takva se koncentracija smatra dopuštenom. U tom slučaju, Agencija će bez odlaganja obavjestiti javnost o dopuštenosti koncentracije i izdati podnosiocu zahtjeva rješenje o dopuštenosti iste. U protivnom, ako se procijeni da bi sprovođenje koncentracije moglo imati značajan uticaj na slobodnu konkurenciju na relevantnom tržištu, a posebno ako se tom koncentracijom stvara novi ili jača postojeći dominantni položaj učesnika u koncentraciji, Agencija će donijeti rješenje o pokretanju postupka procjene dopuštenosti.

U skladu sa praksom EU, a poštujući procesne odredbe Zakona i Zakona o upravnom postupku, Agencija ***može pokrenuti ispitni postupak sprovede koncentracije*** koja nije prijavljena u skladu sa Zakonom, odnosno ispitni postupak procjena prijavljene koncentracije kojom se stvara novi, odnosno jača postojeći dominantan položaj.

Agencija u postupku procjene podnijetih zahtjeva za odobrenje koncentracije polazi prije svega od dostavljenih podataka i informacija u skladu sa zahtjevima iz ***Uputstva o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije***, kao i utvrđivanje strukture posmatranog relevantnog tržišta u skladu sa ***Pravilnikom o načinu i kriterijumima za utvrđivanje relevantnog tržišta***. U postupku procjene efekata koncentracije, Agencija takođe prikuplja podatke od nadležnih državnih organa i organizacija, sektorskih regulatora, odnosno od konkurenata i potencijalnih konkurenata na tržištu.

Ex ante kontrola i procjena koncentracije je prevashodno usmjerena na spriječavanje stvaranja dominantnog položaja na tržištu koji bi mogao ugroziti postojeću strukturu tržišta i poslovanje privrednih subjekata, kako na tržištu na kojem se koncentracija realizuje, tako i na svim drugim tržištima koja su usko povezana sa posmatranim relevantnim tržištem. Agencija u tom smislu ima značajna ovlašćenja propisana zakonom, kao i mogućnost održavanja željene konkurencije ili ponovnog uspostavljanja konkurencije na tržištu ***primjenom instituta uslovnog odobrenja koncentracije ili nalaganjem izvršenja strukturnih i drugih mjera ponašanja***. U tom smislu, Agenciji stoji na raspolaganju niz mjera kojima se može obezbijediti efikasna konkurencija na tržištu, koje zavise kako od uslova konkurencije na posmatranom definisanom tržištu, tako i od tržišne snage učesnika u koncentraciji.

Broj zahtjeva o namjeri sprovođenja koncentracije učesnika na tržištu, po pravilu, odraz je opšteg stanja u društvu, ali i uslova globalne finansijske krize koji utiču na značajno smanjenje broja koncentracija. Samo izuzetno, **Agencija može pokrenuti postupak procjene koncentracija po službenoj dužnosti, i to u slučajevima ako učesnici ne prijave koncentraciju, u slučaju ukidanja ili izmjene izdatog rješenja o koncentraciji, odnosno u slučaju određivanja mjera nakon sprovođenja zabranjene koncentracije.**

Međutim, Agencija i sama ima uticaj na prijavu koncentracija, i to putem izdavanja mišljenja na zahtjev učesnika na tržištu ili njihovih punomoćnika, koji su u dilemi da li transakcija predstavlja koncentraciju ili ne. Naime, **Agencija iste upućuje na obavezu podnošenja zahtjeva za odobrenje koncentracije** za one koji ispunjavaju zakonom precizirane uslove, da najavljena transakcija predstavlja koncentraciju te da je treba prijaviti u predviđenom roku od 15 dana od dana zaključenja sporazuma, objavljivanja javnog poziva ili sticanja kontrole.

Istovremeno, a na osnovu informacija iz medija, Agencija upozorava potencijalne učesnike u koncentraciji na obavezu podnošenja zahtjeva, pod prijetnjom sankcionisanja, odnosno novčanog kažnjavanja.

Iz navedenog proizilazi da je **na učesnicima na tržištu da prvenstveno prihvate i sprovedu postupke o prijavi koncentracija, a na Agenciji da ih ocijeni i, s tim u vezi, izda adekvatna upravna akta.**

➤ Implementacija

U izvještajnom periodu, **Agencija je izdala ukupno trideset i sedam (37) rješenja o odobrenju koncentracija.**

Naime, tokom 2017.godine, Agenciji je podnijeto ukupno trideset i pet (35) zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, od kojih je odobreno dvadeset sedam (27), te po istim izdata odgovarajuća rješenja, dok je osam (8) predmeta prenijeto u 2018. godinu.

Pored toga, izdato je i deset (10) rješenja kojim je odobrena koncentracija učesnika na tržištu, a na osnovu prenijetih predmeta iz 2016. godine. Po jednom (1) zahtjevu iz 2015. godine, Agencija je zaključkom odbila isti, iz razloga nepotpunosti. Od ukupno **trideset i sedam (37) odobrenih koncentracija, koje su odobrene u skraćenom postupku, jedna (1) je riješena u skladu sa članom 56 stav 1 t.4 Zakona, odnosno uz nalažanje dodatnih mjera, uslova i obaveza** koje učesnici u koncentraciji moraju da izvrše prije ili nakon sprovođenja koncentracije.

Od ukupno trideset sedam (37) odobrenih koncentracija, **jedna (1) se odnosi na zajedničko ulaganje, a trideset šest (36) na sticanje kontrole.**

Devet (9) koncentracija je sprovedeno na teritoriji Crne Gore, dok je ostalih dvadeset osam (28) eksteritorijalno. Kada je u pitanju tip koncentracija, odobreno je sedamnaest (17) horizontalnih,

dvije (2) vertikalne i devet (9) konglomeratskih. Od ukupnog broja odobrenih koncentracija najviše se odnosilo na sektore telekomunikacija i medija, zatim slijedi bankarstvo i naftni derivati.

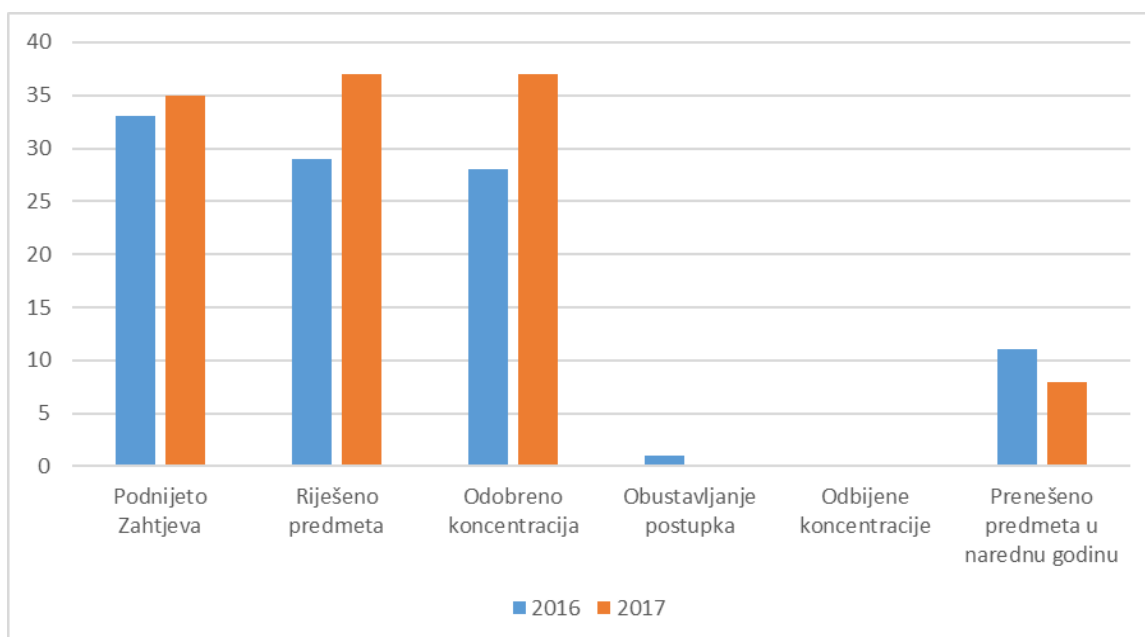
<i>Klasifikacija predmeta</i>	<i>Broj donijetih odluka</i>						
	<i>Prenešeni zahtjevi iz 2015.g.</i>	<i>Prenešeni zahtjevi iz 2016.g.</i>	<i>Riješeni predmeti iz 2015 i 2016.g.</i>	<i>Podnijeto zahtjeva u 2017.g.</i>	<i>Riješeno predmeta iz 2017.g.</i>	<i>Ukupno riješeno predmeta u 2017.g.</i>	<i>Prenešeno predmeta u 2018.g.</i>
Koncentracije	1	10	11	35	27	38	8
<i>Odobrene koncentracije u skraćenom postupku</i>			10		27	37	
<i>Odobrene koncentracije u skraćenom postupku, uz nalaganje dodatnih mjera uslova i obaveza</i>					1	1	
<i>Uslovno odobrene koncentracije</i>							
<i>Zabranjene koncentracije</i>							
<i>Odbijene koncentracije</i>			1			1	
<i>Obustavljanje postupka</i>							

Tabela 3: Koncentracije u 2017.godini

<i>Koncentracije</i>	<i>2016.</i>	<i>2017.</i>	<i>promjene u odnosu na prethodnu (2016.) godinu izražene u %</i>
<i>Podnijeto Zahtjeva</i>	33	35	6,06%
<i>Riješeno predmeta</i>	29	38	31,03%
<i>Odobreno koncentracija</i>	28	37	32,14%
<i>Obustavljanje postupka</i>	1	0	/

Odbijene koncentracije	0	1	/
Prenešeno predmeta u narednu godinu	11 ¹	8	-27,27%

Tabela 4: Uporedni pregled - koncentracije u 2016. i u 2017.godini

Grafikon 2: Uporedni pregled - koncentracije u 2016. i u 2017.godini

¹ U 2017. godinu prenijet i riješen je jedan predmet iz 2015. godine.

6.6. *Odobrene koncentracije*

➤ *Odobrene koncentracije u skraćenom postupku - član 56 stav 1 t.3 Zakona*

Prenijeto je i riješeno jedanaest (11) koncentracija iz prethodnog perioda u 2017. godinu, od kojih je jedna (1) prenijeta iz 2015. godine, a ostalih deset (10) iz 2016. godine, i to:

➤ *»SPIKA« i »VILMORIN & CIE« / »Exotic Systems«*

Koncentracija učesnika na tržištu nastala sticanjem zajedničke kontrole od strane akcionarskih društava **»SPIKA«**, Clermont-Ferrand, Francuska i **»VILMORIN & CIE«**, Paris, Francuska, nad društvom **»Exotic Systems«**, Clermont-Ferrand, Francuska, putem dokapitalizacije i kupovine akcija. *Exotic Systems* je društvo konsultanata inženjera specijalizovano **za projektovanje i proizvodnju povezanih uređaja**.

➤ *»Ulysse Investissement« S.A., / »Mojoman Properties« Ltd.*

Koncentracija učesnika na tržištu nastala sticanjem isključive kontrole od strane privrednog subjekta **»Ulysse Investissement« S.A.**, Samoa, nad privrednim subjektom **»Mojoman Properties« Ltd.**, Britanska Devičanska ostrva, na osnovu *Ugovora o kupovini udjela*. *Mojoman Properties* prisutan je na teritoriji Crne Gore preko svog povezanog društva koje je aktivno na **tržištu svih usluga reklamiranja**.

➤ *»Hemofarm« a.d. Vršac / »Velexfarm« d.o.o. Beograd*

Koncentracija učesnika na tržištu kojom je privredni subjekat **»Hemofarm« a.d. Vršac**, Republika Srbija, stekao 100% udjela, a shodno tome i pojedinačnu kontrolu nad privrednim subjektom **»Velexfarm« d.o.o. Beograd**, Republika Srbija, koji se bave **veleprodajom i distribucijom farmaceutskih proizvoda i medicinskih sredstava**.

➤ *»Kansai Paint«Co.,Ltd. / »Annagab« S.A.*

Koncentracija učesnika na tržištu nastala sticanjem isključive kontrole od strane privrednog subjekta **»Kansai Paint«Co.,Ltd.**, Osaka, Japan, nad privrednim subjektom **»Annagab« S.A.**, Luksemburg, Veliko Vojvodstvo Luksemburga, putem kupovine 100% akcija. *Annagab* je holding društvo **Helios grupe**, koje na teritoriji Crne Gore ima povezano društvo i aktivno je na **tržištu industrijskih premaza**.

➤ *»United Media« S.à.r.l / »Fight Channel« d.o.o.*

Koncentracija učesnika na tržištu nastala sticanjem pojedinačne kontrole od strane privrednog subjekta **»United Media« S.à.r.l.**, Luksemburg, nad privrednim subjektom **»Fight Channel«**

d.o.o., Zagreb, Hrvatska, kupovinom 100% udjela u društvu, koji se bave **proizvodnjom i emitovanjem plaćenog televizijskog sadržaja**.

➤ **»United Media« S.à.r.l / »IDJ Digital« Holding**

Koncentracija učesnika na tržištu nastala promjenom kvaliteta kontrole iz zajedničke dvočlane koju su imali g-din Andrej Ilić i g-din Đorđe Trbović nad privrednim subjektom **»IDJ Digital« Holding**, Malta, u zajedničku tročlanu kontrolu koju će vršiti privredni subjekat **»United Media« S.a.r.l**, Luksemburg, i fizička lica g-din **Andrej Ilić** i g-din **Đorđe Trbović**. Koncentracija se odnosi na relevantno tržište izdavaštva, digitalne distribucije audio-vizuelnih djela i proizvodnju i emitovanje plaćenog televizijskog sadržaja.

➤ **»ERSTE CARD CLUB« d.o.o. / »Diners Club International Montenegro« doo Podgorica, »Diners Club International Belgrade« doo**

Koncentracija učesnika na tržištu nastala sticanjem posredne kontrole privrednog društva **»ERSTE CARD CLUB« d.o.o.**, Zagreb, Republika Hrvatska, nad društvom **»Diners Club International Montenegro« d.o.o. Podgorica**, Crna Gora, prenosom 100% udjela u njegovom matičnom društvu **»Diners Club International Belgrade« d.o.o. Beograd**, Republika Srbija, sa prenosioaca **»SKB Capital« S.A. Luxemburg**, Luksemburg. Ciljno društvo na teritoriji Crne Gore aktivno je na **tržištu izdavanja i prihvata kartica**.

➤ **»Deutsche Telekom« A.G. i »Orange« S.A. / »BuyIn« S.A./N.V.**

Koncentracija učesnika na tržištu nastala promjenom strukture privrednog društva **»BuyIn« S.A./N.V.**, Brisel, Belgija, čiji su osnivači **»Deutsche Telekom« A.G.**, Bon, Njemačka i **»Orange« S.A.**, Pariz, Francuska, sa po 50% udjela, i to iz postojećeg društva zajedničkog ulaganja koje ne predstavlja učesnika na tržištu koji samostalno posluje na dugoročnoj osnovi i ima sve funkcije nezavisnog učesnika na tržištu, u društvo zajedničkog ulaganja koje predstavlja učesnika na tržištu koji samostalno posluje na dugoročnoj osnovi i ima sve funkcije nezavisnog učesnika na tržištu. *BuyIn se bavi nabavkom rješenja za mrežne tehnologije, nabavkom rješenja za digitalne proizvode za domaćinstvo i platforme, nabavkom rješenja za potrošačku opremu i nabavkom rješenja za informacione tehnologije.*

➤ **»PAVGORD CG«/ »VUK& PETROL« D.O.O. KOTOR**

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala kupovinom dijela imovine i poslovanja/pet (5) benzinskih stanica privrednog subjekta **»VUK& PETROL« D.O.O. KOTOR**, i fizičkog lica Ratka Vukšića, od strane privrednog subjekta **»PAVGORD CG«**, Kotor, na osnovu ugovora o kupoprodaji. Učesnici u koncentraciji su aktivni na **tržištu prometa nafte i naftnih derivate na cjelokupnoj teritoriji Crne Gore**.

➤ »**Telemach**« d.o.o. Sarajevo / »**ASK**« d.o.o. Ilidža

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem pojedinačne kontrole od strane Društva za pružanje usluga u oblasti telekomunikacija „**Telemach**“ d.o.o. Sarajevo, Ilidža, Bosna i Hercegovina, nad pojedinim djelovima privrednog subjekta „**ASK**“ d.o.o. Ilidža, Bosna i Hercegovina, odnosno nad imovinom koja služi za obavljanje djelatnosti kablovske distribucije audio-vizuelnog medijskog sadržaja, koji se bavi **pružanjem usluga distribucije medijskih sadržaja putem CATV (kablovske), MMDS i IPTV tehnologija**.

Odbijena koncentracija iz 2015. godine, zbog dostavljanja nepotpune dokumentacije.

➤ »**International Wellness Group Limited**«, Ujedinjeno Kraljevstvo/Institut za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju »**DR SIMO MILOŠEVIĆ**« AD, Igalo

Zahtjev podnijet od strane »**International Wellness Group Limited**«, London, Ujedinjeno Kraljevstvo, radi sticanja kontrole nad privrednim društvom Institut za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju „**DR SIMO MILOŠEVIĆ**“ AD, Igalo. Zbog nedostavljanja kompletne dokumentacije, Zahtjev je odbijen Zaključkom kao neuredan.

Preostalih **dvadeset sedam (27)** koncentracija odobrenih u 2017.godini, riješene su po zahtjevima u istoj 2017.godini, i to:

➤ »**MONICOMP**« /»**ARTEMIS**«

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem pojedinačne kontrole od strane privrednog društva »**MONICOMP**«, Budimpešta, Mađarska, nad privrednim društvom »**ARTEMIS**«, Budimpešta, Mađarska, putem kupovine udjela od 100% osnovnog kapitala ovog društva od njegovog dosadašnjeg vlasnika, društva »**SILENTIUM FUTURE**«, Lihtenštajn, koji se bave **stamparskim uslugama**.

➤ »**OTP BANK**« D.D. Hrvatska/ »**SOCIETE GENERALE SPLITSKA BANKA**« D.D

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem neposredne pojedinačne kontrole od strane privrednog društva »**OTP BANKA**« D.D. HRVATSKA, Zadar, Republika Hrvatska, nad privrednim društvom »**SOCIETE GENERALE SPLITSKA BANKA**« D.D., Split, Republika Hrvatska, kupovinom 100% akcijskog kapitala, Koncentracija se odnosi na tržište **pružanja bankarskih i finansijskih usluga**.

➤ »**BROKERSKO-DILERSKOG DRUŠTVA M&V INVESTMENTS**« AD BEOGRAD /»**ALPHA BANK SRBIJA**« AD

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem posredne isključive kontrole od strane **»BROKERSKO-DILERSKOG DRUŠTVA M&V INVESTMENTS« AD BEOGRAD**, Beograd-Novi Beograd, Republika Srbija, i neposredne isključive kontrole od strane njegovog zavisnog društva **»AGROINDUSTRIJSKO KOMERCIJALNE BANKE AIK BANKA« AD BEOGRAD**, Beograd-Novi Beograd, Republika Srbija, nad **»ALPHA BANK SRBIJA« AD BEOGRAD**, Republika Srbija, putem kupovine 100% akcijskog kapitala u društvu od njegovog matičnog društva **»ALPHA BANK« AE** Atina, Grčka, koji se bave pružanjem svim vrstama **bankarskih usluga**.

➤ **»Daxcom AB«/»Avstampet Dec 2740 AB«**

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem pojedinačne kontrole od strane privrednog subjekta **»Daxcom AB«**, Štokholm, Kraljevina Švedska, potpuno zavisnog društva **»Telenor ASA«**, Kraljevina Norveška, nad društvom **»Avstampet Dec 2740 AB«**, Kraljevina Švedska, a koje će promijeniti naziv u **Network Services Sweden AB**, putem kupovine 100% udjela u društvu, koji se bave pružanjem **IT konsultantskih usluga i usluga u vezi sa integrisanim mrežnim rješenjima**.

➤ **»KKR & Co.L.P.«/»Hitachi Koki« Co. Ltd.**

Koncentracija učesnika na tržištu koja nastaje sticanjem isključive kontrole društva **»KKR & Co.L.P.«**, Njujork, Sjedinjene Američke Države, posredno preko svog zavisnog društva **»HK Holdings« Co. Ltd.**, Tokio, Japan, nad društvom **»Hitachi Koki« Co. Ltd.** Tokio, Japan, čija se djelatnost odnosi na **sektor električnih alata**.

➤ **Društva sa ograničenom odgovornošću za trgovinu, špediciju i turizam »SAVA TRANS« CETINJE / Društva za unutrašnju i spoljnu trgovinu i usluge »GITANES-EXPORT« D.O.O. NIKŠIĆ**

Koncentracija učesnika na tržištu nastala je kupovinom dijela imovine/benzinske stanice **DRUŠTVA ZA UNUTRAŠNJU I SPOLJNU TRGOVINU I USLUGE »GITANES-EXPORT« D.O.O. NIKŠIĆ** od strane **DRUŠTVA SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU ZA TRGOVINU ŠPEDICIJU I TURIZAM »SAVA TRANS« CETINJE**. Ciljno društvo aktivno na **relevantnom tržištu prometa nafte i naftnih derivata na relevantnom geografskom tržištu Opštine Nikšić, odnosno šire teritorija Crne Gore**.

➤ **»KKR & Co.L.P.«/ »Travelopia Holdings Limited« i »Travelopia USA Inc.«**

Koncentracija učesnika na tržištu nastala je sticanjem isključive kontrole društva **»KKR & Co.L.P.«**, Njujork, SAD, posredno preko svojih zavisnih društva **»Tim Bidco 1 Limited«**, London, Engleska i **»Tim Bidco II Corp«**, Njujork, Sjedinjene Američke države nad društvima **»Travelopia Holdings Limited«**, Engleska i **»Travelopia USA Inc.«**, Delaware, Sjedinjene Američke Države, na

osnovu **Ugovora o kupoprodaji akcija**. Predmetna koncentracija odnosi na sektor turizma, odnosno na **tržište pružanja turističkih usluga od strane organizatora turističkih putovanja**.

➤ **»Neregelia Trading« Limited / »Montenomaks C&L« D.O.O.**

Koncentracija učesnika na tržištu kojom je privredni subjekat **»Neregelia Trading« Limited**, Limasol, Kipar, stekao 80% udjela u privrednom subjektu **»Montenomaks C&L« D.O.O.** Danilovgrad, Crna Gora, putem kupovine udjela od trenutnih vlasnika. Ciljno društvo je aktivno u **sektoru logistike** u Crnoj Gori, gdje primarno nudi usluge prevoza robe i skladištenja robe (skladištenja, komisioniranja, pakovanja, adresiranja, deklarisanja robe, itd), carinskog posredovanja, kao i usluge svoje kurirske službe.

➤ **»Baumit Beteiligungen« GmbH / »w&p Baustoffe« GmbH**

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem isključive kontrole privrednog subjekta **»Baumit Beteiligungen« GmbH**, Austrija, nad društvom **»W&P Baustoffe« GmbH**, Klagenfurt, Austrija i žigovima i domenima **BAUMIT i KEMA, koji su dio sektora za građevinske materijale Wietersdorfer grupe**. Ciljno društvo je na teritoriji Crne Gore prisutno na **relevantnom tržištu pastastog fasadnog maltera i tržište maltera za lijepljenje/cementno mlijeko**.

➤ **»Serbia Broadband-Srpske kablovske mreže« D.O.O/ D.O.O. »Kabel Group 85« Čačak Srbija**

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem pojedinačne kontrole od strane privrednog subjekta **»Serbia Broadband-Srpske kablovske mreže« d.o.o.** Novi Beograd, Republika Srbija, nad privrednim subjektom **»Kabel Group 85« d.o.o. Čačak, Republika Srbija**, koji se bave **pružanjem usluga distribucije medijskog sadržaja**.

➤ **»Nidda Healthcare Holding« AG / »Stada Arzneimittel« AG**

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem zajedničke kontrole od strane fondova kojima upravlja **Bain Capital Investors, LLC**, Boston, Sjedinjene Američke Države, i fondova kojima upravlja **Cinven Capital Management (VI) Limited Partnership Incorporated**, preko njihovog zajednički kontrolisanog društva **»Nidda Healthcare Holding« AG**, Minhen, Savezna Republika Njemačka, nad društvom **»Stada Arzneimittel« AG**, Frankfurt, Savezna Republika Njemačka. Koncentracija se odnosi na tržište **proizvodnje i snabdijevanja gotovih farmaceutskih proizvoda, krema za sunčanje i dodataka ishrani**.

➤ **»Fasamo Limited«/»Hit Montenegro« hoteli, casina, turizam d.o.o. Budva**

Koncentracija učesnika na tržištu nastala sticanjem 51% udjela od strane privrednog subjekta **»Fasamo Limited«**, Dubai, Ujedinjeni Arapski Emirati, a time i zajedničke kontrole sa Društvom sa ograničenom odgovornošću za proizvodnju, promet i usluge, export-import **»Monte-Rock«**, Podgorica, Crna Gora nad privrednim subjektom **»Hit Montenegro« hoteli, casina, turizam d.o.o. Budva, Hotel Maestral**, Budva, Crna Gora. »Hit Montenegro« je na teritoriji Crne Gore prisutan na relevantnom **tržištu hotelskih usluga i tržištu posebnih igara na sreću**.

- **»INA - CRNA GORA« D.O.O. poslovno društvo za proizvodnju, promet i usluge Podgorica/»Inter Nos 2000« d.o.o. Podgorica**

Koncentracija učesnika na tržištu kojom privredni subjekat **»INA - CRNA GORA« D.O.O. POSLOVNO DRUŠTVO ZA PROIZVODNJU, PROMET I USLUGE PODGORICA**, Podgorica, stiče pravo svojine nad dijelom imovine, odnosno katastarskom parcelom broj 4171, potez Tološi, po kulturi livada 3 klase, površine 3218m², koja se nalazi u svojini privrednog subjekta **»Inter Nos 2000« d.o.o. Podgorica**, Podgorica, Crna Gora, radi izgradnje benzinske stanice sa pratećim sadržajem i infrastrukturom. Koncentracija se odnosi na **relevantno tržište maloprodaje svih vrsta nafte i naftnih derivata na benzinskim stanicama na cjelokupno tržište Crne Gore**.

- **JV/»Bayerische Motoren Werke Aktiengesellschaft«, »Daimler« AG, »Ford Motor Company« i »Dr. Ing. H.c. F. Porsche Aktiengesellschaft«**

Koncentracija učesnika na tržištu koja se odnosi na osnivanje potpuno funkcionalnog društva zajedničkog ulaganja od strane **»Bayerische Motoren Werke Aktiengesellschaft«** Minhen, Njemačka, **»Daimler« AG**, Štuttgart, Njemačka, **»Ford Motor Company«** Dearborn, MI, Sjedinjene Američke Države, i **»Dr. Ing. H.c. F. Porsche Aktiengesellschaft«** Štuttgart, Njemačka. Društvo zajedničkog ulaganja biće prisutno na tržištu **infrastrukture za punjenje baterijskih električnih vozila**.

- **»INA - CRNA GORA« D.O.O. poslovno društvo za proizvodnju, promet i usluge Podgorica/Preduzeće za proizvodnju i promet prehrambenih proizvoda »INPEK« A.D. Podgorica**

Koncentracija učesnika na tržištu kojom je privredni subjekat **»INA - CRNA GORA« D.O.O. POSLOVNO DRUŠTVO ZA PROIZVODNJU, PROMET I USLUGE PODGORICA**, Podgorica, stiče pravo svojine nad dijelom imovine, odnosno katastarskom parcelom broj 7940/2, potes Čemovsko polje, zemljište uz privrednu zgradu, površine 1.867 m², koja se nalazi u svojini privrednog subjekta **Preduzeće za proizvodnju i promet prehrambenih proizvoda »INPEK« A.D. Podgorica**, Podgorica, radi izgradnje benzinske stanice sa pratećim sadržajem i infrastrukturom. Koncentracija se odnosi na **tržište maloprodaje svih vrsta nafte i naftnih derivata na benzinskim stanicama na cjelokupnom tržištu Crne Gore**.

- **»OTP Bank Nyrt«/ »Banca Romaneasca« S.A., »Vojvođanska banka« a.d. Novi Sad i »NBG Lizing« d.o.o. Beograd**

Koncentracija učesnika na tržištu kojom je privredno društvo **»OTP Bank Nyrt«**, Budimpešta, Mađarska, steklo pojedinačnu kontrolu, nad društvima **»Banca Romaneasca« S.A.**, Bukurešt, Rumunija, **»Vojvođanska banka« a.d. Novi Sad**, Novi Sad, Republika Srbija i **»NBG Lizing« d.o.o. Beograd**, Republika Srbija. Učesnici u koncentraciji aktivni su na relevantnom tržištu **pružanja bankarskih i lizing usluga**.

- **»Grawe osiguranje« a.d. / Akcionarskim društvom za osiguranje »Atlas Life« A.D. Podgorica**

Koncentracija učesnika na tržištu nastala sticanjem pojedinačne kontrole od strane privrednog subjekta **»Grawe osiguranje« a.d. Podgorica**, Podgorica, Crna Gora nad **Akcionarskim društvom za osiguranje »Atlas Life« A.D. Podgorica**, Podgorica, na osnovu Ponude za prenos portfelja osiguravajućeg društva Atlas life osiguravajućem društvu Grawe. Koncentraciji se dešava na **relevantnom tržištu pružanja usluga životnog osiguranja na teritoriji Crne Gore**.

- **»Telenor Communication II AS« / »701 Search Pte. Ltd.«**

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem pojedinačne kontrole od strane društva **»Telenor Communication II AS«**, Fornebu, Kraljevina Norveška, potpuno zavisnog društva kompanije **»Telenor ASA«**, Fornebu, Kraljevina Norveška, nad društvom **»701 Search Pte. Ltd.«**, Singapur, preuzimanjem preostale 2/3 običnih akcija i izdatog i uplaćenog akcijskog kapitala društva 701 Search Pte. Ltd, koje se bavi pružanjem **telekomunikacionih usluga**.

- **»Telenor Norge« AS / »Ucom AS«**

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem pojedinačne kontrole od strane društva **»Telenor Norge« AS**, Fornebu, Kraljevina Norveška, potpuno zavisnog društva kompanije **»Telenor ASA«**, Fornebu, Kraljevina Norveška, nad društvom **»Ucom AS«**, Norveška, putem sticanja cjelokupnog akcijskog kapitala u društvu **»Ucom« AS**, koje se bavi pružanjem **telekomunikacionih usluga**.

- **»Jugopetrol« Akcionarsko društvo za istraživanje, eksploataciju i promet nafte i naftnih derivata-Podgorica/ »Sarž Trade« d.o.o.**

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala tako što privredni subjekat **»Jugopetrol« Akcionarsko društvo za istraživanje, eksploataciju i promet nafte i naftnih derivata-Podgorica**, uzima u zakup nepokretnost/benzinsku stanicu sa pripadajućim objektima, odnosno katastarsku parcelu 3079/2, površine 3.158m², koja je u svojini privrednog subjekta **»Sarž Trade« d.o.o.**, Budva, na osnovu **Ugovora o zakupu**. »Jugopetrol« je aktivan na **tržištu maloprodaje svih vrsta nafte i naftnih derivata na benzinskim stanicama, na cjelokupnoj teritoriji Crne Gore**.

- **»Societe Generale Banka Srbija« A.D. Beograd/ »Jubanka« A.D. Beograd**

Koncentracija učesnika na tržištu kojom je privredni subjekt **»Societe Generale Banka Srbija« A.D.** Beograd, Republika Srbija, stekao kontrolu nad dijelom poslovanja privrednog subjekta **»Jubanka« A.D.** Beograd, Republika Srbija, koji čini portfolio potraživanja koje Jubanka ima prema dužnicima po osnovu kreditnih poslova u skladu i pod uslovima bliže definisanim transakcionim *Ugovorom o ustupanju potraživanja (prodajni portfolio)*. Učesnici u koncentraciji aktivni su na relevantnom tržištu **pružanja bankarskih usluga**.

- **»Slovenia Broadband« S.à.r.l./ »Nova TV d.d.« i »Produkcija Plus storitveno podjetje« d.o.o.**

Koncentracija učesnika na tržištu kojom je privredni subjekt **»Slovenia Broadband« S.à r.l.**, Luxemburg, stekao pojedinačnu kontrolu nad privrednim društvima **»Nova TV d.d.«**, Zagreb, Hrvatska i **»Produkcija Plus storitveno podjetje« d.o.o.**, Ljubljana, Slovenija, kupovinom 100% udjela u društvima, koji se bave **proizvodnjom i emitavanjem televizijskih kanala**.

- **»Istrian Hotels« društvo sa ograničenom odgovornošću za upravljanje društvima/»Rezidencija Skiper«, društvo s ograničenom odgovornošću za poslovanje nekretninama, trgovinu i putnička agencija**

Koncentracija učesnika na tržištu koja je nastala sticanjem pojedinačne kontrole od strane privrednog subjekta **»Istrian Hotels« društvo sa ograničenom odgovornošću za upravljanje društvima**, Poreč, Republika Hrvatska, nad privrednim subjektom **»Rezidencija Skiper«, društvo s ograničenom odgovornošću za poslovanje nekretninama, trgovinu i putnička agencija**, Savudrija, Republika Hrvatska, i njegova tri zavisna društva, kao i nad **»X Turist«, društvo s ograničenom odgovornošću za poslovanje nekretninama, trgovinu i putnička agencija**, Savudrija, Republika Hrvatska, i **»Y Turist«, društvo s ograničenom odgovornošću za poslovanje nekretninama, trgovinu i putnička agencija**, Savudrija, Republika Hrvatska, koji se bave pružanjem **usluga luksuznih hotela**.

- **»AELIUS« S.A.R.L. / AKCIONARSKO DRUŠTVO »GALENKA«**

Koncentracija učesnika na tržištu nastala je sticanjem kontrole od strane privrednog subjekta **»AELIUS« S.A.R.L.**, Luksemburg, nad privrednim subjektom **AKCIONARSKIM DRUŠTVOM »GALENKA«** za proizvodnju lekova, dentala, antibiotika, farmaceutskih sirovina, parafarmaceutike, veterinarskih proizvoda i aditiva Beograd (ZEMUN), Republike Srbije, kupovinom 93,72914% akcija. **»GALENKA«** je aktivna na **tržištu proizvodnje, uvoza i prometa farmaceutskih proizvoda na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**.

- **»COCA-COLA HELLENIC BOTTLING COMPANY-SRBIJA«, INDUSTRIJA BEZALKOHOLNIH PIĆA DOO BEOGRAD (ZEMUN) / »MB IMPEKS« D.O.O. Banja Luka**

Koncentracija učesnika na tržištu kojom privredni subjekat **»COCA-COLA HELLENIC BOTTLING COMPANY-SRBIJA«, INDUSTRIJA BEZALKOHOLNIH PIĆA DOO BEOGRAD (ZEMUN)**, Beograd-Zemun, Republika Srbija, stiče imovinska prava nad intelektualnom svojinom određenih proizvoda **»MB IMPEKS« D.O.O. Banja Luka**, Banja Luka. »MB IMPEKS« je aktivan na **tržištu jakih alkoholnih pića na tržištu Crne Gore**.

➤ **»Telenor Digital« AS / »Working Group Two« AS**

Koncentracija učesnika na tržištu nastala je sticanjem zajedničke kontrole od strane **»Telenor Digital« AS**, Fornebu, Kraljevina Norveška, potpuno zavisnog društva kompanije **»Telenor« ASA**, Fornebu, Kraljevina Norveška, i **»Digital Alpha Fund« LP** i **»Digital Alpha Fund A« LP**, oba organizovana kao partnerstva ograničene odgovornosti i nastupaju preko svog generalnog partnera, **»Digital Alpha GP« LP**, partnerstva ograničene odgovornosti organizovanog u skladu sa zakonima Kajmanskih Ostrva, Kajmanska Ostrva, nad **»Working Group Two« AS**, norveškim privatnim društvom ograničene odgovornosti, Fornebu, Kraljevina Norveška. Telenor je na teritoriji Crne Gore prisutan preko povezanim društava koja se bave **telekomunikacionim uslugama**.

6.7. Odobrene koncentracije u skraćenom postupku - uz nalaganje dodatnih mjera, uslova i obaveza koje učesnici u koncentraciji moraju da izvrše prije ili nakon sprovođenja koncentracije - član 56 stav 1 t.4 Zakona

➤ **»Mercator-CG« d.o.o. / »Klikovac« d.o.o**

Koncentracija učesnika na tržištu kojom je privredni subjekat **»Mercator-CG« d.o.o. Podgorica**, Crna Gora, preuzeo u zakup tri maloprodajna objekta **»Klikovac« d.o.o.**, Podgorica, Crna Gora, na period od deset (10) godina, koji se bave **maloprodaje dobara široke potrošnje koje čini maloprodaja prehrambenih i neprehrambenih proizvoda**.

6.7.1. Predmeti prenešeni u 2017. godinu

Osam (8) predmeta u kojima je zahtjev za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije podnijet u 2017. godini, obrađeni su i prenijeti u 2018. godinu, i to:

➤ **»Pozavarovalica Sava« d.d. / »TBS Team 24« d.o.o.**

Zahtjev podniet od strane privrednog subjekta »**Pozavarovalica Sava**« *d.d.*, Slovenija, radi sticanja kontrole nad privrednim subjektom »**TBS Team 24**« *d.o.o.*, Slovenije, kupovinom 75% udjela u društvu.

➤ »**Pozavarovalica Sava**« *d.d.* / »**Energoprojekt garant**« *ado Beograd*

Zahtjev podniet od strane privrednog subjekta »**Pozavarovalnica Sava**« *d.d.*, Slovenija, radi sticanja kontrole nad privrednim subjektom »**Energoprojekt garant**« *ado Beograd*, Republika Srbija, kupovinom 92,94022% akcija u društvu.

➤ »**Pozavarovalica Sava**« *d.d.* / »**NLB Nov penzijski fond**« *AD Skoplje*

Zahtjev podniet od strane privrednog subjekta »**Pozavarovalnica Sava**« *d.d.*, Slovenija, radi sticanja kontrole nad privrednim subjektom »**NLB Nov penzijski fond**« *AD Skoplje*, Skoplje, Republika Makedonija, kupovinom 100% akcija u društvu.

➤ »**Messer Romania Gaz**« *SRL* / »**Buse Gaz**« *Srl*

Zahtjev podniet od strane privrednog subjekta »**Messer Romania Gaz**« *SRL*, Bukurešt, radi sticanja kontrole nad privrednim subjektom »**Buse Gaz**« *Srl*, Bukurešt, Rumunija, kupovinom 100% udjela od prodavca »**BUSE KSW**« *GmbH & Co. KG*.

➤ »**Solford Trading Limited**« / OTT platformom »**BHOTT TV**«

Zahtjev podniet od strane privrednog subjekta »**Solford Trading Limited**«, Limassol, Kipar, radi sticanja pojedinačne kontrole nad *Ciljnim Poslovanjem*, odnosno OTT platformom »**BHOTT TV**«, koja je u isključivom vlasništvu privrednog subjekta »**GROHS H&G**« *d.o.o.*, Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

➤ »**Knauf International**« *GmbH* / Poslovanje *Armstrong World Industries* u EMEA i Pacifičkom regionu

Zahtjev podniet od strane privrednog subjekta »**Knauf International**« *GmbH*, Njemačka, radi sticanja pojedinačne kontrole nad *poslovanjem Armstrong World Industries* u EMEA i *Pacifičkom regionu*, Pensilvanija, SAD.

➤ »**Adriatic Properties**« *d.o.o.* / »**Hotel Durmitor**«

Zahtjev podniet od strane privrednog subjekta »**Adriatic Properties**« *d.o.o.*, Budva, radi sticanja kontrole nad dijelom imovine *Akcionarskog društva za turizam SKI Centar »Durmitor« Žabljak*, odnosno nad *Hotelom Durmitor*.

➤ »**MOL Serbia**« *d.o.o.* / Naftni terminal i rečno pristanište u Sremskim Karlovcima

Zahtjev podniet od strane privrednog subjekta **»MOL Serbia« d.o.o.**, Beograd, radi sticanja pojedinačne kontrole nad **naftnim terminalom**, Sremski Karlovci, Republika Srbija, koji se trenutno nalazi u vlasništvu društva »Dunav Oil Term« d.o.o. Sremski Karlovci, kao i nad novoosnovanim društvom koje će steći vlasništvo nad **rečnim pristaništem za posebne namene** u lučnoj zoni u Sremskim Karlovcima, koje se trenutno nalazi u vlasništvu društva povezanog sa društvom »Dunav Oil Term - Naftachem« d.o.o. Sremska Kamenica, Republika Srbija.

➤ ***Aktivnosti sa nivoa postupajućih sudova u predmetu odobrenja koncentracije KKR&Co. L.P. - New York i M - Kabl d.o.o. Podgorica***

Agencija je Rješenjem od 18.05.2016.godine, odobrila u skraćenom postupku koncentraciju učesnika na tržištu koja nastaje sticanjem indirektne kontrole od strane privrednog subjekta **KKR & Co. L.P, Njujork** 10019, SAD, preko zavisnih i povezanih društava, nad privrednim subjektom **„M-Kabl“ d.o.o. Podgorica**, Crna Gora, kupovinom 100% udjela.

Protiv navedenog Rješenja su, od strane privrednih subjekta **CRNOGORSKI TELEKOM A.D. Podgorica** i **Društva za telekomunikacije "MTEL" d.o.o.** izjavljene tužbe pred Upravnim sudom Crne Gore. U Tužbama se, između ostalog, ističe da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno te povrijeđeno načelo pravne sigurnosti, kao jedno od osnovnih pravnih načela, koje obavezuju organ da u jednakim pravnim situacijama postupi na jednak (predvidljiv) način i da se odluke i radnje u postupku moraju donositi na način koji neće izazivati nesigurnost i nedoumice. Pored toga, smatraju da je različitim tumačenjima u odlukama tužene, pri istom činjeničnom stanju i nepromijenjenim pravnim propisima, učinjena direktna povreda prava **Mtel-a** i **CRNOGORSKOG TELEKOM-a A.D. Podgorica** kao zainteresovanih subjekata.

Upravnom sudu Crne Gore su, u zakonom ostavljenom roku, dostavljeni odgovori na tužbe sa spisima predmeta i dokazima o uručanju osporenog rješenja Tužiocima. Istim je, od strane Agencije, a nakon detaljnog obrazloženja predmetnog postupka, predloženo donošenje presude kojom se odbacuju tužbeni navodi zbog nepostojanja aktivne legitimacije za vođenje upravnog spora i zbog neblagovremenosti podnošenja tužbi, iz razloga jer je tužba **Mtel-a**, izjavljena nakon 70 dana od dana dostavljanja rješenja stranci, dok je tužba **T-Com-a**, izjavljena nakon devedeset (90) dana od dana dostavljanja stranci, tj. nakon roka određenog članom 16 Zakona o upravnom sporu, a što je i osnov za odbacivanje istih.

Dana 07.06.2017. godine, Upravni sud Crne Gore donio je Rješenje kojim se tužbe odbacuju.

Protiv Presude Upravnog suda od strane privrednih subjekta **CRNOGORSKI TELEKOM A.D. Podgorica** i **Društva za telekomunikacije "MTEL" d.o.o.** podnieti su Vrhovnom sudu Crne Gore zahtjevi za ispitivanje sudske odluke - rješenja Upravnog suda Crne Gore od 07.06.2017.godine, te je isti dana 12.10.2017.godine donio Presudu kojom su usvojeni zahtjevi za ispitivanje sudske odluke, ukinuto Rješenje Upravnog suda Crne Gore i predmet vraćen Upravnom sudu Crne Gore na ponovni postupak i odlučivanje.

Presudom Vrhovnog suda je utvrđeno da je pobijanim rješenjem počinjena povreda pravila postupka, jer su razlozi istog nerazumljivi zato što je osporenom odlukom odobrena

koncentracija učesnika na tržištu, a tužioci su nesporno tržišni konkurenti učesnicima kojima je odobrena koncentracija, pa je nerazumljivo kako to isti nemaju neposredan pravni interes koji bi opravdavao vođenje upravnog spora.

U ponovnom postupku, a cijeneći stanovište Vrhovnog suda iznijeto u Presudi Vrhovnog suda Crne Gore, Upravni sud je cijeneći odredbu člana 22 Zakona o upravnom sporu („Sl. list CG“, br. 54/16), kojom je između ostalog, propisano da sud može u toku cijelog postupka odbiti tužbu ako utvrdi da je tužba neblagovremena ili podnijeta prije vremena, utvrdio da su podnijete tužbe neblagovremene. Naime iz spisa predmeta i navoda tužbi, kao i riječi punomoćnika na raspravi utvrđeno je da tužioci nijesu bili stranke u postupku “odobravanja koncentracije” trećih lica, te da su rješenje dobili u postupku po zahtjevu za slobodan pristup informacijama. U odnosu na navedeno činjenično stanje, a u vezi sa propisima koji su bili na snazi, pravo tužioca da podnese tužbu teklo je od dana dostavljanja rješenja stranci u čiju korist je donijeto rješenje te kako je rješenje dostavljeno 18.05.2016.godine, odnosno istog dana kada je i donijeto, to su tužbe podnijete 05.08.2016.godine i 29.08.2016.godine, od strane **Mtel-a** i **Crnogorskog Telekom AD Podgorica** neblagovremene.

Rješenje Agencije je pravosnažno.

Upravni sud je donio Presudu kojom je odbio tužbe stranaka čime je odluka Agencije još jednom potvrđena sa nivoa postupajućeg suda.

6.8. Aktivnosti Agencije van pokrenutih postupaka

➤ Inicijative

Agenciji je po inicijativama za ispitivanje povrede konkurencije, kao i saznanja iz sredstava javnog informisanja u postupku vršila ispitivanja pojedinih tržišta, radi eventualne sumnje za postojanje povrede konkurencije. Od navedenih su tri (3) postupka u toku, dok je za sedam (7) postupaka ispitavanje završeno.

- Agenciji je od strane „**TERRA Montenegro**“ d.o.o. Podgorica dostavljena Inicijativa za ispitivanje povrede konkurencije, u kojoj se navodi da je **povrijeđeno pravo konkurencije učešća na tenderu**, koji je objavljen od strane „**Vodovod Pljevlja**“ d.o.o., na način što je u dijelu tehničkih karakteristika naveden opis neophodne mašine i opreme koju može ponuditi samo jedan proizvođač, pa se samim tim isključuju svi ostali proizvođači, tj. ponuđači na ovom tenderu.

U odnosu na predmetnu Inicijativu, a nakon sprovedenih istraživanja te detaljnog uvida u predmetnu dokumentaciju, **utvrđeno je da nema osnova za pokretanje postupka od strane Agencije. Podnosilac inicijative je upućen da zaštitu svojih prava može zatražiti od Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki, shodno**

odredbama Zakona o javnim nabavkama („Sl. list CG“, br. 42/2011, 57/2014, 28/2015 i 42/2017).

- Inicijativu za ispitivanje povrede konkurencije Agenciji, podnio je **“M-tel”**, zbog sumnje da **“Total TV Montenegro”**, preko povezanog društva **“Serbia broadband - Srpske kablovske mreže” d.o.o. iz Beograda**, **vrši povredu nelojalne konkurencije na tržištu audiovizuelnih medijskih usluga, na teritoriji Crne Gore**, na način da pravno lice koje ima odobrenje da vrši distribuciju medijskog sadržaja u Srbiji, svoju „opremu za prijem programa koji se prenosi preko satelita“, preko svoje platforme **„Total TV Srbija“**, nudi na teritoriji Crne Gore, ili, u najblažem smislu - ne spriječava da se njegova oprema koristi na teritoriji Crne Gore. Od Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, Agencije za elektronske medije i „Telemach“-a d.o.o., koje je povezano lice sa „Total TV Montenegro“, zatraženo je izjašnjenje po predmetnom.

U vezi navoda iz podnijete inicijative, Agencije su se izjasnile da predmetno nije u njihovoj nadležnosti, da se radi o neregistrovanim operaterima koji su u nadležnosti inspektora za elektronske komunikacije, koji obavljaju poslove u okviru Uprave za inspekcijske poslove. **Predmet podnijete inicijative je nelojalna konkurencija, kako je naslovljeno od podnosioca, te isto nije u nadležnosti Agencije za zaštitu konkurencije.** U cilju prevazilaženja nastalog problema, te ocjene osnovanosti navoda o aktima nelojalne konkurencije, podnosilac inicijative upućen je na odgovor AEKIP-a u kojem se **navode da su neregistrovani operatori u nadležnosti inspektora za elektronske komunikacije, koji obavljaju poslove u okviru Uprave za inspekcijske poslove, sljedstveno Uredbi o organizaciji i načinu rada organa državne uprave.**

- **„Radio difuzni centar“ d.o.o. i „Crnogorski Telekom A.D“** su podnijeli pojedinačne Inicijative za ispitivanje povrede konkurencije protiv privrednog društva **“Telemach” d.o.o.** iz Podgorice, i sa njime povezanih lica. U Inicijativama se navodi da **„Telemach” d.o.o.** i sa njime povezana lica, zloupotrebljava dominantan položaj, na način što na više zahtjeva za dostavljanje ponude za distribuciju/reemitovanje audio vizuelnog medijskog sadržaja, kanala **Sportklub**, kompaniji **“United Media Network” AG**, sa sjedištem na adresi Zurich, Švajcarska, kao vlasniku na reemitovanje tih kanala, te **„Telemach“-u**, nijesu dobili nikakav odgovor, odnosno da nije iskazana spremnost za saradnju.

Povodom podnijetih Inicijativa i praćenja stanja na tržištu nakon odobrenja koncentracije **„Telemach” i „M-kabl”**, Agencija je sprovela **analizu maloprodajnog tržišta distribucije audio-vizuelnih medijskih (AVM) sadržaja i tržišta distribucije paketa sportskih kanala i njihove dostupnosti kod pružalaca AVM usluga.**

Podnosilac inicijative (RDC) opisao je povredu na (veleprodajnom) tržištu prodaje/distribucije medijskog sadržaja, odnosno sportskog sadržaja - paketa sportskih kanala, na kome su aktivna „Telemach“-ova povezana društva (vertikalno povezana). „United Media Network” iz Švajcarske (član United Media Group) je nosilac prava na reemitovanje Sport Klub kanala.

Agencija je obavjestila podnosioca Inicijative da je učesnik na tržištu koji ne uživa dominantan položaj slobodan da svoju komercijalnu politiku utvrđuje na način koji je u najboljem interesu za razvoj njegovog poslovanja, te da Agencija nema nadležnosti niti interesa u razvoju ekonomskih sloboda i privrede Crne Gore da vrši intervencije zahtijevane Inicijativom radi uticaja na poslovnu politiku takvog učesnika na tržištu.

U cilju prevazilaženja nastalih problema, Agencija je dala preporuke za prevazilaženje novonastalih problema te s tim u vezi i nastavak saradnje na „zdravim osnovama“ u skladu sa Zakonom, radi čega se stavila na raspolaganju učesnicima, a u skladu sa svojim nadležnostima.

- Agencija je, povodom saznanja iz sredstava javnog informisanja, da su korisnicima usluga „**Crnogorskog Telekom**a“ uvećani računi na ime **Super paketa**, a da pri tome korisnicima nije ni ponuđeno preuzimanje ove usluge, već su o istoj obaviješteni putem medija, **sprovela analizu uslova konkurencije na tržištu pružanja telekomunikacionih usluga na teritoriji Crne Gore.**

Pregledom dokumentacije i izjašnjenja u smislu utvrđivanja eventualnih indicija koje bi mogle ukazati na povredu konkurencije, zaključeno je da nema osnova za pokretanje postupka. Iz gore navedenog proizilazi da utvrđene cijene nijesu u domenu regulisanih usluga, tj. iste se formiraju na komercijalnim osnovama.

- Agencija je u skladu sa nadležnostima iz Zakona, a u smislu praćenja i analiziranja uslova konkurencije na pojedinačnim tržištima, sa ciljem utvrđivanja načina funkcionisanja tržišta na kojem se djelatnost obavlja, **započela postupak analize** uslova konkurencije na tržištu pružanja telekomunikacionih usluga u segmentu relevantnog tržišta **pre-paid usluga za korisnike mobilne telefonije.**

U tom smislu, zatraženo je od učesnika na tržištu: „**Crnogorskog Telekom**a“ AD, Društva za telekomunikacije „**MTEL-a**“ d.o.o. i „**Telenora**“ dostavljanje podataka i dokumenata koji su neophodni za sprovođenje istraživanja.

Postupak izrade sektorske analize je u toku.

Na osnovu dostavljenih podataka, utvrđeno je da kada je u pitanju minimalni iznos dopune, mobilni operateri su u aprilu i maju 2015. godine donijeli Odluke o minimalnom iznosu dopune za pre-paid korisnike, kojom je određen iznos minimalne dopune 2€ kod „**Telenora**“, dok je u Odlukama „**Crnogorskog Telekom**a“ i „**Mtel-a**“ navedeno da se iznos minimalne dopune povećava sa 1€ na 2€. „**Crnogorski Telekom**“ (CT) je u februaru 2017. godine donio Odluku o izmjenama i dopunama cjenovnika pre-paid usluga gdje je navedeno da je najmanji iznos dopune 1€, a maksimalni 50€.

U obrazloženju Odluke „**Crnogorskog Telekom**a“ o odobravanju povećanja minimalnog iznosa dopune pre-paid računa iz marta 2015. godine navedeno je, da je Odlukom Izvršnog Upravnog odbora „**Crnogorskog Telekom**a“ od juna 2014. godine odobren

prijedlog povećanja iznosa minimalne dopune sa 1€ na 2€ sa PDV-om sa izuzetkom pre-paid internet paketa. **Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (AEKIP)** je Odlukom u junu iste godine zahtijevala da se predmetna Odluka Izvršnog Upravnog odbora stavi van snage, uz obrazloženje da **CT** nema odobren pre-paid ugovor za pre-paid servise kojim se definiše pitanje pre-paid dopune. Podnijeta je žalba Upravnom sudu koji je donio presudu u korist **CT**. Osim toga krajem novembra 2014. godine Savjet AEKIP-a je odobrio standardni pre-paid ugovor **CT** koji sadrži odredbu kojom se **CT-u** odobrava da odluči o min/max iznosu dopune uz obavezu obavještanja korisnika 30 dana prije izmjene.

Agencija je, u toku dalje analize, utvrdila da su se cijene pre-paid SIM kartica različito formirale od strane sva tri mobilna operatera, odnosno da operateri imaju različite tarifne pakete.

Vremenski period u kome je korisnik obavezan da izvrši dopunu pre-paid SIM kartice kod „**Crnogorskog Telekom**“ je različit za različite tarifne pakete, dok kod „**Telenora**“ i „**Mtela**“ iznosi 30 dana od posljednje dopune. Kod „**Crnogorskog Telekom**“ za aktuelne pakete dopuna važi 90 dana, odnosno 420 dana za Mono paket, na sledeći način: prepaid broj je aktivan 30 dana od dana dopune, odnosno 360 za Mono, a nakon dopune korisniku je broj u statusu mirovanja 60 dana tokom kojih korisnik neće moći pozivati sve dok novom dopunom računa aktivira broj.

Dakle, svaki od mobilnih operatera imao je različit pristup prilikom formiranja različitih tarifnih pre-paid paketa i njihovih cijena, što ukazuje da mobilni operateri samostalno formiraju cijene, odnosno da u tom dijelu nije bilo povrede odredbi Zakona o zaštiti konkurencije.

- U okviru analize uslova konkurencije na tržištu pružanja usluga odvoženja i deponovanja smeća, na teritoriji Opštine Budva, dostavljenom Inicijativom opisane su radnje činjenice i postupanja koja mogu predstavljati radnju povrede konkurencije od strane **d.o.o. „Komunalno Budva“**. S tim u vezi, od posnosioca inicijative zatražena su pojašnjenja, te dostava podataka i informacija koje mogu biti relevantne za dalja postupanja sa nivoa Agencije. Predmetna izjašnjenja su zatražena i od svih komunalnih preduzeća u Crnoj Gori.

U prvoj fazi analize pružanja usluga odvoženja i deponovanja komunalnog otpada na teritoriji Crne Gore, Agencija se isključivo bazirala na poređenje cijena na osnovu cjenovnika usluga odvoza i deponovanja komunalnog otpada, dostavljenih od strane ovlašćenih preduzeća za obavljanje ovih usluga po svim opštinama.

Poređenje cijena usluga odvoženja i deponovanja komunalnog otpada je vršeno po sljedećim kategorijama, za koje je Agencija cijenila da su najznačajnije, kao i najzastupljenije u opštinama na teritoriji Crne Gore:

- zdravstvo,
- obrazovanje

- kultura
- sport,
- ugostiteljstvo,
- zanatstvo i
- domaćinstva (građani).

Pored poređenja po opštinama na teritoriji cijele Crne Gore, a radi dobijanja jasnije slike, cijene predmetnih usluga za navedene kategorije, odnosno stavki iz navedenih kategorija, su poređene i po opštinama u okviru regija u Crnoj Gori: sjevernoj, centralnoj i južnoj.

U drugoj fazi ispitivanja uslova konkurencije na tržištu pružanja usluga odvoženja i deponovanja komunalnog otpada na teritoriji Crne Gore, Agencija je usmjerila analizu ovog tržišta na sedam opština², i to: Bijelo Polje, Berane, Gusinje, Plav, Petnjica, Tivat i Ulcinj.

U nastavku sprovođenja ispitivanja uslova konkurencije na tržištu pružanja usluga odvoženja i deponovanja komunalnog otpada na teritoriji sedam odabranih opština Crne Gore, a na osnovu raspoloživih podataka, Agencija nije prepoznala radnje, činjenice i postupanja koja mogu predstavljati **radnju povrede konkurencije** od strane komunalnih preduzeća, a u dijelu vršenja usluga odvoženja i deponovanja komunalnog otpada.

Potrebno je napomenuti da komunalna preduzeća sa teritorija sedam odabranih opština, Bijelo Polje, Berane, Gusinje, Plav, Petnjica, Tivat i Ulcinj, osim usluge odvoženja i deponovanja komunalnog otpada, obavljaju i druge usluge, kao npr.: usluge održavanja javnih površina i javnih zelenih površina, davanje u zakup prodajnih mjesta na gradskim tržnicama i održavanje istih, pogrebne i prateće aktivnosti, izrada i održavanje javne rasvjete i druge usluge.

Agencija, u cilju detaljnije analize troškova koji utiču na formiranje cijena usluga odvoženja i deponovanja komunalnog otpada, zahtijevala je od komunalnih preduzeća iz gore navedenih opština da se izjasne o načinu na koji se formira naknada za uslugu odvoženja i deponovanja komunalnog otpada, koji se parametri koriste pri formiranju cijene usluge odvoženja i deponovanja komunalnog otpada (cijena radne snage, materijalni troškovi, troškovi za održavanje deponije i drugi elementi), kao i iznose tih troškova koji su uključeni u formiranje cijene usluge odvoženja i deponovanja komunalnog otpada (precizan obračun svih troškova/parametara koji utiču na formiranje cijene ovih usluga). Međutim, kako ova preduzeća u okviru svog djelokruga poslova, osim usluga odvoženja i deponovanja komunalnog otpada, obavljaju i druge usluge, kao što je gore navedeno, to istim otežava podjelu troškova posebno po uslugama, te nijesu imali na raspolaganju ovako raspodijeljene troškove, kako bi Agencija mogla precizno utvrditi koji dio troškova je dodijeljen za redovno obavljanje usluge odvoženja i deponovanja komunalnog otpada.

² Kriterijum za izbor opština na koje se odnosi dalji postupak analize su važeći cjenovnici po kojima se vrši obračun usluga odvoza i deponovanja komunalnog otpada koji su donijeti u periodu 2016. i 2017. godine

Uvidom u dostavljene finansijske izvještaje navedenih komunalnih preduzeća, ustanovljeno je da: **DOO „Komunalno“ Berane**, posluje sa značajnim gubitkom, **DOO „Komunalno-Lim“ Bijelo Polje** i **DOO „Komunalna djelatnost“ Petnjica**, sa neznatnim dobitkom, što dovodi do zaključka otežane održivosti poslovanja ovih preduzeća. **„KOMUNALNA DJELATNOST“ d.o.o. Gusinje** počelo je sa pružanjem komunalnih usluga na teritoriji opštine Gusinje 01.01.2018.godine i nema izvještaj za 2017.godinu, dok za **DOO „KOMUNALNO“ TIVAT, JP KOMUNALNE DJELATNOSTI Ulcinj** i **DOO „KOMUNALNE DJELATNOSTI“ Plav**, finansijski izvještaji još uvijek nijesu završeni i dostavljeni Agenciji.

Kada su u pitanju cijene odvoženja i deponovanja komunalnog otpada na teritoriji sedam odabranih opština Crne Gore, može se zaključiti da kada se tiče ovih usluga za fizička lica najniže cijene su u Petnjici, a najviše u Tivtu. Kada su u pitanju pravna lica, cijene zavise uglavnom od vrste djelatnosti, a najviše cijene za ova lica su na teritoriji opština Ulcinj i Tivat.

- Agenciji je od strane Strukovnog sindikata taksista Crne Gore podnijeta Inicijativa kojom je ukazano na nezakonitu **„Uber“ aplikaciju**, preko koje se naručuje taksi vožnja, što ugrožava njihovo poslovanje na predmetnom tržištu usluga. Podnosilac je obaviješten da je nakon razmatranja navoda iz iste utvrđeno da se predmetno odnosi na oblast nelojalne konkurencije, što shodno odredbama čl. 19 Zakona, ne spada u okvire nadležnosti Agencije, već u nadležnost inspeksijskih organa. **Isti su upućeni da problematiku predmetnih taksi usluga, pokušaju riješiti sa nadležnim opštinskim organima.**
- Povodom dostavljene na uvid dokumentacije **„Luke Bar“ AD**, koja se odnosi na način i postupak pregovora oko modela korišćenja i iznajmljivanja manipulativnog prostora za obavljanje djelatnosti osnovnim sredstvima, privrednom društvu **„Mediterran Shipping“ d.o.o.**, zatraženo je izjašnjenje i dostava cjelokupne korespondencije vođena između **„Mediterran Shipping“ d.o.o.** i **„Luke Bar“ AD**, radi ispitivanja postojanja, akata ili radnji koje mogu biti povreda konkurencije u smislu Zakona.

Stranke su uz odgovore dostavile i predloženi tekst ponuđenog Ugovora o obavljanju lučkih usluga, koji je potpisan i ovjeren od strane privrednog društva **„Luka Bar“ AD** i njegovog izvršnog direktora.

Privredni subjekat **„Mediterran Shipping“ d.o.o.**, na dostavljeni tekst iskazao je svoj stav navodeći da prijedlog Ugovora ima sve elemente ugovora o prenosu prava koncesije na drugog koncesionara, ali da je za ovakav pravni posao neophodna saglasnost koncedenta (Vlade Crne Gore), shodno članu 52 stav 1 Zakona o koncesijama, te da shodno članu 21 Zakona o lukama, koncesionar, uz pismenu saglasnost koncedenta, može da prenese dio ili sva prava i obaveze na treće lica. S obzirom da je navedena saglasnost izostala, nametnula su sa dva pitanja - da li može predmet predloženog i ponuđenog ugovora biti dozvoljen, odnosno da li je ovakvo raspolaganje predmetom koncesije utvrđeno odgovarajućim statutom Društva kao djelatnost iste.

Postupak ispitivanja eventualne povrede u navedenom predmetu je u toku.

- **»Boka Adriatic« d.o.o.**, kao agent i zastupnik NATO brodova koji uplovljavaju u crnogorske luke, je Agenciji za zaštitu konkurencije, podnio je Zahtjev - inicijativu za otklanjanje problema nastalih sa **»Port of Adria«** iz Bara, sa aspekta poštovanja Zakona. U Inicijativi se navodi da je **»Port of Adria«** uveo obavezne naknade, koje nijesu predviđene važećom tarifom za vojne brodove, kao i da problem nastaje jer NATO brodovi ne traže sve usluge koje se naplaćuju, kao i da **»Port of Adria«** uslovljava prihvrat i vez broda sa prethodnim prihvatanjem dodatnih obaveza i usluga koje brodovi niti traže niti koriste, a koje definišu kao obavezne i traže avansnu uplatu istih. Ove usluge nijesu propisane zakonom niti tarifom odobrenom od strane Lučke uprave Crne Gore kao obavezne za vojne brodove.

U okviru analize uslova konkurencije na tržištu pružanja lučkih usluga NATO brodovima, na teritoriji Opštine Bar, a povodom Inicijative podnijete od strane **»Boka Adriatic« d.o.o.** u kojoj su opisane radnje, činjenice i postupanja koja mogu predstavljati radnju povrede konkurencije od strane **»Port of Adria«**, zatražena je od **»Port of Adria«** dostava **izjašnjenja** na navode Podnosioca Inicijative, pravni osnov na osnovu kojeg se vrši naplata za korišćenje lučke infrastrukture - upotrebu obale NATO brodovima u **Port of Adria**, kopija cjelokupne korespondencije, koju je **Port of Adria**, imalo sa **»Boka Adriatic« d.o.o.**, kao agenta i zastupnika NATO brodova koji uplovljavaju u crnogorske luke, sa pratećom dokumentacijom u vezi obračuna usluga i važeći cjenovnik pružanja lučkih usluga po kojem se vrši obračun usluga za NATO brodove i drugim učesnicima na tržištu.

Od **»Luke Bar« A.D. zatraženo je izjašnjenje** ko vrši lučke usluge u akvatorijumu Luke Bar za NATO brodove i po kom osnovu?; Da li **»Luka Bar« A.D.** pruža usluge korišćenja lučke infrastrukture - upotrebu obale za NATO brodove?; Ukoliko obavljaju lučke usluge da dostave svu dokumentaciju u vezi obračuna usluga koju ispostavljaju agentu za NATO brodove, tokom svog boravka u Crnoj Gori, kao i važeći cjenovnik usluga.

Nadalje, Agencija je od **Lučke uprave Crne Gore**, zatražila izjašnjenje na navode **»Boka Adriatic« d.o.o.** o podnijetoj inicijativi, sa aspekta poštovanja zakona iz nadležnosti Lučke uprave Crne Gore, kao i dostavu važećeg cjenovnika lučkih usluga koje pruža **»Port of Adria«** te saglasnost na isti.

U postupku analize uslova konkurencije, ocijenjeno je neophodnim te zatraženo izjašnjenje od **Ministarstva odbrane i Ministarstvo vanjskih poslova Crne Gore**.

Takođe, ocijenjeno je neophodnim i od primarnog interesa izjašnjenje po predmetnom od strane **Ministarstva saobraćaja i pomorstva**, u pravcu da li je dato ekskluzivno pravo **»Port of Adria«** da pruža lučke usluge NATO brodovima i po kom osnovu.

Agencija će, nakon dobijanja izjašnjenja po istom, procijeniti da li je predmetni Zahtjev u nadležnosti Agencije shodno Zakona, **te pristupiti daljim aktivnostima u tom pravcu.**

- Agenciji za zaštitu konkurencije u skladu sa nadležnostima prati i analizira uslove konkurencije na pojedinačnim tržištima sa ciljem utvrđivanja načina funkcionisanja tržišta na kojem se djelatnost obavlja, pa tako sprovodi i postupak analize uslova konkurencije na tržištu postprodajnih usluga vozila (*aftermarkets*) uključujući garancije, servisne usluge, promet i korišćenje rezervnih dijelova za motorna vozila.

Postupak prikupljanja podataka podataka je u toku.

- Agencija je pokrenula postupak ispitivanja stanja konkurencije na tržištu uvoza, distribucije i prodaje dječije opreme u Crnoj Gori.

Dostava podataka, neophodnih za postupak sektorske analize, je u toku.

7. ULOGA SUDOVA U SPROVOĐENJU ZAKONA

Agencija u okviru Zakonom predviđenih ovlaštenja ima u nadležnosti pokretanje i vođenje postupaka, te donošenje rješenja koja su konačna u svakom pojedinačnom slučaju. Ocjena zakonitosti odluka Agencije je u nadležnosti Upravnog suda, dok je kaznena politika za povrede Zakona u isključivoj nadležnosti prekršajnih institucija.

Predmetno rješenje je odobreno od strane Evropske Komisije i njegov opstanak svakako zavisi od stručnog usavršavanja i mjerodavnog odlučivanja nadležnog Upravnog suda, a u skladu sa pozitivnim propisima i praksom evropskih institucija. Svakako je bilo za očekivati da će na početku funkcionisanja ovakvog sistema, u sasvim novoj pravnoj tekovini kakva je zaštita konkurencije, biti nerazumijevanja samog cilja i svrhe zakona, odnosno pojedinačnih rješenja, pa zašto ne reći i različitih pogleda, odnosno stavova nadležnog organa i suda. Ipak, vjerujemo da će praksa i stručno usavršavanje uz pomoć Evropske Unije u svemu i u skladu sa postojećom razvojnom praksom na nivou Unije, takvo razmimoilaženje svijesti na najmanju moguću mjeru.

Ciljevi Zakona se u tom smislu mogu ostvariti isključivo potpunom i pravilnom primjenom Zakona od strane sudskih organa vlasti. Nepostupanja sudova, odnosno kašnjenja u postupanju u ovoj izuzetnoj važnoj pravnoj stvari za ekonomiju Crne Gore i građane, može dovesti do odugovlačenja postupaka, neefikasnosti Zakonom predviđenih preventivnih i represivnih mjera, kao i zastare za prekršajno gonjenje i kažnjavanje. U tom smislu je i potpuna primjena Zakona, kao i pravovremeno i hitno postupanje, od izuzetnog značaja za pravilnu i potpunu primjenu politike zaštite konkurencije.

Evropska Komisija je jasnog stava da samo postojanje zakonodavnog okvira, bez potpune i efektivne implementacije na planu kažnjavanja za povrede konkurencije, nije sistem koji bi mogao obezbijediti zatvaranje ovog poglavlja u pristupnim pregovorima.

U smislu iznijetog, uloga sudova je veoma značajna, a imajući u vidu da su na direktan način u postupak zaštite konkurencije, kao i zaštite prava učesnika na tržištu, uključeni Upravni sud, nadležni prekršajni sudovi i Viši sud za prekršaje, Privredni sudovi i Vrhovni sud Crne Gore.

U postupku stalnih pregovora sa predstavnicima Evropske Komisije, a u okviru pregovaračkog poglavlja VIII, postojeći sistem koji uključuje nadležnosti više sudova i koji prije svega isključuje nadležnost Agencije za izricanje kazni za povredu konkurencije je ocijenjen kao prihvatljiv, isključivo pod uslovom dokazane efikasnosti u dužem vremenskom periodu. U tom smislu Agencija uvijek ističe značajnu ulogu sudskih organa u obezbjeđivanju potpune i dosljedne primjene politike konkurencije.

Crna Gora, svakako poučena iskustvom drugih zemalja, ima mogućnost i obavezu da u potpunosti uskladi praksu i rad organa uprave i sudstva u cilju obezbjeđivanja efikasnog i potpunog rješavanja predmeta iz ove upravne stvari. U tom pravcu, naročita pažnja bi se morala posvetiti i radu sudskih organa, sa naglaskom ***na permanentnu edukaciju sudija Upravnog suda, te posebno sudija prekršajnih sudova u ovoj oblasti.***

Nepostojanje predvidljivog i efikasnog mehanizma presuda u ovim predmetima, kao i standardizacija prakse Agencije i sudova, mogla bi ugroziti poziciju Crne Gore u pregovorima na ovom poglavlju i pred Crnu Goru postaviti nove zahtjeve u pogledu drugačijeg regulisanja kažnjavanja i sudske kontrole odluka Agencije.

Izostanak adekvatne kaznene politike po pravosnažnim, odnosno izvršnim odlukama Agencije svakako negativno utiče na efikasnost rada ovlašćenih i službenih lica u pojedinačnim postupcima, dok sa druge strane ne obezbjeđuje ni preventivno ni korektivno ponašanje privrednih subjekata.

Postojeći sistem odvojenog sudskog odlučivanja o zakonitosti odluka Agencije u upravnim sporovima i izricanja kazni u prekršajnim postupcima se u praksi, po iznijetim stavovima Evropske Komisije, pokazao neefikasnim.

Objedinjavanje ovih dvaju pravosudnih funkcija pri jednoj nadležnoj instituciji, je rješenje koje bi doprinijelo većem poštovanju propisa o zaštiti konkurencije i efikasnom sistemu sankcionisanja učesnika koji spriječavaju, narušavaju ili ograničavaju konkurenciju na tržištu.

Polazeći od stečenih iskustava i prakse od početka rada, Agencija je u kontinuitetu radila na unaprijeđivanju pravnog okvira svojeg djelovanja i predlaganju novih rješenja koja će u praksi omogućiti viši nivo zaštite konkurencije u Crnoj Gori. S tim u vezi, Agencija se u svom radu redovno služi iskustvima drugih zemalja, posebno onih sa dužom tradicijom tržišne ekonomije te nastoji da na odgovarajući način, uvažavajući specifičnosti crnogorskog pravnog sistema, predlaže rješenja koja crnogorski sistem zaštite konkurencije čine savremenim i uporedivim sa standardima pravne zaštite na nivou Evropske Unije.

Nakon sticanja punopravnog članstva, Agencija će se uključiti u mrežu evropskih institucija za zaštitu konkurencije, gdje ćemo, zajedno sa nadležnim organima zemalja članica i same Evropske Unije, sarađivati i nastojati da unaprijedimo uslove konkurencije u Uniji i specifično na teritoriji Crne Gore. Istovremeno ćemo kao Agencija, a naravno i nadležni sudovi, biti u obavezi da se i u Crnoj Gori primjenjuju, kako nacionalni, tako i propisi Evropske Unije.

8. KAZNENA POLITIKA ZA POVREDE ZAKONA

Prepoznajući štetu koju povreda Zakona može prouzrokovati direktno za privredne subjekte, ali i sve građane, **Zakonom su predviđene značajne kazne u procentualnom iznosu od ukupno ostvarenog prihoda. Predviđene kazne do 10% godišnjeg prihoda su u potpunosti u skladu sa pravnom tekovinom EU** u ovoj oblasti i imaju za cilj kako preventivnu, tako i jaku represivnu komponentu, budući da je jasno da izricanje kazne u iznosu do 10% može u velikoj mjeri ugroziti funkcionisanje i tržišnu snagu gotovo svakog učesnika, a što može imati značajne efekte i na samo tržište.

Predviđene kazne se odnose na učesnike na tržištu koji najave, zaključe ili sprovedu zabranjeni sporazum, izvrše radnju zloupotrebe dominantnog položaja, kao i kod svih zakonom nedozvoljenih postupanja u sprovođenju koncentracija.

Predviđenu kaznu izriče prekršajni sud, a po donijetom rješenju Agencije, kojim se utvrđuje povreda konkurencije. Prekršajni sud bi u postupku ocjene visine kazne svakako morao imati u vidu sve olakšavajuće i otežavajuće elemente koje Agencija utvrdi u toku postupka.

Posebno treba istaći da su, od stupanja na snagu Zakona, **nadležni prekršajni sudovi izrekli samo dvije kazne za povredu konkurencije, što svakako upućuje na još uvijek nedovoljnu posvećenost predmetnoj problematici od strane postupajućih sudova. Ovo posebno ako se ima u vidu da je ovakva praksa prekršajnih sudova prisutna i u postupcima, odnosno odlukama Agencije potvrđenih od strane Upravnog i Vrhovnog suda.**

Ovakvo stanje posebno ima uticaja na efikasnost rada Agencije, izostanak preventivnog i korektivnog ponašanja učesnika na tržištu, te posebno zauzetih stavova EK s tim u vezi – „**da se osnaži Agencija da direktno izriče novčane kazne**“, što istovremeno znači i **preuzimanje nadležnosti u dijelu sprovođenja adekvatne kaznene politike za povrede konkurencije.**

Pored prekršajne kazne, **Agencija je ovlašćena da u postupku prikupljanja informacija, podataka i dokumentacije i sama utvrđuje periodične novčane kazne.**

S tim u vezi, Agencija će učesnika na tržištu, koji nije ispunio naložene obaveze, kazniti periodičnom novčanom kaznom u iznosu od 500€ do 5.000€ za svaki dan neispunjenja naložene obaveze, a najviše do 3% ukupnog prihoda ostvarenog u finansijskoj godini koja prethodi godini u kojoj je postupak pokrenut, ako:

- ne postupi po zahtjevu Agencije za dostavljanje ili saopštavanje traženih podataka ili dostavi ili saopšti netačne, nepotpune ili neistinite podatke,
- ne postupi po privremenoj mjeri iz člana 44 Zakona,
- označi kao privilegovanu komunikaciju podatke ili dokumentaciju suprotno članu 34 zakona,

- ovlaštena lica ili zaposleni ometaju ili na drugi način onemogućavaju ovlaštena lica Agencije u sprovođenju radnji iz člana 32 Zakona, a naročito sa ciljem prikrivanja ili uništavanja dokumentacije.

Istovremeno, a u skladu sa rješenjima koja predviđa Zakon o prekršajima, Agencija izriče minimalnu kaznu od 1% godišnjeg prometa prekršajnim nalogom, kada uslovi postupka i utvrđene činjenice na isto upućuju.

Takođe, Agencija može, shodnom primjenom zakona kojim se uređuje prekršajni postupak, predložiti učesniku sporazuma zaključivanje sporazuma o priznavanju krivice.

Predmetna kaznena politika svakako upućuje na iskrenu namjeru Crne Gore da se u potpunosti ostvare svi preduslovi za pravilno funkcionisanje i poslovanje, bez netržišnih postupanja velikih subjekata ili zloupotreba koje imaju za cilj ograničavanje tržišta i njegovu kontrolu od strane svega jednog ili nekoliko većih subjekata.

R/B	God.	Pravno lice	Iznos novčane kazne	Novčana kazna Plaćena/neplaćena	Broj dana kažnjavanja	Br. kazni u god.
1	2013.	„Albona” d.o.o., Podgorica	500,00 €	Plaćena	1 dan	3
2		» Media Nea“ d.o.o., Podgorica	5000,00€	Plaćena	10 dana	
3		„Novosti press” d.o.o., Podgorica	5000,00€	Neplaćena	10 dana	
4	2014.	„Premia” d.o.o., Kotor	5000,00 €	Plaćena	10 dana	4
5		»United Media« S.à.r.l, Holandija	24.000,00 €	Plaćena	48 dana	
6		“Ocean Montenegro” d.o.o, Bar	5000,00€	Plaćena	1 dan	
7	2015.	„Cabling” d.o.o., Budva	5000,00€	Plaćena	10 dana	18
8		„M-Kabl” d.o.o., Podgorica	5000,00€	Plaćena	10 dana	
9		„MESO PROMET” d.o.o., Bijelo Polje	500,00 €	Plaćena	1 dan	
10		“Slavija” d.o.o., Budva	500,00 €	Plaćena	1 dan	
11		“Akovo” d.o.o., Bijelo Polje	500,00 €	Neplaćena	1 dan	
12		“Tažex” d.o.o., Herceg Novi	500,00 €	Neplaćena	1 dan	
13		“HTP Ulcinjska rivijera” AD, Ulcinj	500,00 €	Plaćena	1 dan	
14		„Slana” d.o.o, Cetinje	500,00 €	Neplaćena	1 dan	
15		“Vst trend” d.o.o., Nikšić	500,00 €	Plaćena	1 dan	
16		“ICE GROUP MEGAN” doo Kotor	500,00 €	Plaćena	1 dan	

17		„BARPESCE“ d.o.o., Bar	500,00 €	Neplaćena	1 dan	
18		„MORITZ“ d.o.o., Tivat	500,00 €	Neplaćena	1 dan	
19		„SKIPPER“ d.o.o., Podgorica	500,00 €	Neplaćena	1 dan	
20		„LANGOSTINO“ d.o.o., Ulcinj	500,00 €	Neplaćena	1 dan	
21		„MARMIR“ d.o.o., Podgorica	500,00 €	Plaćena	1 dan	
22		„PINKO MONTENEGRO“ d.o.o., Cetinje	500,00 €	Neplaćena	1 dan	
23		„GREEN CENTER“ d.o.o., Bijelo Polje	500,00 €	Neplaćena	1 dan	
24		„Mivex-food“, d.o.o., Pljevlja	500,00 €	Neplaćena	1 dan	
25		»Mercator-CG« d.o.o.	500,00 €	Plaćena	1 dan	
26	2016.	–	–	–	–	0
27	2017.	–	–	–	–	0

Tabela 5: Pregled procesnih kazni u periodu 2013.-2017. god.

Zaključci o neplaćenim periodičnim kaznama, dostavljeni su Poreskoj upravi na prinudnu naplatu.

Grafikon 3: Broj procesnih kazni po godinama

Posmatrajući predmetne pokazatelje, te date kvantifikacije iznesene s tim u vezi, jasno je da pravo i politika konkurencije, kao i nadležnosti i postupanja Agencije zasnovane na pravnoj tekovini EU, sve više dobijaju na značaju u Crnoj Gori, odnosno **da učesnici na tržištu sada u potpunosti**

prihvataju saradnju sa institucijom kao što je naša, prepoznajući svoj i interes društva u cjelini.

Rezultat takve saradnje je i izostanak izricanja procesnih penala sa nivoa Agencije, prije svega iz razloga što u 2016. i 2017. godini nijesmo ni imali osnova za predmetna postupanja u tom pravcu. Isto ukazuje na punu posvećenost Agencije promociji koju zaštita konkurencije ima za ukupan razvoj preduzetništva, odnosno ekonomskih sloboda na crnogorskom tržištu, što će nam prvenstveno biti jedan od prioriteta u postupanjima u narednom periodu.

Pregled podnijetih zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka za 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu

R/B	Broj predmeta	Postupak pred AZK		Podnijet zahtjev sudu	Odluka suda za prekršaje	Određena kazna	Podnijet zahtjev tužilaštvu	Kontrolni zahtjev podnesen sudu	Napomena
		Zaključak o pokretanju postupka	Rješenje						
1	Br. 02-UPI-24/1-13 protiv: „Daily Press“ doo, „Imedija Mont“ doo, „Media Nea“ d.o.o i „Pobjeda“	18.06.2013.	25.04.2014.	PODGORICA 25.04.2014.	Obustavljeni postupci zbog zastarjelosti za vođenje Rješenje PP.5027/14-20-6 od 22.01.2015; PP.5024/14-20-6 od 22.01.2015. i PP.5026/14-20-3 od 10.03.2015. Pobjeda – Rješenje PP.5025/14-20 od 17.06.2014.	36.428,97€ i 1.000€	30.04.2015. predlog VDT Zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv Rješenja Vijeća za prekršaje PŽP. br. 207/15-8 od 23.03.2015. i PŽP. br. 203 /15-5 od 23.03.2015.		28.04.2014. Rješenje Agencije dostavljeno VDT u cilju provjere da li u radnjama odgovornih lica ima elemenata nekog od krivičnih djela, a koja se gone po službenoj dužnosti 04.12.2015. Ustavna žalba podnijeta na presude Vrhovnog suda: Kzz 7/15 i Kzz 8/15
2	Br. 02-UPI-36/1-14 „Šafran“ doo i „Obuća Minja“ doo	05.08.2014.	30.12.1014.	BAR 30.12.2014.	Rješenjem PP br.512/14-IV od 04.09.2015. Obustavljen je postupak zbog zastarjelosti za vođenje PP, zbog prevelikog obima posla suda viši sud za prekršaje PŽP. br.279/16-6 od 22.04.2016.-odbijena žalba PP-151-15-4 od 05.09.2016. Obustavljen postupak zbog zastare Viši sud za prekršaje. Viši sud za prekršaje po žalbi Agencije ukinuo je rješenje suda za prekršaje Budva - Odjeljenje u Baru PP. BR. 151/15-IV od 05.09.2016. Rješenjem PŽP.br.1249/17-6 od 15.09.2017. obustavljen je postupak zbog zastarjelosti.	Sud za prekršaje Budva-Odjeljenje u Baru donio je Rješenje kojim okrivljenom pravnom licu izriče opomenu, a odgovornom licu novčanu kaznu u iznosu od 600,00 eura.	16.06.2016. predlog VDT Zahtjev za zaštitu zakonitosti na Rješenje Višeg suda za prekršaje PŽP. br.279/16-6 od 22.04.2016. nije podignut – odgovor 09.08.2016. Vrhovnom državnom tužilaštvu podnijet Predlog zahtjeva za zaštitu zakonitosti. Dana 26.12.2017.godine, od strane Vrhovnog državnog tužilaštva je odbijen Predlog za podizanje Zahtjeva za zaštitu zakonitosti.	15.12.2015. Sud za prekršaje Budva – odjeljenje Bar 29.12.2016. Sud za prekršaje Budva – odjeljenje Bar	Kontrolni zahtjev odbijen Rješenjem Suda za prekršaje Budva Su. br 108/16 od 25.01.2016. Kontrolni zahtjev odbijen Rješenjem Suda za prekršaje Budva Su. IV-4/17/7 od 16.01.2017. Ustavne žalbe na rješenja Višeg suda za prekršaje PŽP br.279/16-6 od 22.04.2016.

R/B	Broj predmeta	Postupak pred AZZK		Podnijet zahtjev sudu	Odluka suda za prekršaje	Određena kazna	Podnijet zahtjev tužilaštvu	Kontrolni zahtjev podnesen sudu	Napomena
		Zaključak o pokretanju postupka	Rješenje						
3	Br. 02-UPI 13/1-14 "Ocean Montenegro" doo i „KONTEJNERSKI TERMINAL I GENERALNI TERETI" BAR," AD	25.03.2014.	29.12.2014.	BAR 27.01.2015 29.12.2014	PP.259/15-I 03.10.2016. Obustavljen žalba 01.11.2016. Žalba odbačena presudom PP-259/15-I od 07.11.2016. i žalba 21.11.2016. PŽP1913/16-3 26.12.2016. odbijena žalba PP.152/15-II Obustavljen 11.01.2017. Žalba 18.01.2017. Viši sud odbio žalbu			15.12.2015. Sud za prekršaje Budva – odjeljenje Bar 29.12.2016. Sud za prekršaje Budva – odjeljenje Bar Kontrolni zahtjev odbijen Rješenjem Suda za prekršaje Budva Su. br.108/16. od 25.01.2016. Kontrolni zahtjev odbijen Rješenjem Suda za prekršaje Budva Su. br IV6/17 od 17.01.2017 odbija se za predmet PP.br.152/15-II	
4	Br.02-UPI-68/1-14 "Ledo" doo	31.12.2014.	29.10.2015. Zaključak o odustavi postupka 29.10.2015. Rješenje o prihvatanju predlož. Mjera	PODGORICA 27.02.2015.	Obustavljen postupak zbog odustanka od pod. zahtjeva Rješenjem PP. br.2216/15-12 od 26.10.2015.				
5	Br.02-UPI-20/1-15 "Lovćen" osiguranje AD i "Sava Montenegro" AD	03.03.2015.	24.07.2015.	PODGORICA 24.04.2015. i 24.04.2015.	Obustavlja se postupak jer postoje okolnosti koje isključuju vođenje pp Rješenje PP. br. 4777/15-8 od 22.2.2016. i PP. br. 4776/15-8 od 22.02.2016.		04.07.2016. Predlog VDT Zahtjev za zaštitu zakonitosti na rješenja Višeg suda za prekršaje PŽP. br. 410/16-3 od 04.04.2016. i PŽP br. 412/16-6 od 22.04.2016. VDT nije podignut 08.09.2016.	Ustavne žalbe na rješenja Višeg suda za prekršaje PŽP br. 410/16-3 od 04.04.2016. i PŽP br.412/16-6 od 22.04.2016.	

R/B	Broj predmeta	Postupak pred AZJK		Podnijet zahtjev sudu	Odluka suda za prekršaje	Određena kazna	Podnijet zahtjev tužilaštvu	Kontrolni zahtjev podnesen sudu	Napomena
		Zaključak o pokretanju postupka	Rješenje						
6	Br. 02-UPI-32/1-15 "Vodovod i kanalizacija" Budva doo	06.04.2015.	24.03.2016.	BUDVA 29.05.2015. PP. br. 596/15	PP. br. 163/17 od 20.11.2017.	"Vodovod i kanalizacija" Budva doo je kažnjen novčanom kaznom u iznosu 61.553,22 eura i odgovorno lice u iznosu od 1.000 eura			
7	Br. 02-UPI-81/1-15 "Luka Kotor" AD	21.09.2015.	Postupak u toku	KOTOR 20.10.2015.	Odbacio zahtjev Rješenjem PP. br. 1451/15 od 25.03.2016.; Viši sud za prekršaje Rješenjem PŽP: br. 635/16-6 od 28.04.2016. uvažio žalbu Agencije i ukinuo prvostepeno rješenje suda za prekršaje - predmet vraćen na ponovni postupak i odlučivanje - postupak je u toku			Podnijet kontrolni zahtjev sudu Budva na Odjeljenje Kotor 26.10.2016.	
8	Br. 02-UPI-11/1-16 "Urion" doo i "Montemedicom" doo	21.03.2016.	24.11.2016. 23.03.2018. Rješenje u izvršenju presude Upravnog suda	Podgorica 28.04.2016. i 28.04.2016.	PP. br. 3671/16-26 i PP. br. 3672/16-21 donijeto Rješenje kojim se okrivljeni oslobađaju krivice. Podnijeta žalba Višem sudu za prekršaje - postupak u toku	"Urion" doo kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 6.020,78 eura i odgovorno lice u iznosu od 1.000 eura			
9	Br. 02-UPI-32/135-15 "Vodovod i kanalizacija" Budva doo	06.04.2015.	24.03.2016.	BUDVA 09.11.2017. zbog neizvršenja mjere utvrđene Rješenjem Agencije 02-UPI-32/73-15 od 24.03.2016. PP 2052/17					

9. SEKTORSKE ANALIZE

Agencija, u okviru svojih nadležnosti, može izvršiti analizu stanja konkurencije u određenoj grani privrede ili analizirati određene kategorije sporazuma u pojedinim sektorima privrede, odnosno sprovoditi sektorske analize, u slučaju kada kretanje cijena ili druge okolnosti ukazuju na mogućnost sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja konkurencije.

Agencija analizira uslove konkurencije prilikom odlučivanja u svakom pojedinačnom slučaju ispitivanja povrede konkurencije po službenoj dužnosti, odnosno izuzeća od zabrane, kao i u postupku odobravanja koncentracija. Istovremeno, Agencija može u svakom slučaju postojanja indicije da određena tržišna kretanja ili ponašanja učesnika na tržištu upućuju na potencijalnu povredu konkurencije ili drugačije neuobičajenu distorziju tržišta u pogledu cijene, uslova kupovine ili nabavke i sl., **pokrenuti postupak sektorske analize.**

Istraživanja tržišta sprovode se u cilju boljeg razumijevanja pojedinih sektora, odnosno relevantnih tržišta, dubinskih analiza tržišta ili pojedine prakse na tržištu, i to prije svega na tržištima koja ukazuju na slabosti njegovog funkcionisanja. Iste slabosti mogu biti posljedica postupanja učesnika na tržištu, strukture pojedinog tržišta, ponašanja i navike potrošača ili drugih postupanja koja mogu negativno uticati na krajnje potrošače. Sektorska istraživanja sprovode se na tržištima na kojima se, kroz davanje mišljenja i preporuka, može znatno povećati konkurentsko okruženje, te u vezi sa tim povećati korist koju tržišna konkurencija donosi krajnjim potrošačima. Takva istraživanja često **otkriju i nepravilnosti na tržištu koja su suprotna propisima o zaštiti konkurencije te istovremeno predstavljaju i osnov za pokretanje postupaka.**

Istovremeno, sektorska istraživanja su često **osnova za mišljenja i preporuke koje Agencija dostavlja nadležnim državnim institucijama, jedinicama lokalne uprave,** a u cilju otklanjanja prepreka pristupa tržištu, dok se objavom rezultata takvih istraživanja, posebno sprovođenjem mjera sadržanih u mišljenjima i preporukama, istovremeno jača kultura zaštite konkurencije.

Priprema ekonomskih analiza s tim u vezi, **zahtijeva i značajne materijalne resurse** o čemu svjedoče iskustva i obimnost analiza koje sprovodi Evropska komisija i zemlje sa dužom tradicijom. Takva istraživanja imaju svoju vrijednost kako za one koji obavljaju ili žele obavljati određene djelatnosti, tako i za relevantne državne institucije koje predlažu zakonske modele uređenja tih djelatnosti, obzirom da upućuju na razloge koji dovode do pasiviziranja tržišta na štetu krajnjih korisnika i potrošača. Ona **doprinose razvoju kulture tržišne konkurencije,** obzirom da organi državne vlasti, preduzetnici i korisnici usluga imaju uvid u tržišne aspekte obavljanja pojedinih djelatnosti i mogućnosti njihovog redefinisavanja na tržišnim osnovama.

Agencija je u izvještajnom periodu sprovodila istraživanja tržišta u cilju boljeg razumijevanja pojedinih sektora, odnosno relevantnih tržišta, dubinskih analiza tržišta ili pojedine prakse na tržištu, i to prije svega na tržištima koja ukazuju na slabosti njegovog funkcionisanja.

Za pripremu ekonomskih analiza neohodni su i značajni materijalni resursi, imajući u vidu da uključuju angažovanje kvalifikovanog kadra i korišćenje sofisticiranih metoda i softvera, poput ekonometrijskog.

Agencija je u izvještajnom periodu sprovodila istraživanja tržišta u cilju boljeg razumijevanja pojedinih sektora, odnosno relevantnih tržišta, dubinskih analiza tržišta ili pojedine prakse na tržištu, i to prije svega na tržištima koja ukazuju na slabosti njegovog funkcionisanja.

Imajući u vidu predmetne aktivnosti tokom izvještajnog perioda, ukazujemo da je Agencija sprovodila analize tržišta usluga autobusnog prevoza učenika osnovnih, srednjih škola i studenata na relevantnom geografskom tržištu gradskih, međugradskih i međumjesnih linija na teritoriji Crne Gore u 2015. i 2016. godini, posebno na teritoriji Opština Berane, Andrijevića, Bijelo Polje, Rožaje, Gusinje, Petnjica i Plav, analizu uslova konkurencije na tržištu pružanja kamenorezačkih usluga, na teritoriji opštine Budva, analizu uslova konkurencije na tržištu parfimerijskih, kozmetičkih i higijenskih proizvoda, tržištu prodaje hrane za kućne ljubimce, analizu maloprodajnog tržišta distribucije audio-vizuelnih medijskih (AVM) sadržaja i tržišta distribucije paketa sportskih kanala i njihove dostupnosti kod pružalaca AVM usluga, tržišta veleprodaje i maloprodaje šećera i jestivog suncokretovog ulja, tržišta pružanja usluga auto škola na teritoriji Opštine Nikšić, te tržišta pružanja usluga odvoženja i deponovanja komunalnog otpada na teritoriji Crne Gore.

Istovremeno, Agencija je u ranijim postupcima sprovodila i analizu u sektoru uvoza, proizvodnje i prometa mlijeka i mliječnih proizvoda, bezalkoholnih pića i promotivnih-marketinških bilborda na teritoriji više opština, analizu snabdijevanja i distribucije farmaceutskih proizvoda, analizu tržišta nabavke usluga životnog i neživotnog osiguranja javnih preduzeća Crne Gore u postupcima javnih nabavki, tržištu proizvodnje i prodaje sladoleda i zamrznute hrane (voće, povrće, riba, meso, tijesto, jela), na tržištu vodosnabdijevanja u primorskim opštinama, tržištu pružanja usluga pilotaže u okviru Bokokotorskog zaliva, na maloprodajnom tržištu distribucije audio-vizuelnih medijskih sadržaja na teritoriji Crne Gore i užih lokaliteta – administrativnih opština na teritoriji Crne Gore. Neke od analiza su sprovedene u saradnji sa i uz podršku projekata koje finansira EU.

➤ *Implementacija*

U okviru svojih nadležnosti, Agencija prati i analizira uslove konkurencije na tržištu i tržištima pojedinih privrednih sektora, sa ciljem utvrđivanja načina funkcionisanja tržišta na kojem se djelatnost obavlja, pa je u tom smislu, u izvještajnom periodu, u skladu sa ovlaštenjima definisanim Zakonom, analizirala uslove konkurencije na sljedećim tržištima:

➤ *Tržištu usluga autobusnog prevoza učenika osnovnih, srednjih škola i studenata*

Agencija je u izvještajnom periodu vršila analizu uslova konkurencije na tržištu usluga autobusnog prevoza učenika osnovnih, srednjih škola i studenata na relevantnom geografskom tržištu gradskih, međugradskih i međumjesnih linija na teritoriji Crne Gore u 2015. i 2016. godini, posebno na teritoriji Opština Berane, Andrijevica, Bijelo Polje, Rožaje, Gusinje, Petnjica i Plav u 2015. i 2016. god. Analiza je sprovedena kako bi se utvrdilo da li je došlo do eventualne zloupotrebe dominantnog položaja od strane učesnika na tržištu - neposredno ili posredno nametanje neopravdanih kupovnih ili prodajnih cijena ili drugih neopravdanih uslova poslovanja. S tim u vezi, Agencija je uputila dopis Ministarstvu prosvjete, kojim je ukazano na nesprovođenje određenih procedura kojima se ograničava konkurencija i da ***preko Savjeta roditelja na adekvatan način utvrdi uslove učešća na konkretnom tržištu, te da obezbijedi uslove konkurencije između većeg broja nezavisnih učesnika na tržištu.***

➤ ***Tržištu pružanja kamenorezačkih usluga, na teritoriji opštine Budva***

U sprovedenom postupku analize uslova konkurencije na tržištu pružanja kamenorezačkih usluga, na teritoriji opštine Budva, ***utvrđeno je da nema osnova za pokretanje postupka.***

➤ ***Tržištu parfimerijskih, kozmetičkih i higijenskih proizvoda***

Agencija je zbog sumnje, da li je učesnik na tržištu „**EXPO COMMERCE“ D.O.O. KOTOR**, koji je zaključio ugovore o ekskluzivnoj distribuciji, odnosno kupovini i prodaji, zbog ograničenja iz člana 8 Zakona - ograničavanje ili kontrola proizvodnje, tržišta, tehničkog razvoja ili investicije, vršenje podjele tržišta ili izvora nabavke, utvrđivanje obaveza primjene određene cijene u daljoj prodaji ili osiguravanje primjene preporučene preprodajne cijene, ***bio u obavezi da podnese zahtjev za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane***, otpočela analizu uslova konkurencije na tržištu parfimerijskih, kozmetičkih i higijenskih proizvoda u 2016. i 2017. godinu.

U toku vršenja analize, prikupljaju se podaci od distributera i drugih učesnika na tržištu, koji će predstavljati osnov za dalja postupanja sa nivoa Agencije.

➤ ***Tržištu prodaje hrane za kućne ljubimce***

Zbog iskazane sumnje, da je učesnik na tržištu - **PVU "MONTVET" PODGORICA** prekršio Zakon, a u vezi ograničenja iz člana 8 - utvrđivanje obaveze primjene određene cijene u daljoj prodaji ili na drugi način osiguravanje primjene preporučene cijene, Agencija je sprovedla analizu uslova konkurencije na tržištu prodaje proizvoda – robe po osnovu koga su i registrovani za obavljanje djelatnosti na teritoriji Podgorice, tokom koje su prikupljeni podaci od distributera i drugih učesnika na tržištu - kupaca.

Rezultati predmetne analize ukazali su da nema osnova za pokretanje postupka od strane Agencije.

➤ *Tržištu proizvodnje i prodaje sladoleda i zamrznute hrane (voće, povrće, riba, meso, tijesto, jela)*

Agencija je u izvještajnom periodu sprovodila postupak analize uslova konkurencije na tržištu proizvodnje i prodaje sladoleda i zamrznute hrane (voće, povrće, riba, meso, tijesto, gotova jela) i prikupljala podatke od učesnika na tržištu.

Rad na predmetnoj analizi je u toku.

➤ *Maloprodajnom tržištu distribucije audio-vizuelnih medijskih (AVM) sadržaja i tržišta distribucije paketa sportskih kanala i njihove dostupnosti kod pružalaca AVM usluga*

Agencija je u izvještajnom periodu sprovodila postupak analize uslova konkurencije na maloprodajnom tržištu distribucije audio-vizuelnih medijskih sadržaja na teritoriji Crne Gore i tržišta distribucije sportskih kanala i njihove dostupnosti kod pružalaca AVM usluga na teritoriji Crne Gore.

Prilikom izrade Analize, zahtijevana je dostava podataka i izjašnjenja od sektorskih regulatora (Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost - "EKIP", Agencije za elektronske medije - "AEM"), te od nadležnih organa i organizacija.

Kada je u pitanju maloprodajno tržište distribucije audio-vizuelnih medijskih (AVM) sadržaja, Analiza je obuhvatila podatke dostavljene od strane sektorskih regulatora, kao i podatke učesnika sa tržišta koji predstavljaju poslovnu tajnu.

Takođe, Agencija je analizirala distribuciju paketa sportskih kanala i njihovu dostupnosti kod pružalaca AVM usluga u Crnoj Gori, te stanje upoređivala sa državama iz regiona.

Aktivnosti u cilju okončanja predmetne analize, koja će predstavljati i osnov za dalja postupanja sa nivoa Agencije, biće nastavljene tokom 2018.godine.

➤ *Tržištu veleprodaje i maloprodaje šećera i jestivog suncokretovog ulja*

Agencija je u izvještajnom periodu vršila analizu uslova konkurencije na tržištu veleprodaje i maloprodaje šećera i jestivog suncokretovog ulja, odnosno analizu dostavljene dokumentacije koja je uključivana ugovore između proizvođača i veleprodavaca, veleprodavaca i maloprodavaca, fakture izdate od dobavljača i kalkulacije cijena, kao i podatke o cijenama i akcijama za ove proizvode u maloprodajnim objektima, tržišnim učesnicima ovih proizvoda kod maloprodavaca.

Cilj analize je utvrđivanje odnosa između glavnih konkurenata na ovim tržištima, kao i odnosa u

lancu proizvođača i veleprodavaca, veleprodavaca i maloprodavaca šećera i jestivog sunco-kretovog ulja, kretanje cijena ovih proizvoda u veleprodaji i maloprodaji kao i zastupljenost istih. Aktivnosti u cilju okončanja predmetne analize, koja će predstavljati i osnov za dalja postupanja sa nivoa Agencije, biće nastavljene tokom 2018.godine.

➤ ***Tržištu pružanja usluga obuke kandidata za sve kategorije vozila od strane auto škola na teritoriji Opštine Nikšić***

Agencija je sprovodila analizu tržišta pružanja usluga obuke kandidata za sve kategorije vozila od strane auto škola na teritoriji Opštine Nikšić, na osnovu podataka dostavljenih od sedam auto škola sa područja teritorije Nikšića, uključujući važeću „Odluku o određivanju najnižeg iznosa naknade troškova za obuku kandidata za vozača i visine troškova polaganja vozačkog ispita“ i zajedničku Odluku Zajednica Auto škola u Nikšiću (AŠ ZELENi SIGNAL, AŠ KILKAS, AŠ TADIĆ, AŠ ZARUBICA, AŠ GOLD, AŠ FILIP i AŠ LUCKY DRIVER), te podatke o obaveznom broju časova teorijske nastave i praktične obuke, kao i vrsti troškova koji učestvuju u formiranju cijena obuke za svaku kategoriju vozila pojedinačno.

Rezultati navedene analize biće osnova za dalja postupanja Agencije.

➤ ***Tržištu pružanja usluga odvoženja i deponovanja komunalnog otpada na teritoriji Cne Gore***

Agencija je u periodu od novembra 2017.godine, u skladu sa nadležnostima iz člana 19 stav 2 tačka 1 i člana 40 Zakona, započela sprovođenje i ispitivanje uslova konkurencije na tržištu pružanja usluga odvoženja i deponovanja komunalnog otpada na teritoriji Cne Gore, prilikom čega je vršila prikupljanje podataka o ovom tržištu, o učesnicima na tržištu, a radi utvrđivanja osnovnih karakterisika navedenog tržišta.

Aktivnosti u cilju okončanja predmetne analize, koja će predstavljati i osnov za dalja postupanja sa nivoa Agencije, biće nastavljene tokom 2018. godine.

10. SARADNJA SA SEKTORSKIM REGULATORIMA

U postupku liberalizacije tržišta, određenim zakonskim okvirima u pojedinim sektorima, uspostavljene su nadležnosti sektorskih regulatora, i to **u oblasti telekomunikacija, energetike, osiguranja, bankarstva, javnih nabavki** i drugim pojedinim oblastima u kojima nadležni organi imaju obavezu nadzora nad primjenom zakonskog okvira, sa ciljem obezbjeđivanja najvećeg mogućeg stepena konkurencije za dobrobit razvoja tržišta i potrošača, prije svega omogućavanjem boljeg kvaliteta usluge ili proizvoda po najnižoj mogućoj cijeni ili regulisanjem cijene usluga i roba u maksimalnom iznosu, odnosno kriterijuma i načinu pristupa infrastrukturi neophodnoj za obavljanje određene djelatnosti.

Agencija je u sprovođenju Zakona obavezana nadležnostima i ovlašćenjima, nezavisno od industrijskog i privrednog sektora u kojem se može desiti povreda Zakona. U tom smislu, Agencija je prirodno usmjerena na pojedinačne sektorske regulatore u čijoj nadležnosti je kontrola cijena, uslovi učešća na tržištu, izdavanje odobrenja, licenci i drugih nadležnosti nad privrednim subjektima koji su aktivni i ostvaruju privrednu djelatnost u okviru pojedinačnog sektora.

Imajući u vidu da predmetni privredni sektori nijesu isključeni od primjene Zakona, Agenciji je svakako od izuzetnog značaja, u toku vođenja postupka, svaka podrška i pomoć nadležnih organa, prije svega na planu potpunog i jasnog funkcionisanja pojedinog tržišta, regulatornog okvira koji sprovodi upravo nadležni organ, kao i specifična tehnička i stručna znanja koja posjeduju ovlašćena službena lica u pojedinom regulatornom organu. Ovo iz razloga što ovlašćena službena lica i Agencija nijesu i ne mogu biti upoznata te u potpunosti razumijeti sve specifičnosti pojedinačnog tržišta, koje mogu u velikoj mjeri uticati na utvrđivanje svih bitnih činjenica i okolnosti prije donošenja odluke o postojanju povrede konkurencije, odnosno ispunjenja uslova za odobrenje koncentracije.

U tom pravcu, specifični i zahtjevni postupci, kakvi su postupci koji se pokreću i vode pred Agencijom, zahtijevaju veću pažnju i potpuniju saradnju Agencije za zaštitu konkurencije i nadležnih sektorskih regulatora. Svakako, ***postojeći protokoli o saradnji potvrđuju takvu spremnost i tek će doprinjeti zajedničkim nastojanjima na planu obezbjeđivanja potpune i slobodne konkurencije među učesnicima na tržištu.***

Zakonom je dodijeljeno Agenciji isključivo pravo nadzora na postupcima učesnika na tržištu, ali i pojedinačnih odluka nadležnih organa i organizacija, sa ciljem obezbjeđivanja slobodne i nesmetane konkurencije. Imajući navedeno u vidu, ***potencijalno je moguće preklapanje nadležnosti ili neujednačene prakse regulatora i Agencije, kao posljedica primjene zakona u odnosu na specifičnu pojedinačnu situaciju.***

Agencija se uglavnom suočava sa povredama konkurencije *ex post*, odnosno nakon što je do povrede došlo i nakon što su privredni subjekti kontinuirano činili takvu povredu na tržištu. S druge strane, *ex ante* regulisanje i nadzor funkcionisanja tržišta u velikoj mjeri može obezbijediti uslove za lakši ulazak na određeno regulisano tržište, čime se obezbjeđuje pravna predvidljivost i sigurnost za nove kompanije na tržištu, kao i podsticaj novim ulaganjima.

Sektorski regulatori su nosioci tehničkih i drugih tehnoloških znanja, koja zaposlena ekspertstva u Agenciji ne posjeduju, pa je u tom smislu i saradnja u najboljem javnom interesu.

U tom pravcu, ***neophodno je da saradnja bude konzistentna i kontinuirana***, kako bi obezbijedila i najbolje rezultate. Ovo se prije svega odnosi i na postupak regulisanja tržišta zakonskim i podzakonskim aktima, u slučaju kada isti imaju za cilj ili posljedicu spriječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije, ali isto tako i u radu nadležnih regulatornih tijela, komunikaciji i suorganizaciji funkcionisanja tržišta sa privrednim subjektima koji posluju na tom tržištu.

Kontinuitet u razmjeni informacija, uzajamne podrške i pomoći u radu svakako može imati samo pozitivne efekte i na stvaranje privrednog ambijenta, gdje se kompanije osjećaju sigurno da će njihova inovativnost, rad i ulaganja zaista imati efekta na povećanje njihovog profita i gdje regulativa neće koristiti zaštiti poslovnih interesa samo određenih učesnika na tržištu.

11. SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA

U 2017. godini izdato je **1 (jedno) rješenje**, kojim je odbijen zahtjev Centra za građansko obrazovanje, za slobodan pristup informacijama, iz razloga što Agencija nije posjedovala tražene informacije.

12. MIŠLJENJA

Značajan dio aktivnosti sa nivoa Agencije usmjeren je na **davanje stručnih mišljenja** koja se odnose ne samo na propise i nacрте propisa već na situacije, slučajeve i postupanja, upravo kako bi se spriječila mogućnost narušavanja konkurencije u njihovim pojedinačnim aktivnostima.

U tom smislu i sve je veći broj učesnika koji svojim podnescima traže postupanje Agencije radi zaštite njihovih interesa, odnosno zaštite konkurencije na pojedinim relevantnim tržištima.

Agencija svojim mišljenjima i izjašnjenjima **ukazuje na potrebu poštovanja načela konkurencije**, te jača svijest o zaštiti konkurencije u postupcima koji se vode i pred drugim tijelima po osnovu posebnih propisa. Na taj način Agencija, ujedno, stiče i saznanja o svim tržištima na kojima bi mogle postojati prepreke za razvoj konkurencije.

Kroz promovisanje i podsticanje unaprijeđenja zaštite konkurencije stiču se i saznanja o pojedinim tržištima na kojima postoje ili bi mogle postojati prepreke za razvoj konkurencije, odnosno ekonomskih sloboda između preduzetnika. U tom smislu, **Agencija djeluje preventivno, odnosno smanjuje mogućnost donošenja propisa koji sadrže ograničavajuće odredbe s aspekta politike zaštite konkurencije, a koja bi mogla imati direktnog uticaja na potrošače i uopšte konkurenciju na tržištu**. Ovo iz razloga što je rad Agencije poseban dakle i po tome što ne počiva samo na **ex post** pristupu već nastalih povreda Zakona, već ga obilježava i proaktivno djelovanje u cilju unaprijeđenja postojećih, kao i budućih zakonskih rješenja koja utiču ili bi mogla uticati na uspostavljanje efikasne tržišne konkurencije u pojedinoj oblasti.

Osim što mišljenjima podiže nivo svijesti i informisanosti o ulozi politike i prava konkurencije, te širi znanja o rješenjima i razvoju komparativne prakse iz područja prava i politike konkurencije, Agencija, dodatno, inicijativama i izvještajima koje podnosi Vladi i Skupštini Crne Gore, ministarstvima ili drugim regulatorima i institucijama, čak i izjašnjenjima prema učesnicima na tržištu, **ukazuje na mogućnosti negativnih efekata pojedinih propisa i regulatornog okruženja na konkurenciju**, kao i pojedinih postupaka i ponašanja učesnika na tržištu.

➤ Implementacija

1. Advokat **Đorđe Ivanović**, podnio je Zahtjev za mišljenje u vezi postojanja moguće obaveze podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije u vezi kupovine zemljišta od privrednih društava **“InterNos”** i **“INPEK” AD** koja su neizgrađena, a radi eventualnog daljeg širenja maloprodajne mreže. Iz opisanog činjeničnog stanja i navedene transakcije, Agencija nije raspolagala sa dovoljno informacija za ocjenu iste te je zatražila izjašnjenje i dostavu neophodne dokumentacije. Na osnovu naknadno dostavljene dokumentacije, Agencija je utvrdila da u ovom slučaju nije u pitanju samo kupovina zemljišta, već i kupovina poslovanja te, s tim u vezi, prizilazi obaveza podnošenja Zahtjeva Agenciji.
2. Privredni subjekat **„Mercator-CG“ d.o.o. Podgorica** je obavijestio Agenciju o namjeri za zasnivanje poslovne saradnje između **„Mercator-CG“ d.o.o.** i privrednih subjekata **„Mesopromet“ d.o.o. Bijelo Polje** i **„Franca marketi“ d.o.o. Bijelo Polje**, i to putem zaključivanja Ugovora o zakupu /podzakupu 30 maloprodajnih objekata društva **Franca Marketi**, kao i zaključivanje ugovora o kupovini udjela, kojim će **Mercator-CG** od **Mesopromet-a**, preko povezanog lica kupiti udjele u društvu, na koje će **Mesopromet** prenijeti djelatnost proizvodnje i prodaje mesa i mesnih prerađevina. Namjeravana transakcija, shodno članu 16 predstavlja koncentraciju, pa je Agencija ocijenila da su u obavezi podnijeti Zahtjev za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije.
3. Agencija je zatražila određenu dokumentaciju od **„Crnogorskog Telekom“-a AD Podgorica**, kako bi ispitala eventualne ispunjenosti uslova za podnošenje Zahtjeva za odobrenje koncentracije, u smislu promjene kvaliteta kontrole prilikom prenosa akcija između povezanih učesnika na tržištu, odnosno preuzimanja **„Crnogorskog Telekom“-a AD Podgorica (CT)** od strane **„Hrvatskog Telekom“-a D.D. Zagreb**, kupovinom 76,53% akcija koje su bile u vlasništvu **„Magyar Telekom-a“**. Imajući u vidu dostavljenu dokumentaciju, izjave **„Deutsche Telekom Europe B.V.“**, to je **Agencija utvrdila da ne postoji osnovanost, kao ni potreba podnošenja pojedinačnog zahtjeva za odobrenje koncentracije zbog promjene vlasnika u CG Telekomu.**
4. Agenciji se obratila advokat **Ivana Ščekić** u vezi kupovine nezavršene benzinske stanice, koja nije stavljena u funkciju, sa zahtjevom za izjašnjenje: “da li se transakcija definisana Ugovorom o zakupu smatra koncentracijom?”.

Kako Agencija nije raspolagala relevantnim podacima za ocjenu iste, zatražila je dostavu pravnog akta, odnosno Ugovor o zakupu, kako bi se utvrdila eventualna obaveza podnošenja Zahtjeva.
5. Po istom pitanju obratio se privredni subjekat **„JUGOPETROL“ AD Podgorica**, koji je zatražio od Agencije mišljenje u vezi uzimanja u zakup nepokretnosti/benzinske stanice sa pripadajućim objektima, koja je u svojini privrednog subjekta **„Sarž Trade“ d.o.o., Budva**, dostavljajući Ugovor o zakupu. U predmetnoj upravnoj stvari, kvalifikovano

odredbama Ugovora o zakupu, predmet zakupa je nepokretnost gdje se zakupom prenosi i stvarno upravljanje poslovanja koje se odvija na predmetu zakupa. Agencija je ocijenila da isto predstavlja koncentraciju u smislu Zakona, te u tom pravcu i proizilazi obaveza podnošenja Zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije.

6. ***OAD Petrović & Glogonjac*** su se obratili Agenciji, u ime klijenta, zahtjevom za mišljenje u pogledu obaveze prijavljivanja koncentracije. Naime, ***Pozavarovalnica Sava*** namjerava da preuzme 100% udjela u privrednom društvu ***NLB Nov Penzijski fond AD Skoplje***, pa je s tim u vezi postojalo interesovanje o podnošenju Zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije.

Imajući u vidu činjenično stanje u predmetnoj stvari, u smislu promjene kontrole iz zajedničke u pojedinačnu, isto predstavlja koncentraciju u smislu Zakona, pa u tom pravcu ***i proizilazi obaveza podnošenja Zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije.***

7. Akcionarsko društvo za osiguranje ***„Atlas life“ Podgorica*** zatražilo je od Agencije mišljenje u vezi sa primjenom i tumačenjem Zakona, odnosno uticaja pojedinih odredbi na postupke javnih nabavki u sektoru osiguranja.

Imajući u vidu da Agencija nije u saznanju da li je podnosilac, kao potencijalni ponuđač, iskoristio sva procesna prava u postupku javnih nabavki (npr. prigovori, žalbe i sl.), ista nije u mogućnosti iznositi svoj stav po predmetnom. U tom pravcu, neophodno je prikupiti činjenične podatke i razumijevanje tržišta od strane nadležnih organa u sektoru osiguranja i postupcima javnih nabavki, a koji su primarno orijentisani na regulaciju tržišta na kojem posluje, odnosno potencijalno ograničenje konkurencije u postupcima javnih nabavki.

8. Agenciji se obratilo ***„SAVA OSIGURANJE“ AD*** Obavještenjem kojim su iznijete određene podaci i činjenice u vezi postupaka javnih nabavki usluga neživotnog osiguranja na teritoriji Crne Gore.

U skladu sa predmetnim, Agencija ističe da je već u izdatom Mišljenju po zahtjevu ***„SAVA OSIGURANJA“ AD***, jasno isticala da svi učesnici na tržištu u sektoru osiguranja imaju mogućnost grupnog izuzeća od citirane zabrane, a u slučaju ispunjenosti uslova iz ***Uredbe o uslovima, postupku i kriterijumima za grupno izuzeće od zabrane sporazuma u sektoru osiguranja*** („Sl. list CG“, br. 52/14). Dakle, pogrešno je navođenje da postoji ***izričita zabrana***, a usljed mogućnosti primjene izuzeća od te zabrane kako je definisano samim Zakonom. Pored predmetne mogućnosti, Zakon takođe utvrđuje i mogućnost ***pojedinačnog izuzeća od zabrane***, u skladu sa čl. 9 i 12 Zakona. Naime, Agencija postupa u svemu u skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima, a cijeneći ispunjenost uslova iz čl. 9 u svakom pojedinačnom slučaju prema podnijetom potpunom zahtjevu učesnika na tržišta u skladu sa ***Pravilnikom o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane.***

U smislu navedenog, upućuju se podnosioci Obavještenja da, u konkretnom slučaju gdje naručilac utvrđuje kvalitativne kriterijume sa potencijalnim ciljem isključivanja konkurenata iz postupaka javnih nabavki, imaju mogućnost zaključenja sporazuma o zajedničkom nastupu u slučaju ispunjenosti uslova iz Uredbe za grupne izuzeće takvog sporazuma od zabrane, odnosno konačnog rješenja Agencije kojim se zaključenje takvog ugovora odobrava, a na osnovu prethodno sprovedenog postupka za pojedinačno izuzeće od zabrane. Agencija istovremeno ističe da je postupak utvrđivanja ispunjenosti uslova iz čl. 9 Zakona, formalni postupak koji se sprovodi u svemu u skladu sa Zakonom i Pravilnikom.

Agencija istovremeno upućuje podnosiocima Obavještenja da o predmetnom izvijeste i nadležne regulatorne i druge organe koji nadziru rad sektora osiguranja i postupaka javnih nabavki radi provjere razloga i ciljeva navedenih kvalitativnih kriterijuma, odnosno utvrđivanja njihove osnovanosti i opravdanosti. S tim u vezi, Agencija nema mogućnosti samostalnog ispitivanja opravdanosti i osnovanosti pojedinačnih kriterijuma u pojedinačnim postupcima javnih nabavki.

9. Agenciji se obratio **Petar Živanović** iz Ulcinja sa Zahtjevom za izdavanje mišljenja, na koje mu je odgovoreno da kriterijumi javne nabavke, odnosno pozivi nijesu i ne mogu biti predmet mišljenja u okviru nadležnosti Agencije za zaštitu konkurencije, budući da se isti mogu osporavati u upravnom i drugim postupcima pred nadležnim organima uprave i sudovima u pojedinačnom slučaju. U skladu sa odredbama čl. 19 Zakona, Agencija u okviru svojih nadležnosti vrši zaštitu konkurencije na tržištu te se, shodno tome, ne može upuštati u ocjenu i analizu mogućeg sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja konkurencije, kada je neko subjektivnom odlukom naručioca eventualno doveden u neravnotežan položaj, odnosno kada je neki kriterijum korišten za potrebe isključivanja ili dovođenja u neravnotežan položaj nekih od ponuđača. U konkretnim slučajevima postoji postupak utvrđivanja opravdanosti takvih kriterijuma, koji se obezbjeđuju pred nadležnim organima uprave i sudovima u pojedinačnom slučaju.

13. COMPETITION ADVOCACY (ŠIRENJE SVIJESTI)

Pored uloge Agencije u sprovođenju propisa o zaštiti konkurencije, jednako je važna i uloga vezana za aktivnu promociju prava i politike zaštite konkurencije, a u cilju stvaranja i širenja kulture zaštite konkurencije kod svih aktera. Radi se o širokom spektru aktivnosti koje Agencija sprovodi u cilju promocije kulture zaštite konkurencije, kao i podizanja svijesti o efektima zaštite konkurencije na rast konkurentnosti nacionalne privrede i interese potrošača. To se naročito odnosi na doprinos Agencije stvaranju i usklađenosti zakonodavnog okvira Crne Gore.

Evidentno je aktivno učestvovanje u svim aktivnostima koje su usmjerene na širenje svijesti o potrebi zaštite konkurencije, kao i aktivnom razumijevanju i angažovanju svih koji imaju direktnog i /ili indirektnog uticaja na ovom planu.

Agencija je stalno otvorena za saradnju sa medijima i u svim slučajevima postavljenih zahtjeva za obavještenja uvijek i u najkraćem roku pružala i dostavljala zahtijevane podatke i informacije, sem, naravno, onih povjerljivog karaktera i sadržaja. U komunikaciji sa medijima, prisutan je visok stepen transparentnosti, a sa ciljem upoznavanja javnosti sa pokrenutim postupcima, kao i postupcima koji su okončani, na osnovu kojih kompanije i građani mogu biti u prilici da se upoznaju i utvrde nadležnosti i postupanja Agencije.

Istovremeno, sve je veći broj preduzetnika koji svojim podnescima informišu Agenciju o predmetnoj problematici, tražeći postupanja sa nivoa Agencije radi zaštite ekonomskih sloboda na pojedinim relevantnim tržištima. Isto ukazuje na razvoj i nivo znanja o tržišnoj konkurenciji, što se svakako može prvenstveno odnositi na ulogu Agencije i transparentnost njenog rada.

Na seminarima i radionicama održanim u saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, u okviru Projekta kojeg finansira i sprovodi Delegacija EU u Podgorici, dati su jasni pokazatelji privrednicima u kom pravcu će Agencija biti primarno orjentisana, te koje vrste radnji na tržištu mogu potpadati pod nadležnosti Agencije. Cilj je da se učesnici na tržištu upoznaju sa osnovama zakonodavnih rješenja na snazi, te nadležnostima i postupanjima Agencije. Naravno, tom prilikom ukazano je na nedopustive aktivnosti pojedinih učesnika na tržištu, te na potencijalne akte i radnje koje za rezultat imaju ili mogu imati sprječavanje, narušavanje ili pak ukidanje slobodne konkurencije. Takođe, nastojali smo dati odgovore na sva pitanja koja bi trebala pomoći privrednicima na bolje razumijevanje prava i politike konkurencije, kako ne bi dolazilo do pokretanja postupaka i eventualnog kažnjavanja zbog postupanja suprotnih propisima o zaštiti konkurencije.

Agencija je u potpunosti dala podršku edukaciji sudija Upravnog i Vrhovnog suda, privrednih i prekršajnih sudova, a u okviru zajedničkih aktivnosti sa EU projektom i Centrom za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije u Crnoj Gori, imajući u vidu izuzetan značaj pravosudnih institucija na planu boljeg i efikasnijeg sagledavanja ekonomsko – pravnih instituta politike zaštite konkurencije i pravne sigurnosti za građane i kompanije.

Predmetne aktivnosti imale su za cilj prezentaciju zakonodavnog okvira na snazi, sa posebnim osvrtom na pojedine aspekte u sprovođenju politike i prava zaštite konkurencije u dijelu zabranjenih sporazuma, zloupotrebe dominantnog položaja i kontrole koncentracija.

Competition advocacy podrazumijeva i dio rada i postupanja Agencije koji obuhvata davanje stručnih mišljenja na važeće propise, davanje mišljenja kojima se promovira znanje o tržišnoj konkurenciji, kao stručnih stavova iz područja prava i zaštite politike konkurencije. Izdavanjem mišljenja učesnicima na tržištu, sektorskim regulatorima i nadležnim institucijama, ukazuje se na mogućnosti negativnih učinaka propisa i regulatornog okruženja na zaštitu konkurencije, kao i pojedinih postupaka i ponašanja preduzetnika. Na opisani način Agencija je u saradnji sa sektorskim regulatorima, kroz konzistentan i kontinuiran rad u predmetima iz oblasti koje prate, obezbijedila i najbolje rezultate stvaranjem pozitivnog privrednog ambijenta, gdje se kompanije osjećaju sigurno da njihova inovativnost, rad i ulaganja obezbjeđuju povećanje njihovog profita. Agencija je stalno otvorena za saradnju sa medijima u svim slučajevima postavljenih zahtjeva za obavještenja, gdje uvijek i u najkraćem roku blagovremeno dostavlja zahtijevane podatke i informacije, izuzev onih povjerljivog karaktera i sadržaja. U komunikaciji sa medijima, prisutan je visok stepen transparentnosti rada u cilju upoznavanja javnosti o pokrenutim postupcima, kao i postupcima koji su okončani, na osnovu kojih kompanije i građani mogu biti u prilici da se upoznaju i utvrde nadležnosti i postupanja Agencije. Takođe, treba istaći da se kroz pokrenuti projekat tehničke pomoći u 2017. godini, implementiran od strane IDLO, obezbijedilo efikasnije sprovođenje politike konkurencije, uz očekivane ekonomske koristi za potrošače i učesnike na tržištu. Projekat podrazumijeva i podizanje svijesti crnogorskog pravosuđa i drugih zainteresovanih strana, uključujući i javnost o značaju crnogorske politike konkurencije.

➤ *Implementacija*

- Povodom navoda iz sredstava javnog informisanja, da je privredni subjekat „**Viktorija express**“ d.o.o. Bečići, Budva, tužilaštvu podnijelo prijave protiv direktora i pojedinih sekretara srednjih škola u Beranama i Andrijevi, zbog omogućavanja prevozniku privrednom subjektu „**Simon Voyages**“ d.o.o. iz Berana, da prevozi čak po znatno nepovoljnijim cijenama od onih koje je ponudilo u postupku „**Viktorija express**“ d.o.o., Agencija je u cilju prikupljanja podataka u postupku utvrđivanja da li je određenim radnjama povrijeđena, narušena ili ograničena konkurencija na tržištu usluga autobusnog prevoza učenika osnovnih, srednjih škola i studenata na relevantnom geografskom tržištu gradskih, međugradskih i međumjesnih linija na teritoriji Opština Berane, Andrijevica, Bijelo Polje, Plav, Petnjica i Rožaje u 2015., 2016. i 2017. godini, pribavila neophodnu dokumentaciju i izjašnjenja. Uvidom u predmetno, Agencija je kvalifikovala da **nije ispoštovana procedura, od strane Savjeta roditelja, propisana navedenim Uputstvima Ministarstva prosvjete. Nesprovođenjem propisane procedure, kojom se na jasan i transparentan način obezbjeđuju uslovi za sprovođenje postupka, ograničava se konkurencija na tržištu predmetnih usluga onemogućavanjem drugih učesnika za obavljanje registrovane djelatnosti da pruže usluge pod eventualno povoljnijim uslovima ili obezbijede usluge boljeg kvaliteta. Imajući u vidu sve navedeno, Ministarstvo prosvjete, je upućeno da shodno Opštem zakonu o**

obrazovanju i vaspitanju, preko Savjeta roditelja na adekvatan način utvrdi uslove učešća na konkretnom tržištu, te da obezbijedi uslove konkurencije između većeg broja nezavisnih učesnika na tržištu, kojima će se omogućiti stvaranje efikasnije konkurencije po parametru cijene, kvaliteta i sigurnosti pružanja usluga, kao i nadzor nad sprovođenjem tog postupka.

14. JAVNOST RADA AGENCIJE

Kada je u pitanju promovisanje prava i politike konkurencije, odnosno širenje svijesti o ulozi i značaju koji za razvoj preduzetništva ima zaštita konkurencije, javnost rada i izrazita transparentnost predstavljaju preduslov za ispunjavanje zakonskog zadatka Agencije.

U nadležnosti Agencije je obaveza obavljanja aktivnosti na transparentan način, sa ciljem omogućavanja učesnicima na tržištu uvid u praksu Agencije u postupcima koji se sprovode po službenoj dužnosti, po zahtjevu stranaka i zainteresovanih lica. U tom smislu, Agencija je u izvještajnom periodu, kao i u prethodnim periodima, u svemu poštovala odredbe Zakona o upravnom postupku i Zakona o slobodnom pristupu informacijama u svim sprovedenim postupcima. Strankama, medijima i zainteresovanim trećim licima **omogućen je uvid u postupak i dokumentaciju u spisima Agencije, osim u slučaju u kojem je Agencija, postupajući po obrazloženim zahtjevima stranaka u postupku, odredila mjeru zaštite izvora i sadržaja podataka.**

U izvještajnom periodu, Agencija je nastavila sa prethodno uspostavljenom praksom koja podrazumijeva **potpunu transparentnost i javnost njenog rada.** S tim u vezi, a u skladu sa zakonskom obavezom, Agencija objavljuje u „Službenom listu Crne Gore“ i na svojoj Internet stranici osnovne podatke iz zahtjeva za izdavanje odobrenja sprovođenja koncentracije, zaključke o pokretanju postupaka radi utvrđivanja povrede konkurencije, dispozitive rješenja koncentracija i u slučajevima utvrđivanja zabranjenog sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja, te na taj način iste čini dostupnim stručnoj, ali i široj javnosti.

Takođe, na internet prezentaciji Agencije dostupni su i Godišnji izvještaj o radu, Tarifnik o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom, kao i izvještaji o izvršenim sektorskim analizama. Dakle, dispozitivi rješenja, kada su postupci Agencije u pitanju, kao i zaključci o pokretanju istih, su **transparentno i blagovremeno objavljivani na internet sajtu Agencije.**

Agencija redovnim ažuriranjem web sajta nastoji da informiše javnost i o ishodima sudskih postupaka, kada su u pitanju predmeti Agencije pred sudom, odnosno o odlukama Upravnog i Vrhovnog suda Crne Gore, kao i o odlukama prekršajnih sudova, kada je u pitanju izricanje novčanih kazni učesnicima na tržištu za koje je Agencija utvrdila da su izvršili povredu Zakona.

Pored redovnog ažuriranja web stranice, a u dijelu aktuelnosti iz djelokruga rada ove institucije, dostupno je i Obavještenje o načinu podnošenja i sadržini inicijative, odnosno informacije za ispitivanje povrede konkurencije pred Agencijom, što omogućava podnosiocu inicijative da se upozna sa načinom podnošenja iste. Takođe, javnosti je dostupno i Obavještenje o zaštiti povjerljivih poslovnih podataka u postupku pred Agencijom, kao i informacija o postupanjima po nalogu Agencije.

Zainteresovanost domaćih medija za rad Agencije posebno je intenzivirana tokom 2017.godine, o čemu svjedoči i sve veći broj zahtjeva za tumačenje pojedinih instituta, te izdavanje saopštenja i mišljenja iz djelokruga njene nadležnosti, na koja je Agencija nastojala da odgovori u najkraćem mogućem roku, vodeći računa da podaci koji predstavljaju poslovnu tajnu budu izostavljeni, odnosno zaštićeni. Tokom 2017. godine nastavljena je praksa izdavanja saopštenja za javnost u vezi postupaka i aktivnosti iz djelokruga rada ove institucije.

Sve aktivnosti Agencije su značajno doprinijele daljem razvoju razumijevanja privrednika i medija na planu povećanja svijesti o nadležnostima i postupcima Agencije.

Takođe, Agencija planira da kroz EBRD/IDLO projekat tehničke pomoći u narednom periodu razvije **Komunikacionu strategiju** i organizuje niz aktivnosti za javnost sa ciljem širenja svijesti javnosti o pravu i politici konkurencije.

14.1. Sprovođenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, Agencija je dužna da o zahtjevu za pristup informaciji odlučuje donošenjem - izdavanjem rješenja, kojim dozvoljava pristup traženoj informaciji, njenom dijelu, ili se zahtjev odbija.

Na sajtu Agencije objavljen je Vodič za pristup informacijama u posjedu Agencije, kao i sva rješenja donešena po ovom osnovu.

Vodič za pristup informacijama u posjedu Agencije sadrži osnovne podatke o Agenciji, vrste dokumenata u posjedu Agencije, podatke o postupku za pristup informaciji i o ovlašćenom licu.

U cilju efikasnijeg sprovođenja Zakona o javnim nabavkama, kao i daljoj transparentnosti u svom radu, Agencija objavljuje, kako na portalu javnih nabavki, tako i na svojoj internet stranici, sve **informacije koje se odnose na postupke javnih nabavki tokom kalendarske godine.**

14.2. Objava članaka i stručnih radova

Zaposleni u Agenciji poseban značaj pridaju promociji kulture konkurencije i upoznavanju zainteresovane javnosti o aktuelnostima, pa je njihova pažnja usmjerena i na **objave članaka u stručnim časopisima**. S tim u vezi, zaposleni u Agenciji pripremili su tri članka koji su objavljeni u *trećem izdanju godišnjeg SCF biltena*, koji se odnose na završene postupke ispitivanja povrede

konkurencije, rješenja Agencije potvrđena od strane Upravnog suda, projekte pomoći EU te organizovane seminare i radionice.

Važno je istaknuti da, svjesni važnosti promocije kulture zaštite konkurencije, zaposleni u Agenciji aktivno **učestvuju na okruglim stolovima, sastancima, konferencijama, prezentacijama i seminarima** na kojima je tema politika i pravo zaštite konkurencije, pripremajući prezentacije koje se tom prilikom izlažu, a u cilju razmjene i predstavljanja svojih iskustava i izazova sa kojima se suočavaju prilikom sprovođenja Zakona.

15. MEĐUNARODNA SARADNJA

Međunarodna saradnja Agencije na području zaštite konkurencije **obuhvata aktivnosti sa međunarodnim organizacijama za zaštitu konkurencije, drugim međunarodnim organizacijama i tijelima, kao i usku saradnju sa Evropskom komisijom**. Agencija je aktivna i u okviru drugih foruma/platformi za saradnju tijela za zaštitu konkurencije pod nadzorom OECD-a, UNCTAD-a i EU, kao i međunarodne mreže tijela za zaštitu konkurencije (ICN).

Saradnja je ostvarena i na bilateralnoj osnovi, sa tijelima za zaštitu konkurencije pojedinih zemalja članica EU, te zemalja regiona.

Agencija je aktivna na polju saradnje sa inostranim agencijama i drugim tijelima nadležnim za područje zaštite konkurencije, međunarodnim organizacijama i institucijama, kao što su UNCTAD, OECD, Energy Community, EBRD i dr. S tim u vezi, organizuje se i podstiče učešće zaposlenih na međunarodnim seminarima, konferencijama i radnim skupovima na temu prava i politike zaštite konkurencije.

15.1. Multilateralna saradnja

15.1.1. ICN - Međunarodna mreža tijela za zaštitu konkurencije

Agencija je članica **ICN** - International Competition Network od 2007. godine. Saradnja u okviru ove mreže nastavila se i tokom izvještajnog perioda.

ICN je međunarodno tijelo isključivo posvećeno sprovođenju Zakona, čiji su članovi nacionalna i multinacionalna tijela za zaštitu konkurencije. ICN organizuje godišnje konferencije i radionice, kojim se želi pružiti prilika da se razgovara o projektima radnih grupa, oformljenih između članova ICN-a, kao i njihovom sprovođenju. Kada ICN dostigne konsenzus o preporukama, ili „najboljim praksama“ koje proizilaze iz projekta, onda je na samim tijelima za zaštitu konkurencije da individualno odluče da li i kako da primijene usvojene preporuke, samostalno, bilateralnim ili multilateralnim sporazumima, prema potrebi.

Agencija je i pored ograničenih resursa kada su kapaciteti i budžetska sredstva u pitanju, nastojala da obezbijedi učešće u aktivnostima ICN-a, te je, iako u nemogućnosti iz gore navedenih razloga da pohađa/prisustvuje prestižnim konferencijama i radionicama organizovanim od strane ovog tijela, uredno dostavljala odgovore na upitnike ICN-a.

15.1.2. RCC: OECD-GVH

Agencija je aktivna u projektima **Regionalnog centra za konkurenciju u Budimpešti (RCC)**, koji predstavlja partnerski projekat Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD-a) i mađarskog tijela za zaštitu konkurencije (GVH), s ciljem pružanja pomoći u jačanju kapaciteta i sprovođenju politike zaštite konkurencije u regionima istočne, jugoistočne i centralne Evrope, kroz organizovanje radionica za predstavnike tijela za zaštitu konkurencije.

U organizaciji RCC-a, u Budimpešti je u periodu od 07.-09. marta 2017.godine održan Seminar na temu „*Market definition*“ („*Definisanje relevantnog tržišta*“). U toku Seminara, održana su predavanja od strane eksperata zaposlenih u Evropskoj komisiji - DG Competition-u (Direktoratu za konkurenciju), GVH-u, OECD-u, *Autorité de la concurrence* - francuskom tijelu za zaštitu konkurencije i Federal Trade Commission - saveznoj trgovinskoj komisiji SAD-a. Takođe, Seminar je ostavio prostora i za aktivne diskusije u manjim radnim grupama kroz hipotetičke slučajeve, gdje je učesnicima pružena prilika da rješavaju postavljene zadatke i razmijene iskustva kada je u pitanju navedena tema, odnosno definisanje relevantnog tržišta. Iskustva i preporuke od strane iskusnih stručnjaka, kroz prikaz predmeta/postupaka i analiza i tehnika koje se mogu koristiti pri definisanju relevantnog tržišta proizvoda i relevantnog geografskog tržišta, omogućila su učesnicima da se bolje upoznaju sa praksom kada je u pitanju definisanje relevantnog tržišta.

Predstavnici Agencije prisustvovali su u periodu od 17.-19. oktobra 2017. godine Seminaru na temu „*Best Practices in Cartel Procedures*“ („*Najbolje prakse u postupcima kartela*“), organizovanom od strane RCC-a u Budimpešti.

Tokom Seminara, učesnicima je pružena prilika da rješavaju postavljene zadatke, kao i mogućnost razmjene iskustava kada je u pitanju navedena tema, odnosno prakse u postupcima kartela, sa naročitim osvrtnom na sprovođenje neposrednih nenajavljenih uvida, odnosno inspekcija na licu mjesta.

„*Seminar on competition rules and the pharmaceutical sector*“ („*Seminar o pravilima konkurencije u sektoru farmacije*“) se održao u Budimpešti od 12.-14. decembra 2017.godine. U toku sva tri radna dana seminara, održavana su predavanja od strane renomiranih stručnjaka iz oblasti konkurencije, razmjenjivana iskustava učesnika iz drugih zemalja koje su imale učešće na Seminaru, te održane u manjim radnim grupama u kojima su svi učesnici imali aktivno učešće (Breakout Groups, Case Studies). Predstavnici Agencije imali su aktivno učešće u diskusiji sa predstavnicima Moldavije, koji su izlagali prezentaciju na temu „*Zloupotreba dominantnog položaja od strane dobavljača lijekova*“.

15.1.3. *Evropska Energetska Zajednica (EEZ)*

Agencija je potpisnica Ugovora o osnivanju EEZ mreže, zaključenog između tijela za zaštitu konkurencije regiona i *Sekretarijata Evropske Energetske Zajednice*, 23.11.2012.godine, u Beču. EEZ je usmjerena na investicije, ekonomski razvoj, sigurnost snadbijevanja energijom i socijalnu stabilnost i predstavlja prvi institucionalni projekat pokrenut od strane zemalja jugoistočne Evrope koje nijesu članice Evropske unije. Svrha EEZ mreže tijela za zaštitu konkurencije je da pruži doprinos koherentnoj i dosljednoj primjeni i sprovođenju pravnih tekovina koje se odnose na zaštitu konkurencije u sektorima struje, gasa i nafte, unutar zemalja potpisnica i na regionalnim tržištima. Koherentna i dosljedna primjena i sprovođenje pravila konkurencije Evropske unije će pomoći otvaranje tržišta, unaprijeđenje zaštite potrošača i podsticanje investicija u regionu. EEZ mreža tijela za zaštitu konkurencije služi kao platforma za promovisanje saradnje, razmjene iskustava i razvijanje najbolje prakse u pogledu politike zaštite konkurencije.

Agencija je tokom izvještajnog perioda redovno popunjavala upitnike i dostavljala odgovore na iste Sekretarijatu EEZ.

15.1.4. *SCF – Forum o konkurenciji u Sofiji*

Pored jačanja bilateralne saradnje sa bugarskom Komisijom za zaštitu konkurencije, kroz ***potpisivanje Memoranduma o razumijevanju i saradnji***, aktivnosti Agencije na polju multilateralne saradnje ogledale su se kroz članstvo u Forumu o konkurenciji u Sofiji – ***“Sofia Competition Forum”***, zajedničke inicijative bugarske Komisije za zaštitu konkurencije i Konferencije UN za trgovinu i razvoj (UNCTAD), koji organizuje sastanke na polugodišnjem nivou.

Predstavnici Agencije prisustvovali su *desetom sastanku Foruma o konkurenciji u Sofiji*, održanom 27. oktobra 2017.godine, u organizaciji bugarske Komisije za zaštitu konkurencije i UNCTAD-a. Sastanku, čija je tema bila *„Razmjena informacija između konkurenata“*, su prisustvovali, pored predstavnika UNCTAD-a i predstavnici Direktorata za konkurenciju Evropske komisije, tijela za zaštitu konkurencije zemalja članica EU, Rusije, Japana, akademske i pravne zajednice, kao i zaposleni u institucijama za zaštitu konkurencije iz regiona. Na plenarnom zasijedanju, predavači iz nacionalnih tijela za zaštitu konkurencije, međunarodnih organizacija, akademske zajednice, kao i iz pravne zajednice održali su prezentacije, dok su članovi SCF-a i drugi učesnici sastanka razmijenili iskustva, poglede i izazove vezane za razmjenu informacija između konkurenata.

Predstavnici crnogorske Agencije prezentovali su odredbe nacionalnog zakonodavstva, kao i postupke Agencije u vezi sa predmetnim. Na sastanku su predstavljeni i preliminarne nalazi projekta SCF – *„Uporedni pregled u oblasti kažnjavanja i leniency-a“*, u čemu su značajno učešće imali predstavnici crnogorske Agencije.

Agencija i njeni zaposleni uzimaju aktivno učešće u specijalnim projektima Foruma o konkurenciji u Sofiji kroz, između ostalog, popunjavanje upitnika o različitim temama iz oblasti konkurencije na osnovu kojih se izrađuju komparativne studije, kao i učešćem u prezentacijama rezultata tih studija na sastancima *Sofia Competition Forum-a*.

Takođe, na desetom sastanku *Sofia Competition Forum*-a prezentovano je drugo izdanje godišnjeg SCF Biltena, koji predstavlja inicijativu pokrenutu od strane učesnika Foruma, sa ciljem objavljivanja članaka o novostima u tijelima za zaštitu konkurencije koji su članovi Foruma, a u vezi sa postupcima na polju koncentracija i antitrusta, sektorskim analizama, sudskim presudama, zakonom o zaštiti konkurencije i podzakonskim aktima, novim uputstvima / smjernicama, sprovedenim nenajavljenim uvidima/inspekcijama na licu mjesta, kao i održanim konferencijama i sastancima i drugim novostima vezanim za pravo i politiku konkurencije. Zaposleni Agencije pripremali su prezentacije koje su objavljene u prvom, drugom i trećem izdanju godišnjeg SCF biltena, sa osvrtom na okončane postupke ispitivanja povrede konkurencije.

15.1.5. Nadzor saobraćaja jugoistočne Evrope (SEETO)

Agencija za zaštitu konkurencije dio je i učestvuje u radu *Radne grupe za željeznički i intermodalni transport*, u okviru **SEETO** - Nadzor saobraćaja jugoistočne Evrope, regionalne organizacije transporta, osnovane *Memorandumom o razumijevanju za razvoj Osnovne regionalne transportne mreže*, potpisanom 11.06.2004.godine, od strane vlada Albanije, Bosne i Hercegovine, bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Crne Gore, Srbije i Misije UN-a na Kosovu i Evropske komisije.

Predstavnici Agencije prisustvovali su 27. sastanku *radne grupe za željeznički i intermodalni transport* u organizaciji Evropske komisije i SEETO, organizovanom u Podgorici u junu 2017.godine i 28. sastanku *ove radne grupe*, organizovanom u Baru u oktobru 2017.godine. Sastancima su prisustvovali predstavnici regulatornih tijela za željeznicu, predstavnici tijela za zaštitu konkurencije iz zemalja u regionu i privatnih preduzeća, gdje su zajedno sa ekspertima EK razmijenili iskustva i predstavili novine iz ove oblasti.

15.1.6. UNCTAD Diskusiona grupa za međunarodnu saradnju

Agencija je, na dobrovoljnoj osnovi, članica Diskusione grupe za međunarodnu saradnju (*Discussion Group on International Cooperation*) UNCTAD-a (Konferencije UN za trgovinu i razvoj), koja broji preko 30 članova, uključujući organe za zaštitu konkurencije, međunarodne organizacije i razvojne partnere, koji su geografski zastupljeni u različitim regionima i podregionima širom svijeta.

Naime, shodno dogovorenim zaključcima sa šesnaeste sjednice Međuvladine Grupe stručnjaka (*Intergovernmental Group of Experts*) za pravo i politiku konkurencije, održane u julu 2017.godine, zatraženo je od sekretarijata UNCTAD-a da olakša uspostavljanje diskusione grupe za međunarodnu saradnju (UNCTAD DGIC).

Svrha diskusione grupe je pružanje foruma predstavnicima članica i zainteresovanim stranama za razmjenu iskustava i ideja, odnosno stavova o tome kako sprovesti mehanizme saradnje definisane u *dijelu F* Seta multilateralno dogovorenih ravnopravnih principa i Pravila za kontrolu

restriktivnih poslovnih praksi, koji definiše da saradnja na međunarodnom nivou treba da ima za cilj eliminisanje ili efikasno rješavanje problema sa restriktivnim poslovnim praksama, uključujući one transnacionalnih korporacija, kroz jačanje i poboljšanje kontrole nad restriktivnim poslovnim praksama koje negativno utiču na međunarodnu trgovinu, posebno na zemlje u razvoju, i ekonomski razvoj ovih zemalja, te izvijesti o tome na sedamnaestoj sjednici Međuvladine grupe eksperata.

15.1.7. Bilateralna saradnja

Na polju bilateralne saradnje, Agencija je nastavila uspješnu saradnju sa tijelima za zaštitu konkurencije iz regiona, kao i iz zemalja članica EU. Agencija ima sklopljene memorandume o razumijevanju i saradnji sa tijelima za zaštitu konkurencije Bugarske, Austrije, Republike Srbije i Hrvatske. U narednom periodu, aktivnosti će biti usmjerene na potpisivanje memoranduma o razumijevanju i saradnji sa tijelima za zaštitu konkurencije iz regiona, kao i zemalja članica EU.

Predstavnici Agencije prisustvovali su „*Danu konkurencije*“ Komisije za zaštitu konkurencije Republike Srbije.

U periodu od 16.-19. maja 2017.godine predstavnici Agencije prisustvovali su ***Okruglom stolu i konferenciji***, organizovanim u Bukureštu od strane *Savjeta za konkurenciju Rumunije, povodom obilježavanja 20 godina politike konkurencije u Rumuniji*. Okrugli sto, na temu „*Razvoj prava i politike konkurencije na regionalnom nivou*“ imao je za cilj razmatranje prioriteta susjednih zemalja kada je u pitanju ova oblast, a u cilju olakšavanja razmjene ideja, projekata i dobre prakse, generalno, u oblasti institucionalnog razvoja i identifikaciju zajedničkih tema od interesa koje bi se mogli dodatno istražiti u budućim bilateralnim ili regionalnim aktivnostima. Predstavnici Agencije uzeli su aktivno učešće predstavljajući dostignuća, kao i prioritete kada su u pitanju pravo i politika konkurencije u Crnoj Gori. U okviru konferencije održana su tri panela kojima su prisustvovali vodeće ličnosti i stručnjaci iz ove oblasti iz cijelog svijeta, između ostalog i rukovodioci i predstavnici tijela za zaštitu konkurencije, predstavnici rumunskog Parlamenta, Vlade, regulatornih organa, advokati, akademici, predstavnici medija, međunarodnih preduzeća, udruženja i drugi učesnici koji se bave međunarodnim relevantnim pitanjima politike konkurencije.

Predstavnici Agencije prisustvovali su ***Međunarodnoj konferenciji povodom obilježavanja 20 godina rada Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja u Republici Hrvatskoj***, održanoj 15. novembra 2017.godine u Zagrebu. Na Konferenciji je tokom panel diskusija dat osvrt na 20 godina rada AZTN-a, te dosadašnja iskustva i buduće izazove, kao i na sudsku zaštitu u predmetima zaštite konkurencije.

15.1.8. Ostali sastanci / susreti na bilateralnom nivou

Predstavnica Agencije učestvovala je na *III sastanku Zajedničkog odbora za primjenu Sporazuma o saradnji između Vlada Crne Gore i Makedonije u kontekstu pristupanja Evropskoj uniji*, održanom u Skoplju 18.09.2017.godine. Tokom sesije trećeg sastanka Zajedničkog odbora za primjenu Sporazuma o saradnji između Vlada Crne Gore i Makedonije u kontekstu pristupanja Evropskoj

uniji, učesnici su razmijenili iskustva po pitanju pregovaračkog procesa za poglavlje 8 - Konkurencija. Isto tako, prezentovana su iskustva po pitanju sprovođenja Zakona u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na broj predmeta (koncentracija, zabranjenih sporazuma, zloupotrebe dominantnog položaja) u proteklih par godina, sprovođenje neposrednih nenajavljenih uvida, a razmijenjena su i iskustva po pitanju institucionalnog razvoja, organizacione strukture, kao i IPA projekata. Ocijenjeno je da je sastanak koji je omogućio razmjenu iskustava bio od posebne važnosti, te da su obje institucije iskazale spremnost za dalje unaprijeđenje međusobnih odnosa.

15.2. Ostalo / Upitnici

U periodu od 15.-17. marta 2017. godine predstavnica Agencije za zaštitu konkurencije prisustvovala je **18. međunarodnoj konferenciji o konkurenciji u Berlinu**, organizovanoj od strane njemačkog tijela za zaštitu konkurencije, *Bundeskartellamt*. *Bundeskartellamt* je organizator i domaćin međunarodne konferencije o konkurenciji svake druge godine, počevši od 1980-ih godina. Konferencija predstavlja jedan od najpoznatijih svjetskih događaja koji se bave pitanjima prava konkurencije i okuplja vodeće ličnosti i stručnjake iz ove oblasti iz cijelog svijeta, te su istoj prisustvovali rukovodioci i predstavnici tijela za zaštitu konkurencije, advokati, akademici, političari, istaknuti predstavnici međunarodnih preduzeća i drugi učesnici koji se bave međunarodnim relevantnim pitanjima politike konkurencije. Ovogodišnja konferencija posvetila je posebnu pažnju dubokim promjenama u ekonomiji izazvanim povećanjem digitalizacije, koje podstiču i nova pitanja za tijela za zaštitu konkurencije širom svijeta.

Agencija aktivno učestvuje u radu međunarodnih platformi i organizacija i kada je u pitanju dostavljanje relevantnih informacija, te je u izvještajnom periodu popunjavala upitnike za potrebe izrade **Handbook of Competition Enforcement Agencies** - Priručnika o tijelima za zaštitu konkurencije (iz cijelog svijeta) za 2017. godinu i **Handbook of Competition Economics** - Priručnika za ekonomiju u konkurenciji za 2018.godinu *Global Competition Review*-a (GCR-a), koji predstavlja vodeći svjetski časopis iz oblasti konkurencije, kao i upitnike za potrebe projekata UNCTAD-a, OECD-a i CEFTA-e.

15.3. Obuke

Službenica Agencije pohađala je u Japanu Obuku na temu „**Pravo i politika zaštite konkurencije**“ (**„Competition Law and Policy - laying the foundation for investment promotion**), organizovanu od strane JICA (japanska agencija za međunarodnu saradnju) u saradnji sa JFTC (tijelom za zaštitu konkurencije Japana).

Obuka je imala za cilj da doprinese efikasnom sprovođenju Zakona, razmatranju postojećih, te izradi novih propisa iz ove oblasti, pružajući mogućnost za sticanje znanja o politici i propisima o zaštiti konkurencije na snazi u Japanu. Plan usavršavanja obuhvatio je teorijska unaprijeđenja i praktičnu primjenu prava i politike zaštite konkurencije.

Očekuje se da znanje stečeno na Obuci doprinese razvoju, odnosno daljem unaprijeđenju prava i politike konkurencije zemalja učesnica.

Ovo je druga godina zaredom da zaposleni Agencije pohađaju JICA obuku na ovu temu, koja se pokazala od izuzetnog značaja i doprinosa za relativno mladu Agenciju, između ostalog i sa aspekta upoznavanja sa organizacijom i načinom rada JFTC-ja, tijela koja sprovodi anti-monopolski zakon u Japanu, koji je na snazi skoro 70 godina (od 1947.godine). U programu usavršavanja je učestvovalo 22 predstavnika tijela za zaštitu konkurencije iz 17 zemalja. JICA organizuje ovu vrstu seminara od 1994. godine.

15.4. *Stručno usavršavanje kroz učešće na međunarodnim skupovima*

U cilju praćenja tokova i razvoja, kao i aktuelnosti vezanih za pravo i politiku konkurencije na širem, globalnom nivou, a sa namjerom jačanja kapaciteta i razvoja svojih ograničenih ljudskih resursa, Agencija je nastojala da, kao i prethodnih godina, učestvuje na svim važnijim seminarima, radionicama, konferencijama i ostalim skupovima.

Kako je navedeno, i pored ograničenih kapaciteta, Agencija nastoji da učestvuje u radu nekoliko međunarodnih platformi/foruma, od kojih neki organizuju radionice/sastanke/seminare na godišnjem, polugodišnjem ili kvartalnom nivou, te zaposleni prisustvuju predavanjima eksperata, aktivno učestvuju u radionicama i sastancima, razmjenjujući ili prezentirajući svoja iskustva.

15.5. *STO - Pregled trgovinskih politika*

Zaposlene Agencije članice su ***Radne grupe za sprovođenje procesa pregleda trgovinskih politika, praćenje i implementaciju pravne tekovine STO i obaveza preuzetih članstvom u STO***, obrazovane Rješenjem u skladu sa Zaključkom Vlade iz 2017. godine.

Pregled trgovinskih politika se priprema u formi dva izvještaja, i to *Izvještaja STO Sekretarijata* i *Izvještaja Vlade*, te su zaposlene Agencije imale aktivno učešće u radu ove Radne grupe kada je u pitanju oblast prava i politike konkurencije što je uključivalo učešće na sastancima i pripremu odgovora na pitanja Misije STO za potrebe izrade Izvještaja STO Sekretarijata, kao i učestvovanje u izradi Izvještaja Vlade u dijelu koji se odnosi na zaštitu konkurencije.

16. SARADNJA SA EVROPSKOM UNIJOM – POMOĆ I PODRŠKA AGENCIJI, PROCES PRISTUPANJA I MONITORING EU

Agencija je, u saradnji sa Evropskom Delegacijom u Crnoj Gori i Evropskom komisijom, gdje su nosioci podrške Direktorat za proširenje i Direktorat za konkurenciju, u prethodnih pet (5) godina uspjela da obezbijedi podršku razvoju regulatornog okvira, unaprijeđenja svijesti opšte i stručne javnosti i zaposlenih u Agenciji. Predmetno je omogućeno aktivnim učešćem zaposlenih u Agenciji na planu razvoja projektnih zadataka i zahtjeva prema Evropskoj komisiji, a u cilju daljeg unaprijeđenja rada ove institucije.

Agencija ima intenzivnu saradnju sa Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori, kroz redovno dostavljanje izvještaja o aktivnostima u pogledu zakonodavnog napretka, implementacije, administrativnih kapaciteta, međunarodne saradnje, te ostalih aktivnosti.

U cilju daljih aktivnosti na ovom planu, 8. juna 2017. godine u Podgorici održan je *Sastanak Pododbora za unutrašnje tržište i konkurenciju* i istom su prisustvovali predstavnici Agencije, gdje su izvijestili predstavnike Evropske komisije o realizovanim aktivnostima u dijelu nadležnosti Agencije u periodu od prethodnog sastanka Pododbora koji je održan u 2016. godini. Na zahtjev Evropske komisije, Agencija je dostavila i naknadna pojašnjenja kada su u pitanju izrečene kazne tokom 2016. godine, zastara, prijave za leniency u 2016. godini, sektorske analize u 2016. godini, prioriteti za sprovođenje Zakona, resursi Agencije nakon preuzimanja poslova i nadležnosti vezanih za kontrolu državne pomoći, trenutni budžet Agencije, mjere odnosno obuke za jačanje kapaciteta sudova za rješavanje složenih predmeta konkurencije.

Takođe, predstavnici Agencije učestvovali su u sklopu crnogorske delegacije na *VII sastanku Odbora za stabilizaciju i pridruživanje*, organizovanom u Podgorici u decembru 2017. godine.

16.1. PROJEKTI POMOĆI EVROPSKE UNIJE

16.1.1. EUIF (Instrument za evropsku integraciju) akcija „Jačanje institucionalnih i tehničkih kapaciteta Agencije za zaštitu konkurencije“

Upravni odbor Instrumenta za evropsku integraciju odobrio je predloženu akciju Agencije „*Jačanje institucionalnih i tehničkih kapaciteta Agencije za zaštitu konkurencije*“, koji za cilj ima jačanje kapaciteta Agencije za zaštitu konkurencije za odgovarajuću primjenu Zakona.

Cilj Instrumenta za evropsku integraciju je da, između ostalog, odgovori na potrebe pregovaračkog procesa i da na nivou sektora omogući kratkoročne intervencije u cilju pripreme Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji. Zahtijevana tehnička pomoć za predloženu akciju Agencije biće pružena kroz *Twinning Light*.

Projektne aktivnosti, čiji se početak implementacije očekuje u drugoj polovini 2018.godine, u trajanju od 8 mjeseci, doprinijeće jačanju kapaciteta zaposlenih Agencije za rad na predmetima i sprovođenje složenih istraga tržišta i ekonomskih analiza, uz prihvatanje i usvajanje najbolje prakse u EU.

16.1.2. EUIF (Instrument za evropsku integraciju) akcija „Podrška u jačanju istražnih kapaciteta Agencije za zaštitu konkurencije u sprovođenju nenajavljenih inspekcija na licu mjesta“

Upravni odbor Instrumenta za evropsku integraciju odobrio je akciju predloženu od strane Agencije za zaštitu konkurencije ***„Podrška u jačanju istražnih kapaciteta Agencije za zaštitu konkurencije u sprovođenju nenajavljenih inspekcija na licu mjesta“***, a koja za cilja ima jačanje istražnih kapaciteta Agencije kada je u pitanju adekvatno sprovođenje Zakona, naročito u sprovođenju nenajavljenih inspekcija na licu mjesta. Akcija će obuhvatiti nabavku jednog seta forenzičke opreme (hardver, softver i licencu), osnovnu obuku za najmanje četiri službenika Agencije za upotrebu forenzičke opreme, kao i naprednu obuku za upotrebu forenzičke opreme za minimum jednog zaposlenog.

16.1.3. TAIEX ekspertska misija o sprovođenju pravila i procedura za državnu pomoć

Zaposleni Agencije pohađali su obuku organizovanu u sklopu TAIEX ekspertske misije o sprovođenju pravila i procedura za državnu pomoć, koja je bila organizovana u decembru 2017.godine u Podgorici, kao rezultat podrške Evropske komisije, u saradnji sa Ministarstvom finansija Crne Gore.

16.2. EBRD – tehnička saradnja: „Projekat jačanja kapaciteta za Agenciju za zaštitu konkurencije“

Agenciji je od strane EBRD-a ponuđen i odobren projekat tehničke pomoći. U prethodnom periodu Agencija je već imala priliku da uspješno sarađuje sa EBRD-om kada su u pitanju obuke zaposlenih i pružanje tehničke pomoći, a čiji je cilj bio jačanje kapaciteta zaposlenih u Agenciji, kroz predavanja i vježbe sprovedene od strane angažovanih eksperata, na teme koje se odnose na kontrolu koncentracija.

Oblasti pomoći od strane EBRD, kada je u pitanju Projekat jačanja kapaciteta za Agenciju čije će aktivnosti biti sprovedene tokom 2018.-2019.godine, a koji će biti implementiran od strane IDLO (Međunarodna organizacija za razvoj prava), su:

- obuka za zaposlene Agencije koji rade na predmetima, kao i za sudije više crnogorskih sudova, kada su u pitanju predmeti povrede konkurencije i koncentracija;
- uvođenje ekonometrijskog softvera za analizu predmeta zaštite konkurencije i obuka za rad na istom, i
- aktivnosti na podizanju nivoa informisanosti javnosti o pravilima konkurencije među preduzećima, što će, između ostalog uključiti izradu komunikacione strategije Agencije, kao i organizovanje informativnih sesija za članove Privredne komore.

ZAKLJUČAK

Rezultati ostvareni u 2017. godini, potvrđuju ostvarenje zacrtanih ciljeva sa nivoa Agencije, prvenstveno usmjerenih na jačanje nadzorne uloge, dakle na vođenje postupaka i donošenje odluka u predmetima koji imaju prioritetan značaj za ekonomiju Crne Gore i njene građane.

Nadležnosti i postupanja Agencije u tom pravcu treba posmatrati prvenstveno kroz **doprinos ukupnom ekonomskom razvoju zemlje instrumentima politike i zaštite prava konkurencije**, koji se ogledaju u suzbijanju netržišnih oblika ponašanja preduzetnika, posebno onih u dominantnom, odnosno monopolskom položaju. **Uklanjanje prepreka za pristup tržištu ili distributivnim kanalima novim preduzetnicima, te preduzetnicima manje tržišne snage, stvaraju se pretpostavke za ravnopravnu tržišnu utakmicu, što povoljno utiče i na politiku zapošljavanja.**

Evidentno je povećanje obima postupanja u svim segmentima zaštite konkurencije, unaprijeđenje saradnje sa međunarodnim i domaćim institucijama, promocija konkurencije u cilju podizanja svijesti privrednih subjekata o primjeni propisa i praksi iz tržišne konkurencije, kao i na podizanju opšteg nivoa znanja šire javnosti o tržišnoj konkurenciji, te drugim aktivnostima neophodnim za ostvarenje navedenih ciljeva.

S tim u vezi, predmetne aktivnosti Agencije upućuju na **stvaranje uslova za ekonomski rast koji se zasniva na inovacijama i novim ulaganjima, povećanju produktivnosti, rastu zaposlenosti, te jačanju konkurentne sposobnosti crnogorske ekonomije**, ali i značaju sprovođenja prava i politike konkurencije u tržišnoj ekonomiji, kroz ravnopravan tretman svih subjekata, te stvaranja jednakih uslova za sve učesnike na tržištu, bez obzira na njihovu tržišnu snagu, kako bi se stvorilo ekonomsko i institucionalno okruženje koje će podsticati inovacije i nova ulaganja, kako boljim zakonodavstvom, tako i uklanjanjem administrativnih i drugih barijera ili pak sankcionisanjem protiv tržišnih postupanja učesnika na način koji će svima osigurati jednake uslove privređivanja.

Agencija će, imajući u vidu svoje nadležnosti iz Zakona, nastaviti da u okviru svojih i više nego ograničenih administrativnih kapaciteta, **istražuje i vodi postupke prvenstveno protiv privrednih subjekata koji na osnovu dogovora i sporazuma pokušavaju da kontrolišu razvoj i strukturu tržišta, utvrđuju cijene, razmjenjuju povjerljive poslovne informacije i podatke, odnosno čine druge povrede konkurencije na tržištu Crne Gore.**

Agencija će to činiti nezavisno od privrednog sektora u kojem se povrede konkurencije dešavaju i, u tom smislu, niko i nijedan privredni sektor ne može biti iznad Zakona.

U tom pravcu, nastojaćemo da u narednom periodu **promovišemo slobodnu konkurenciju na tržištu uz poštovanje svih pravila o zaštiti konkurencije** utvrđenih Zakonom, prije nego nastupe neotklonjive štete za privrednike i građane Crne Gore. S tim u vezi, svjesni smo, iako funkcionalno i administrativno ograničeni u kapacitetima, da je pravovremeno djelovanje bitno za privrednike, jer su posljedice nekada nenadoknadive, dok je postupak dokazivanja, koji Agencija mora preduzeti, često otežan prikupljanjem i ocjenom dokaza pred Agencijom i

nadležnim sudovima.

Aktivnosti Agencije u tom smislu **biće usmjerene upravo na one poremećaje na tržištu koji potrošačima i preduzetnicima nanose najveću direktnu štetu**. Ovdje mislimo na teška ograničenja konkurencije **kroz kartelne dogovore** u čijem otkrivanju ćemo posebno sarađivati sa Evropskom Komisijom i drugim tijelima za zaštitu konkurencije.

Među prioritetima su i moguće **zloupotrebe dominantnog položaja učesnika na tržištu**, i to posebno oblici zloupotreba kao što su odbijanje poslovanja, rabatna politika, obaveza vezivanja, i sl. Od posebnog interesa u tom smislu su nam tržišta telekomunikacija i poštanskih usluga, finansijskih usluga, vodosnabdijevanja, električne energije, nafte i naftnih derivata, farmaceutskih proizvoda, i sl.

Uprkos stalnim i neprimjerenim pritiscima na rad Agencije, o čemu svjedoče i postupanja nakon donošenja predmetnih rješenja, a koje Agencija uredno objavljuje sa ciljem obavještanja stručne i opšte javnosti, **nastaviće se sa daljim istražnim radnjama u svim sektorima od primarnog interesa za ekonomiju i građane Crne Gore**. Navedeno će se realizovati pokretanjem i vođenjem postupaka, odnosno sektorskim analizama, sa ciljem utvrđivanja stvarnog stanja i uslova konkurencije na tržištu.

Politika zaštite konkurencije je izuzetno važan segment svakog, pa i crnogorskog tržišta. Ovo iz razloga što upravo kvalitet tržišnih sloboda, stepen konkurencije i mogućnost ulaska novih igrača na tržište opredjeljuje konkurentnost jedne privrede za kontinuirani razvoj i privlačenje stranih direktnih investicija. Istovremeno, politika konkurencije i propisi koji uređuju ovu oblast su ključne teme i evropske politike zajedničkog tržišta, te kao takve za Crnu Goru predstavljaju dio najznačajnijeg poglavlja na putu pristupanja EU. Kao i u članicama Unije, konkurencija je i u Crnoj Gori ustavna kategorija, pa ona i **njena zaštita predstavljaju osnovu tržišne ekonomije i ekonomsko političke stabilnosti zemlje**.

U tom pravcu, Agencija će u narednom periodu aktivno učestvovati i u kreiranju prakse na ovom području, kako bi joj to iskustvo pomoglo da se, po ulasku Crne Gore u EU, potpuno ravnopravno i efikasno uklopi u rad evropskih tijela za zaštitu konkurencije. Iz tih razloga, **aktivnosti Agencije u narednom periodu u značajnoj mjeri će biti usmjerene na postizanje ciljeva koji su pred Crnom Gorom postavljeni kao uslovi za otvaranje pregovaračkog Poglavlja 8: Zaštita konkurencije, i to i u dijelu koji se odnosi na tzv. „antitrust“ (ocjena sporazuma između učesnika na tržištu, zloupotrebe dominantnog položaja, te kontrolu koncentracija), a u skladu sa preuzetim obavezama iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju**.

Predmetne nadležnosti i postupanja sada će dominantno biti usmjerene i u dijelu državne pomoći, posebno ako se imaju u vidu zakonodavna rješenja na snazi kojima je uređena predmetna oblast.

Efikasna i uspješna zaštita konkurencije ostvaruje se i raspoloživim ljudskim i materijalnim resursima u svakodnevnoj praksi Agencije, u postupcima koji zahtijevaju složene pravne i ekonomske analize, upućenost u propise i podzakonske akte i poznavanje specifičnosti

preduzetnika i sektora, kao i njihovog ponašanja na tržištu. U tom pravcu, posebne aktivnosti biće usmjerene na jačanje administrativnih kapaciteta, prvenstveno u dijelu državne pomoći.

Poseban dio aktivnosti i u 2018. godini biće usmjeren na poslove kojima je cilj ***afirmacija tržišnih načela već prilikom predlaganja Zakona ili propisa kojima se stvaraju pretpostavke za razvoj određenih tržišta, te posebno uslova poslovanja na njima.***

U tom pravcu, Evropska komisija i Delegacija Evropske unije budno nadgledaju razvoj i unaprijeđenje zakonodavnog okvira i politike konkurencije u Crnoj Gori u okviru pregovaračkog Poglavlja 8 pristupnog procesa. Iako predmetno poglavlje obuhvata i politiku državne pomoći, slobodna i nesmetana politika konkurencije na nivou EU, kao šira ekonomska kategorija, smatra se jednim od ***ključnih stubova na kojima počiva EU i Unutrašnje tržište.*** Stoga je nesumnjivo da će, bez obzira na relativno malo crnogorsko tržište, u narednom periodu puna pažnja biti ***usmjerena na dalje unaprijeđenje zakonodavnog okvira i politike konkurencije*** (u skladu sa politikama EU) i njihovu stvarnu primjenu. Ovo posebno imajući u vidu da politika zaštite konkurencije, kada se sprovodi na pravi način, ***predstavlja ključnu komponentu*** (kroz antimonopolsku politiku i kontrolu koncentracija) ***u cilju unaprijeđenja ekonomije i društva u cjelini.***

Poglavlje konkurencije je jedno od najzahtjevnijih poglavlja u procesu pregovora i, ako je suditi po iskustvima država koje su već prošle kroz taj proces, poglavlje koje se posljednje zatvara prije pristupanja. Pravni sistem je u ovoj oblasti u velikoj mjeri harmonizovan sa pravnom tekovinom, ali još uvijek postoji veliki broj pravila i procedura koje se moraju usvojiti, kako bi se omogućila njegova puna primjena. Teži dio implementacije tek predstoji, zahtijeva jačanje kapaciteta i nezavisnost Agencije, kao institucije koja se njome bavi.

Poseban izazov predstavlja i ***nedovoljno iskustvo i nepoznavanje materije od strane sudova kada je ova oblast u pitanju, naročito prekršajnih sudova,*** koji su nadležni za izricanje kazni za povredu konkurencije.

U periodu intenzivnog tehnološkog razvoja i promjena u poslovanju i komunikaciji, te mogućnosti koje pruža informaciono - telekomunikaciona oprema i tehnološki trendovi, otkrivanje kartela iz poslovnih prostorija Agencije je gotovo nemoguće. U tom smislu, a u pogledu na EU zakonodavstvo, korišćenje predmetne – digitalne forenzičke opreme koja omogućava „rad na terenu“, odnosno u poslovnim prostorijama preduzetnika, te direktno preuzimanje dokaza u vidu dokumentacije, je tehnološki standard koji Agencija želi da primijeni u cilju razotkrivanja i destabilizacije zabranjenih - kartelnih sporazuma.

Konačno, u djelokrugu rada Agencije, uz svakodnevne poslove iz opisanih aktivnosti, ubraja se i ***aktivno učešće predstavnika Agencije u pregovorima za pristupanje Crne Gore u EU,*** konkretno u otvaranju poglavlja 8 - Zaštita konkurencije. U tom pravcu, Agencija će ***intenzivno sarađivati sa državnim i pravosudnim institucijama u Crnoj Gori i Evropskom komisijom, nastaviti sa korišćenjem i sprovođenjem EU projekata, kao i međunarodnim aktivnostima iz djelokruga svoga rada.***

Imajući u vidu da postavljeni ciljevi Zakona počivaju na principima ekonomske efikasnosti i dobrobiti za potrošače, svrha i cilj u postupanjima Agencije nije zaštita bilo čijeg biznisa, malog ili velikog, već **obezbjedjenje slobodne i nesmetane konkurencije na tržištu** od koje koristi imaju i preduzeća i potrošači.

Slobodna i nesmetana konkurencija se ne može postići preko noći i odjednom u svim sektorima. S tim u vezi, tržište, trgovci, uvoznici, izvoznici i potrošači moraju prepoznati svoj zajednički interes u razvoju kulture konkurencije i pružanju pune podrške nadležnim institucijama. Na tržištima sa dovoljnim brojem konkurenata (ili potencijalnih konkurenata), slobodna konkurencija bi trebala da vodi ka **niskim cijenama za potrošače, efikasnom korišćenju resursa od strane proizvođača, kao i povećanju dobrobiti društva.**

S tim u vezi, nastojaćemo da u narednom periodu **promovišemo slobodnu konkurenciju na tržištu** uz poštovanje svih pravila o zaštiti konkurencije utvrđenih Zakonom, prije nego nastupe neotклонjive štete za privrednike i građane Crne Gore. S tim u vezi, svjesni smo, iako funkcionalno i administrativno ograničeni u kapacitetima, **da je pravovremeno djelovanje bitno za privrednike**, jer su posljedice nekada nenadoknadive, dok je postupak dokazivanja, koji Agencija mora preduzeti, često **otežan prikupljanjem i ocjenom dokaza pred Agencijom i nadležnim sudovima.**

Istovremeno, želimo da još više podignemo nivo svijesti o značaju tržišne konkurencije, otvorenosti tržišta, te **uloži Agencije u reformskim i strukturnim promjenama**, kako bismo naglasili prioritete u svom radu, na vrijeme upoznali poslovnu zajednicu sa promjenama koje na ovom području donosi članstvo u EU, te ukazali **na potrebu daljeg finansijskog i administrativnog jačanja ove institucije**, s obzirom na nove zadatke i nadležnosti.

Sigurni smo i cijenimo da će se, obzirom na zacrtanu politiku zapošljavanja, mogućnostima za popunjavanje novih radnih mjesta i napredovanje postojećeg kadra, naravno uz postojeće znanje i profesionalno iskustvo, te permanentne edukacije kroz postojeće i buduće projekte finansirane od strane Delegacije Evropske Unije u Crnoj Gori, **stvoriti pretpostavke za efikasnije functionisanje ove institucije u narednom periodu.**

Na osnovu iznijetog, smatramo da je u prethodnom periodu i učinjen značajan napredak u metodologiji rada, obimu i značaju preduzetih aktivnosti na planu obezbjeđivanja uslova za slobodan i nesmetan razvoj konkurencije, te da će **Agencija i u narednom periodu nastaviti sa unaprijeđivanjem efikasnosti postupanja.**

Transparentan pravni okvir, profesionalne institucije i efikasna implementacija predstavljaju osnov slobodne konkurencije i ekonomskih sloboda koje, u značajnoj mjeri, doprinose razvoju nacionalne ekonomije, a potrošačima bolji izbor roba i usluga, uz povoljnije cijene. S toga se i dodatno unaprijeđenje politike zaštite konkurencije u Crnoj Gori u narednom periodu mora kreirati u okviru kategorija koju čine sljedeća tri elementa, i to:

- **Crna Gora mora pokazati da se neophodni pravni okvir kreira, održava i razvija u skladu sa razvojem zakona na nivou EU;**

- *Administrativni kapaciteti se moraju ojačati i biti efikasni u primjeni pravila konkurencije, i*
- *Konačno, ali i odlučujuće, Crna Gora mora pokazati konkretne rezultate primjene antimonopolske politike, prvenstveno kroz adekvatnu kaznenu politiku nadležnih sudova.*

V. D. DIREKTORA
Miodrag Vujović

ZAVRŠNI RAČUN ZA 2017. GODINU

1. Prihodi Agencije

Plan prihoda Agencije za 2017. godinu pripremljen je u skladu sa zaključcima i preporukama Vlade Crne Gore, a na osnovu usaglašenog stava sa Ministarstvom finansija. Ukupan iznos od **484.734,00€** opredijeljen je i sadržan u Budžetu Crne Gore za 2017. godinu.

<i>PRIHODI</i>	<i>2016. GODINA</i>	<i>2017. GODINA</i>	<i>Promjene u %</i>
BUDŽET CRNE GORE	379.753,54	484.734,00	27,64
NAKNADE *	481.200,00	487.817,73	1,38
DONACIJE I OSTALI IZVORI PRIHODA	—	—	—

Tabela 6: Uporedni prikaz ostvarenih prihoda, 2016.-2017. godina

* Dio prihoda koji se izdvaja po osnovu naknada predviđenih Tarifnikom o visini naknada za poslove iz nadležnosti Agencije iskazuje se na posebnom računu kod Centralne banke Crne Gore.

Sredstva ostvarena po ovom osnovu ne predstavljaju imovinu Agencije i ista su u nadležnosti Ministarstva finansija.

2. Struktura rashoda

Plan rashoda Agencije zasnovan je na realno očekivanim izdacima za obavljanje redovnih aktivnosti i funkcionisanja Agencije u 2017. godini. Svaka pojedinačna stavka planirana je na osnovu rashoda iz 2016. godine, korigovana za planirani nivo promjena u 2017. godini.

I Tekući izdaci su planirani u iznosu od **449.733,00€** i čine ih izdaci za bruto zarade i doprinose na teret poslodavca, materijal i usluge, tekuće održavanje opreme i renta, i to kako slijedi:

- **Izdaci za bruto zarade** planirani su iznosom od **305.733,00€** i odnose se na neto zarade stalno zaposlenih, kao i pripadajuće poreze i doprinose u skladu sa utvrđenim zakonskim propisima, a koji se odnose na period u kojem će se zarade i naknade isplaćivati. U okviru planiranih sredstava za ovu stavku izdataka, a u cilju jačanja administrativnih kapaciteta, izdvojena su sredstva za zarade novozaposlenih radnika, a u skladu sa preporukama EK;
- **Izdaci za materijal i usluge** planirani su u iznosu od **83.500,00€** i odnose se na sve kategorije materijalnih troškova, uključujući troškove materijala, službenih putovanja,

reprezentacije, električne energije, komunikacionih usluga, konsultantskih usluga, projekata i studija, usluga stručnog usavršavanja i ostalih usluga, kao i dio sredstava opredijeljenih za obavljanje revizije Završnog računa Agencije;

- Planirani **izdaci za tekuće održavanje opreme iznose 7.000,00€**. **Kapitalni izdaci** u iznosu od **24.000,00€** planirani su za kupovinu nedostajuće opreme (jedno vozilo, kancelarijski namještaj i oprema za informacijski sistem). Troškovi po osnovu **rente** opredijeljeni su u iznosu od **38.500,00€**, predviđen važećim Ugovorom o zakupu poslovnog prostora.

II Ostali izdaci su planirani u iznosu od **11.000,00€**, a čine ih izdaci po osnovu ugovora o dijelu (**6.000,00€**), izdaci po osnovu izrade i održavanja softvera (**1.000,00€**), izdaci po osnovu osiguranja zaposlenih (**3.000,00€**), te ostalo **1.000,00€**.

Prilikom trošenja planiranih sredstava, Agencija je dosljedno poštovala sve zakonske i druge propise, procedure i zaključene ugovore. U sprovođenju procedura i donošenja odluka i rješenja, Agencija se pridržavala principa dosljednosti i usklađenosti sa primjenljivom Regulativom i Pravnim sistemom Crne Gore, a isključivo sa ciljem ostvarivanja funkcije koja joj je povjerena.

Budžet Agencije za zaštitu konkurencije za 2017. godinu

<i>Funkcionalna klasifikacija</i>	<i>Ekonomska klasifikacija</i>	<i>Opis</i>	<i>Iznos</i>
40911		Agencija za zaštitu konkurencije	484.734,00
2101		Program: Spriječavanje narušavanja slobodne konkurencije	484.734,00
	4	Izdaci	484.734,00
	41	Tekući izdaci	449.733,00
	411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	305.733,00
0411	411-1	Neto zarade	180.580,00
0411	411-2	Porez na zarade	26.380,00
0411	411-3	Doprinosi na teret zaposlenog	65.718,00
0411	411-4	Doprinosi na teret poslodavca	29.218,00
0411	411-5	Opštinski prirez	3.995,00
	412	Ostale naknade	15.000,00
0411	412-7	Ostale naknade	15.000,00
	413	Rashodi za materijal	31.000,00
0411	413-1	Administrativni materijal	15.000,00
0411	413-3	Materijal za posebne namjene	3.000,00
0411	413-4	Rashodi za energiju	8.000,00
0411	413-5	Rashodi za gorivo	5.000,00
	414	Rashodi za usluge	52.500,00
0411	414-1	Službena putovanja	15.000,00
0411	414-2	Reprezentacija	2.500,00
0411	414-3	Komunikacione usluge	15.000,00
0411	414-6	Advokatske, notarske i pravne usluge	4.000,00
0411	414-7	Konsultantske usluge, projekti i studije	7.000,00
0411	414-8	Usluge stručnog usavršavanja	1.000,00
0411	414-9	Ostale usluge	8.000,00
	415	Rashodi za tekuće održavanje	7.000,00
0411	415-3	Tekuće održavanje opreme	7.000,00
	417	Renta	38.500,00
0411	417-1	Zakup objekta	38.500,00
	419	Ostali izdaci	11.000,00
0411	419-1	Izdaci po osnovu isplate ugovora o djelu	6.000,00
0411	419-3	Izrada i održavanje softvera	1.000,00
0411	419-4	Osiguranje	3.000,00
0411	419-9	Ostalo	1.000,00
	44	Kapitalni izdaci	24.000,00
	441	Kapitalni izdaci	24.000,00
0411	441-5	Izdaci za opremu	24.000,00
	46	Otplata dugova	1,00
	463	Otplata obaveza iz prethodnih godina	1,00
0411	463	Otplata obaveza iz prethodnih godina	1,00

3. Izvršenje Budžeta za 2017. godinu - Završni račun

U skladu sa odredbama člana 25 Zakona, Završni račun Agencije podliježe godišnjoj reviziji nezavisnog ovlašćenog revizora, određenog u skladu sa Zakonom. Isto tako, Agencija je u obavezi da, do kraja II kvartala tekuće godine, podnese Vladi Završni račun sa Izvještajem nezavisnog ovlašćenog revizora, odnosno da u istom roku Vladi i Skupštini Crne Gore dostavi *Izvještaj o radu* za prethodnu godinu, radi usvajanja. S tim u vezi, a shodno Pravilniku o načinu sačinjavanja i podnošenja finansijskih izvještaja budžeta, državnih fondova i jedinica lokalne samouprave („Sl. list CG“, br. 32/10 i 14/11 i 16/13) Agencija je Ministarstvu finansija, dana 28.02.2018. godine, pod brojem 03-84/1 dostavila *Završni račun* na propisanim obrascima.

U skladu sa Izvještajem ovlašćenog revizora, ***Finansijski izvještaj Agencije za zaštitu konkurencije na dan 31.12.2017. godine, po svim materijalno značajnim odrednicama istinito i fer prikazuju finansijski položaj Agencije, njenu finansijsku uspješnost i njene novčane tokove za tada završenu godinu, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja.***

Još jednom ističemo, a što je u postupku revizije istom dokumentovano i potvrđeno, ***Agencija nema finansijsku nezavisnost, nema svoj žiro račun, da se u potpunosti i finansira iz Budžeta Crne Gore, odnosno da je ista budžetska potrošačka jedinica.***

Na osnovu iznijetog, jasno je da je ***Agencija bila u isključivoj obavezi da svoje finansijsko poslovanje vodi u svemu i u skladu sa propisima na snazi vezanim za budžetsko poslovanje,*** odnosno u skladu sa Pravilnikom o načinu sačinjavanja i podnošenja finansijskih izvještaja budžeta, državnih fondova i jedinica lokalnih samouprava, te da sačinjava finansijske iskaze u skladu sa Pravilnikom o jedinstvenoj klasifikaciji računa za Budžet Republike, budžete vanbudžetskih fondova i budžete opština.

S tim u vezi, ***Agencija će svoje finansijsko poslovanje i dalje sprovoditi u svemu i u skladu sa propisima budžetskih potrošačkih jedinica, a koje propise ćemo uvijek bez rezervi ispoštovati i u potpunosti primjenjivati.***

3.1. Opšti prihodi

U skladu sa Zakonom o budžetu Crne Gore za 2017. godinu („Sl. list CG“, br. 83/16 od 31.12.2016. godine), Agenciji su po programu spriječavanja narušavanja slobodne konkurencije, kao potrošačkoj jedinici broj 40911, ***opredijeljena i odobrena sredstva za fiskalnu 2017. godinu u ukupnom iznosu od 484.734,00€.***

3.2. *Prihodi od djelatnosti Agencije*

Zakonom predviđeno je, između ostalog, da se sredstva neophodna za rad Agencije obezbjeđuju i iz naknada koje se plaćaju Agenciji u skladu sa nadležnostima iz zakona.

Po tom osnovu, a u skladu sa članom 24 stav 3 Zakona, Agencija je, uz saglasnost Vlade Crne Gore, donijela Tarifnik o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom (u daljem tekstu: Tarifnik). ***Sredstva koja su u 2017. godini, u skladu sa Tarifnikom ostvarena, uplaćivana su na posebne uplatne račune. Agencija nije bila korisnik, odnosno nije imala mogućnost raspolaganja istim, osim pravo uvida u podatke - izvode ovih uplatnih računa. Sredstva su u nadležnosti Ministarstva finansija i ne predstavljaju imovinu Agencije. Cjelokupan iznos izdvojenih sredstava po osnovu naknada, na kraju kalendarske godine, prenešen je Budžetu Crne Gore.*** S tim u vezi, Agencija nije ni bila u obavezi i nije pripremala izjave primaoca za ove prihode u skladu sa tačkom 57 Uputstva o radu državnog trezora. Iz tih razloga, ovi prihodi nijesu ni obuhvaćeni priloženim *Završnim računom Agencije za 2017. godinu.*

Konačno, treba istaći da je Agencija na dan 31.12.2017. godine, a na osnovu naknada koje se plaćaju u postupcima pred Agencijom, prihodovala 487.817,73€, što je za 1,38% više od iznosa ostvarenih prihoda po ovom osnovu u 2016. godini.

Istovremeno, a u pravcu informisanja nadležnih, upućujemo da su ostvareni prihodi u 2018. godini, odnosno do podnošenja predmetnog izvještaja, iznosili 150.000,00 €.

3.3. *Ostali prihodi*

U 2017. godini nije bilo primitaka po ostalim osnovama.

4. Izdaci

➤ **Pregled planiranih i ostvarenih izdataka budžeta Agencije za 2017. godinu, sa procentom ostvarenja**

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Opis</i>	<i>Plan budžeta za 2017. godinu</i>	<i>Ostvarenje plana za 2017. godinu</i>	<i>% izvršenja</i>
41	Tekući izdaci	410.501,65	326.759,23	79,60
411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca i zaposlenog	257.201,65	204.489,18	79,51
412	Ostala lična primanja	12.300,00	8.955,72	72,81
413	Rashodi za materijal	32.000,00	29.031,00	90,72
414	Rashodi za usluge	49.100,00	35.576,47	72,46
415	Rashodi za tekuće održavanje	6.650,00	5.109,12	76,83
417	Renta	42.850,00	37.128,00	86,65
419	Ostali izdaci	10.400,00	6.469,74	62,21
44	Kapitalni izdaci	24.000,00	24.000,00	100,00
441	Kapitalni izdaci	24.000,00	24.000,00	100,00
46	Otplata dugova	1,00	1.285,50	128,55
463	Otplata obaveza iz prethodnih godina	1,00	1.285,50	128,55
	Svega	434.502,65	352.044,73	81,02

➤ **Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca i ostala lična primanja**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu ličnih primanja, sa procentom ostvarenja:

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2017. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2017. godini</i>	<i>Indeks</i>
411		Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca i zaposlenog	257.201,65	204.489,18	79,51
	4111	Neto zarade	142.226,96	121.351,25	85,32
	4112	Porez na zarade	26.291,92	17.488,59	66,52
	4113	Doprinosi na teret zaposlenog	58.656,62	43.844,25	74,75
	4114	Doprinosi na teret poslodavca	26.071,71	19.181,77	73,57
	4115	Opštinski preiz	3.954,44	2.623,32	66,34

Izdaci po osnovu bruto zarada i doprinosa na teret poslodavca u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 62,58%, a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2017. godinu sa 58,09%.

➤ **Ostala lična primanja**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu ostalih ličnih primanja

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2017. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2017. godini</i>	<i>Indeks</i>
412		Ostala lična primanja	12.300	8.955,72	72,81
	4127	<i>Ostale naknade</i>	12.300	8.955,72	72,81

Izdaci po osnovu rashoda za ostala lična primanja u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 2,74%, a u ukuno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2017. godinu sa 2,54%.

➤ **Rashodi za materijal**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu rashoda za materijal, sa procentom ostvarenja

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2017. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2017. godini</i>	<i>Indeks</i>
413		Rashodi za materijal	32.000,00	29.031,00	90,72
	4131	<i>Administrativni materijal</i>	16.000,00	15.979,75	99,87
	4133	<i>Materijal za posebne namjene</i>	3.000,00	3.000,00	100,00
	4134	<i>Rashodi za energiju</i>	8.000,00	5.075,20	63,44
	4135	<i>Rashodi za gorivo</i>	5.000,00	4.976,05	99,52

Izdaci po osnovu rashoda za materijal u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 8,88%, a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2017. godinu sa 8,25%.

➤ **Rashodi za usluge**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu rashoda za usluge, sa procentom ostvarenja

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2017. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2017. godini</i>	<i>Indeks</i>
414		Rashodi za usluge	49.100,00	35.576,47	72,46
	4141	<i>Službena putovanja</i>	13.500,00	8.768,80	64,95
	4142	<i>Reprezentacija</i>	2.500,00	2.500,00	100,00
	4143	<i>Komunikacione usluge</i>	15.000,00	11.986,48	79,91
	4146	<i>Advokatske, notarske i pravne usluge</i>	3.600,00	0,00	0,00
	4147	<i>Konsultantske usluge, projekti i studije</i>	6.300,00	6.295,32	99,93
	4148	<i>Usluge stručnog usavršavanja</i>	1.000,00	802,00	80,20
	4149	<i>Ostale usluge</i>	7.200,00	5.223,87	72,55

Izdaci po osnovu rashoda za usluge u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 10,89%, a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2017. godinu sa 10,11%.

➤ **Rashodi za tekuće održavanje**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu rashoda za tekuće održavanje, sa procentom ostvarenja:

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2017. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2017. godini</i>	<i>Indeks</i>
415		Rashodi za tekuće održavanje	6.650,00	5.109,12	76,83
	4153	<i>Tekuće održavanje opreme</i>	6.650,00	5.109,12	76,83

Rashodi po osnovu tekućeg održavanja u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 1,56%, a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2017. godinu sa 1,45%.

➤ **Renta**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu rashoda za rentu, sa procentom ostvarenja:

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2017. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2017. godini</i>	<i>Indeks</i>
417		Renta	42.850,00	37.128,00	86,65
	4171	<i>Zakup objekata</i>	42.850,00	37.128,00	86,65

Izdaci po osnovu rente u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 11,36%, a u ukupnim izdacima budžeta Agencije za 2017. godinu sa 10,55%.

➤ **Ostali izdaci**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu ostalih izdataka:

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2017. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2017. godini</i>	<i>Indeks</i>
419		Ostali izdaci	10.400,00	6.469,74	62,21
	4191	<i>Izdaci po osnovu isplate ugovora o djelu</i>	5.400,00	4.037,78	74,77
	4193	<i>Izrada i održavanje softvera</i>	1.000,00	498,32	49,83
	4194	<i>Osiguranje</i>	3.000,00	1.848,99	61,63
	4194	<i>Ostalo</i>	1.000,00	84,65	8,47

Rashodi po osnovu ostalih izdataka u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 1,98%, a u ukupnim izdacima budžeta Agencije za 2017. godinu sa 1,84%.

➤ **Kapitalni izdaci**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu kapitalnih izdataka, sa procentom ostvarenja:

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2017. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2017. godini</i>	<i>Indeks</i>
441		Kapitalni izdaci	24.000,00	24.000,00	100,00
	4415	<i>Izdaci za opremu</i>	24.000,00	24.000,00	100,00

Rashodi po osnovu kapitalnih izdataka u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 7,34%, a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2017. godinu učestvuju sa 6,82%.

➤ **Otplata dugova**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu otplate obaveza iz prethodnih godina, sa procentom ostvarenja:

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2017. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2017. godini</i>	<i>Indeks</i>
463		Otplata dugova	1,00	1.285,50	128,55
	4630	Otplata obaveza iz prethodnih godina	1,00	1.285,50	128,55

Izdaci po osnovu otplate duga u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 0,39%, a u ukupnim izdacima budžeta Agencije za 2017. godinu sa 0,37%.

4.1. Izvršenje budžeta za 2017. godinu - Završni račun

Ukupna sredstva odobrena Agenciji za fiskalnu 2017. godinu, u skladu sa Zakonom o budžetu Crne Gore za 2017. godinu („Službeni list Crne Gore“, broj 83/16) iznose 484.734,00€, a utrošena su u iznosu od 352.044,73€ (procenat izvršenja je 72,63%).

4.2. Izveštaj o neizmirenim obavezama i drugi izveštaji

U Izveštaju o neizmirenim obavezama, sa stanjem na dan 31.12.2017. godine, Agencija nije imala neizmirenih obaveza po bilo kojem osnovu. Agencija ne evidentira podatke na kontima klase 2 - obaveze, kako je predviđeno Uputstvom za popunjavanje Izveštaja o neizmirenim obavezama.

Izveštajem o načinu utroška sredstava tekuće budžetske rezerve, Agencija **u 2017. godini nije koristila sredstva iz tekuće budžetske rezerve**. Izjavom o načinu utroška sredstava nakon isteka fiskalne godine, Agencija nije imala utroška sredstava po ovom osnovu.

4.3. Pokretna imovina

Rješenjem direktora broj 01-490/1 od 29.12.2017. godine, formirana je Komisija za popis nepokretne i pokretne imovine sa kojom raspolaže Agencija. Komisija je izvršila popis i obilježavanje pokretne imovine sa kojom raspolaže Agencija sa stanjem na dan 29.12. 2017. godine i shodno tome dostavila Izveštaj sa detaljnim priložima sa prikazanim finansijskim podacima (nabavna vrijednost, ispravka vrijednosti i sadašnja vrijednost). Takođe, u skladu sa odredbama Zakona o državnoj imovini („Sl. list CG“, br. 21/09 i 40/11) i Uredbe o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i o popisu stvari o izvršenom popisu pokretne imovine sa stanjem na dan 29.12.2017. godine, sa svim potrebnim priložima.

4.4. Organizacija i kadrovska osposobljenost

Unutrašnja organizacija i način poslovanja Agencije u 2017. godini definisana je u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije kojim su obrazovane sljedeće organizacione jedinice: Sektor za procjenu koncentracija, utvrđivanja zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja i Služba za opšte poslove i finansije. Poslovi računovodstva i finansija obavljaju se u okviru Službe za opšte poslove i finansije. Nadležnosti Sektora za procjenu koncentracija, utvrđivanja zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja razvrstane su u tri odsjeka, i to:

- Odsjek za zaštitu konkurencije na regulisanim tržištima u sektoru elektronskih komunikacija, informacionih tehnologija i medija;
- Odsjek za zaštitu konkurencije finansijskog tržišta, zdravstva, slobodnih profesija i ostalih usluga;
- Odsjek za zaštitu konkurencije na tržištu energetike, građevinarstva, šumarstva, rudarstva, turizma, saobraćaja, poljoprivrednih i hemijskih proizvoda.

4.5. Budžetsko poslovanje

Agencija obavlja budžetsko poslovanje u skladu sa Zakonom o budžetu, Uputstvom o radu državnog trezora i drugim relevantnim propisima.

4.6. Interna akta i služba za unutrašnju reviziju

Agencija je u skladu sa Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, dana 18.06.2013. godine pod brojem 01-110/1, usvojila knjigu procedura - Finansijsko upravljanje i kontrola (FCM). Agencija je takođe i potpisala Sporazum o povjeravanju poslova unutrašnje revizije u Agenciji Odjeljenju za unutrašnju reviziju resornog Ministarstva ekonomije.

4.7. Javne nabavke

Shodno Planu javnih nabavki za budžetsku 2017. godinu, planirani iznos javnih nabavki Agencije u 2017. godini **za nabavku roba i usluga iznosio je 113.300,00€.**

Prema Izvještaju o dodijeljenim javnim nabavkama u 2017. godini (obrasci A, B i C), od ukupno planiranog iznosa, **Agencija je realizovala nabavke u iznosu od 84.857,62€, odnosno 74,90%.**

Ugovorena vrijednost javnih nabavki neposrednim sporazumom u 2017. godini iznosila je 7.849,65€, što čini 9,25% u odnosu na ukupni izvršeni godišnji budžet za javne nabavke u 2017. godini.

Plan javnih nabavki i Izvještaj o realizaciji Plana javnih nabavki za 2017. godinu uredno su, i u rokovima predviđenim pozitivnim propisima, dostavljeni nadležnim institucijama.

4.8. Sudski sporovi i potencijalne obaveze

Prema izjavi rukovodstva, na dan 31.12.2017. godine, protiv Agencije se ne vodi nijedan sudski ili bilo koji drugi postupak/spor, niti Agencija vodi sudske postupke/sporove protiv trećih lica.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA NA ZAVRŠNI RAČUN AGENCIJE ZA 2017. GODINU

SAVJETU AGENCIJE ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE PODGORICA

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA O IZVRŠENOJ REVIZIJI ZAVRŠNOG RAČUNA AGENCIJE ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE ZA 2017. GODINU

Izveštaj nezavisnog revizora

Obavili smo reviziju finansijskih izvještaja Agencije za zaštitu konkurencije Podgorica (u daljem tekstu: Agencija), koje čine finansijski izvještaj o novčanim tokovima III - ekonomska klasifikacija za 2017. godinu.

Odgovornost menadžmenta za finansijske iskaze

Menadžment Agencije je odgovoran za sastavljanje i fer prezentaciju tih finansijskih izvještaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja, kao i za one interne kontrole koje je uspostavio kao potrebne za omogućavanje sastavljanja finansijskih izvještaja koji su bez značajnog pogrešnog prikazivanja usled prevare ili greške.

Revizorova odgovornost

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o tim finansijskim izvještajima bazirano na našoj reviziji. Reviziju smo obavili u skladu sa Međunarodnim standardima revizije. Ti standardi zahtijevaju da postupamo u skladu sa etičkim zahtjevima te da planiramo i obavimo reviziju kako bismo stekli razumno uvjerenje o tome jesu li finansijski izvještaji bez značajnog pogrešnog prikazivanja.

Revizija obuhvata sprovođenje postupaka radi dobijanja revizijskih dokaza o iznosima i objelodanjivanjima u finansijskim izvještajima. Odabrani postupci zavise od revizorovog prosuđivanja, kao i od procjene rizika značajnog pogrešnog prikazivanja finansijskih izvještaja usled prevare ili greške. U stvaranju tih procjena rizika, revizor razmatra interne kontrole relevantne za sastavljanje i fer prezentaciju finansijskih izvještaja Agencije, kako bi se oblikovali revizijski postupci koji su primjereni u okolnostima, ali ne i za namjenu izražavanja mišljenja o efikasnosti internih kontrola Agencije.

Revizija takođe uključuje ocjenjivanje primjerenosti primijenjenih računovodstvenih politika i razumnosti računovodstvenih procjena koje je uspostavio menadžment Agencije, kao i ocjenjivanje cjelokupne prezentacije finansijskih izvještaja.

Vjerujemo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljni i primjereni da obezbijede osnovu za naše revizijsko mišljenje.

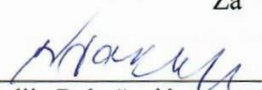
U skladu sa članom 12, stav 2 tačka 7) Zakona o računovodstvu, izjavljujemo da na osnovu poznavanja i poslovnog okruženja Agencije za zaštitu konkurencije nismo identifikovali značajne pogrešne prikaze u njenim finansijskim izvještajima za 2017. godinu.

Pozitivno mišljenje

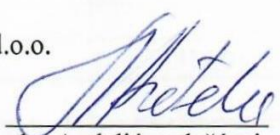
Prema našem mišljenju, finansijski izvještaji Agencije za zaštitu konkurencije na dan 31. decembra 2017. godine po svim materijalno značajnim odrednicama, istinito i fer prikazuju finansijski položaj Agencije, njenu finansijsku uspješnost i njene novčane tokove za tada završenu godinu, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja.

Podgorica, 08.03.2018.

Za "HLB MONT AUDIT" d.o.o.

Prof. dr Đordije Rakočević, partner

Aleksandra Anđelić, ovlašćeni revizor

»AGENCIJA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE« PODGORICA

IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA III – EKONOMSKA KLASIFIKACIJA
(za period od 01.01.2017. 31.12.2017.)

(u EUR)

redni broj	NOVČANI TOK - EKONOMSKA KLASIFIKACIJA	Plan za 2017. god.	Izvršenje	
			Prethodna 2016. godina	Tekuća 2017. godina
1	2	3	4	5
1	PRIMICI			
1.1	Opšti prihodi		307.564,88	352.044,73
1.2	Namjenski prihodi			
1.3	Sopstveni prihodi			
1.4	Donacije			
1.5	Pozajmice i krediti			
I	Ukupni primici (1.1+1.2+1.3+1.4+1.5)		307.564,88	352.044,73
2	IZDACI			
2.1	Tekući izdaci		281.138,60	326.759,23
2.1.1	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca		188.331,46	204.489,18
2.1.2	Ostala lična primanja		2.940,17	8.955,72
2.1.3	Rashodi za material		21.195,34	29.031,00
2.1.4	Rashodi za usluge		23.326,00	35.576,47
2.1.5	Tekuće održavanje		5.156,61	5.109,12
2.1.6	Kamate			
2.1.7	Renta		35.350,00	37.128,00
2.1.8	Subvencije			
2.1.9	Ostali izdaci		3.528,42	6.469,74
2.2	Transferi za socijalnu zaštitu			
2.2.1	Prava iz oblasti socijalne zaštite			
2.2.2	Sredstva za tehnološke viškove			
2.2.3	Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja			
2.2.4	Ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite			
2.2.5	Ostala prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja			
2.3	Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru			
2.4	Kapitalni izdaci		26.426,28	24.000,00
2.5	Pozajmice i krediti			
2.6	Otplata dugova		1.310,60	1.285,50
2.7	Rezerve			
II	Ukupno izdaci (2.1+2.2+2.3+2.4+2.5+2.6+2.7)		307.564,88	352.044,73

U Podgorici
28.02.2018. godine

Lice odgovorno za
sastavljanje izvještaja

Vladan Čvorović

Starješina organa,

Miodrag Vujović

5